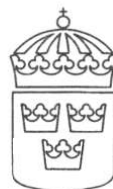

Riksdagens protokoll

1993/94:22

Torsdagen den 11 november

Kl. 12.00–16.55

Protokoll
1993/94:22

1 § Svar på interpellation 1993/94:25 om den svenska FN-styrkan i Bosnien

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Gudrun Schyman har med hänvisning till Sveriges FN-insats i Bosnien frågat mig *dels* varför inte riksdagen fick fatta det slutliga beslutet om att sända en svensk styrka till Tuzlaområdet, *dels* vilken ställning den svenska FN-styrkan skall ha om USA beslutar om en större truppinsats och ställer som villkor att trupperna står under NATO-befäl.

Herr talman! Gudrun Schymans fråga är en aning förvånande. Regeringen överlämnade i maj en proposition till riksdagen om vårt deltagande i en Bosnienoperation. Skälet till att regeringen ville överlämna denna viktiga fråga till riksdagen var att vi gjorde bedömningen att den svenska styrkans uppgifter kunde komma att skilja sig från den strikt fredsbevarande verksamhet som riksdagen i 1992 års fullmaktslag om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands bemyndigat regeringen att besluta om.

Skälet till att regeringen gick till riksdagen var också att Bosnieninsatsen kunde bli ett mycket riskfyllt och komplicerat uppdrag. Denna bedömning har ju i dessa dagar besannats.

Genom riksdagsbehandlingen ville regeringen även medverka till att skapa den breda och allmänna debatt om vår truppmedverkan i f.d. Jugoslavien som vi ansåg vara värdefull just inför detta uppdrag.

I propositionen hemställde regeringen om att efter hörande av Utrikesnämnden få riksdagens bemyndigande att fatta beslut om svenskt deltagande i av FN:s säkerhetsråd beslutade insatser för säkerställande av fred i f.d. Jugoslavien. Detta bifölls av riksdagens ledamöter den 8 juni.

Regeringen har alltså genom en proposition underställt riksdagen frågan och därefter fått del av riksdagens beslut. Jag måste utgå från att riksdagen fattade det beslut den önskade fatta. I det ingick att regeringen bemyndigades sända i väg den svenska truppen efter hörande av Utrikesnämnden. Gudrun Schyman tycks med sin fråga varför riksdagen "inte fick" fatta det slutliga beslutet vilja antyda att regeringen på något sätt skulle ha berövat riksdagen någon rättighet. Så är uppenbarligen inte fallet.

Regeringen erhöll den 17 augusti en formell förfrågan från FN:s generalsekreterare att ställa en styrka till förfogande för att delta i skyddet av de fredade områdena i Bosnien i enlighet med säkerhetsrådets resolution 836.

Mellan riksdagens behandling och regeringens beslut den 18 augusti att i enlighet med riksdagens medgivande ställa en väpnad styrka om 880 personer till förfogande för Bosnieninsatsen, sammanträdde Utrikesnämnden vid tre tillfällen. Det förelåg därvid ett starkt stöd för att Sverige skulle ställa den väpnade styrkan till FN:s förfogande och att förutsättningarna för ett deltagande överensstämde med riksdagens bemyndigande. Utrikesnämnden har därefter fortsatt att behandla frågan.

Regeringen anser det självfallet mycket angeläget att löpande hålla riksdagens ledamöter insatta i utvecklingen i Bosnien och de svenska och internationella insatserna. Den information som jag gav i kammaren den 7 oktober är ett uttryck för detta.

Jag vill även peka på att den svenska Bosnienstyrkan ingår som en del av en nordisk FN-kontingent. Såväl i Norge som i Danmark har de nationella besluten att bidra med trupp föregåtts av beslut i respektive parlament. Inför regeringens beslut den 18 augusti hölls även nära kontakt med de nordiska regeringarna, och ett gemensamt svar på FN:s formella förfrågan kunde avges den 13 september.

Herr talman! Den nordiska FN-kontingenten verkar nu i Bosnien i enlighet med säkerhetsrådets mandat i resolution 836. Om ett fredsavtal för Bosnien kommer till stånd, vilket för dagen tyvärr ter sig osäkert, kan önskemål framföras att den nordiska styrkan skall användas för att genomföra avtalet. Även möjligheten av medverkan i en insats av detta slag behandlades av riksdagen i juni. Det är än så länge oklart hur strukturen för en sådan insats kan komma att utformas.

Om ett fredsavtal ingås, torde det dock stå klart att NATO kommer att spela en betydelsefull operativ roll under medverkan av en rad icke NATO-länder. Jag ser inget omedelbart hinder mot en svensk insats tillsammans med NATO för att genomföra ett fredsavtal förutsatt att den äger rum med mandat från säkerhetsrådet och under FN:s politiska och strategiska ledning, på det sätt som föreskrivs i riksdagens beslut.

Då Gudrun Schyman, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Bertil Måbrink fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 2 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret på Gudrun Schymans interpellation.

Interpellationen till utrikesministern innehåller som bekant två delar. Den ena handlar om hur beslutet om den svenska FN-styrkan fattades, den andra om den svenska alliansfriheten. Utrikesministerns svar uppehåller sig till största delen vid det formella beslutsfattandet.

Vänsterpartiet kritiserade redan i vår motion med anledning av svenskt deltagande i FN-trupp i Bosnien-Hercegovina det sätt på vilket regeringen ville besluta i frågan. Vi föreslog att en urtima riksdag skulle inkallas den dag en formell förfrågan från generalsekreteraren kom. Vi framförde det kravet därför att vi ansåg att alla partier skulle få vara med om att fatta det avgörande beslutet, inte bara de som är representerade i Utrikesnämnden.

Som utrikesministern känner till saknas representation från tre partier i

Utrikesnämnden. Ett av dessa är Vänsterpartiet. Ett beslut i kammaren hade självfallet framkallat en vidare debatt och mer omsorgsfull behandling av frågan än som nu skedde. Det hade varit klädsamt om det hade inkallats en urtima riksdag för detta utomordentligt viktiga beslut.

Beslutets vikt framgår av interpellationens andra del. Det börjar stå alltmörklart att i händelse av en godkänd fredsplan för Bosnien-Hercegovina kommer en ren NATO-styrka att sättas in i fredsframtvingande syfte. Om så sker står också klart att den nordiska bataljonen, i vilken de svenska FN-soldaterna ingår, kommer att hamna under NATO-kommando.

NATO:s plan för denna operation innebär, enligt vad som framförts av Storbritanniens försvarsdepartement den 3 november vid Utrikespolitiska institutets seminarium om Bosnien, som ju utrikesministern också deltog i, en insats med minst 50 000 man med uppgift att skilja de stridande parterna åt. Det är en stor styrka, enligt de uppgifter som gavs vid detta tillfälle.

En sådan insats kommer givetvis att ske i enlighet med FN:s säkerhetsråds beslut. Enligt uppgifter från det brittiska försvarsdepartementet är det dock inte självklart att NATO-trupperna skall operera under FN-flagg. Det kan alltså bli så, att den svenska styrkan inte bara informellt utan också formellt ställs under NATO-kommando.

Utrikesministern säger i sitt svar att hon inte ser några omedelbara hinder mot en svensk insats tillsammans med NATO. Vänsterpartiet ser många hinder.

För det första är det ytterst tveksamt om detta är förenligt med den av riksdagen beslutade svenska alliansfriheten.

För det andra än risken uppenbar att Sverige genom att direkt underställa NATO förstör sitt renommé som en alliansfri och neutral stat väl lämpad för FN-uppdrag. NATO kommer av parterna i konflikten och många stater i världen att ses inte som en neutral part, utan som en av flera stridande parter i krigets Bosnien, vilken försvarar speciella västliga intressen och inte världssamfundets intressen.

För det tredje är risken överhängande att en NATO-styrka, på grund av vad som nyss sades, kommer att få svårt att utföra sitt uppdrag och i stället invecklas i ett långvarigt krig.

Man kan fråga om det är i Sveriges intresse att som en del i en NATO-styrka bli inblandat i ett krig utan synbart slut.

Dessa frågor, som rör kärnan i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, har aldrig diskuterats öppet av regeringen. I juni, när riksdagen fattade beslut om att delegera avgörandet till regeringen, var frågan om NATO-ingripande oklar. Det sades ingenting.

I augusti, när regeringen – utan att höra hela riksdagen – fattade beslutet om att skicka svensk trupp, var NATO-frågan mer aktuell. Det hade varit bra, om riksdagen kunnat diskutera den frågan i samband med beslutet.

Jag vill också poängtera att utrikesministerns antydan, att riksdagens beslut föreskriver att eventuellt NATO-samarbete kunde komma att bli en realitet, inte är riktig – såvida inte utrikesministern med riksdagen avser Utrikesnämnden. NATO nämns över huvud taget inte i utrikesutskottets betänkande från juni, inte heller i regeringens proposition. Vad som sades i Utri-

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

kesnämnden kan jag däremot inte kommentera, som bekant, eftersom Vänsterpartiet inte är representerat där.

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Som jag har förklarat i mitt interpellationssvar och som jag märker att Bertil Måbrink har noterat, var det just för att regeringen önskade att riksdagen skulle få ta ställning till en eventuell Bosnieninsats som en särskild proposition förelades riksdagen. Regeringen har naturligtvis att utgå från det beslut riksdagen fattar, även om det till detta skulle ha fogats en reservation eller ett särskilt yttrande.

Detta steg, att förelägga riksdagen en särskild proposition, var ju just betingat både av uppdragets farlighet och av det faktum att, såsom utrikesutskottet konstaterar i sitt av riksdagen godkända betänkande, detta mandat, som i grunden är ett fredsbevarande mandat, samtidigt kan komma att innebära element av defensivt våld, behov av att skydda befolkning, osv.

Den andra frågan, som Bertil Måbrink har berört något mera utförligt, håller jag med om förtjänar att diskuteras. Men det är helt klart, och det tycker jag inte framgick särskilt av Bertil Måbrinks inlägg, att den eventuella NATO-medverkan som här diskuteras enbart diskuteras utifrån ett underskrivet fredsavtal, vilket ju är en alldeles specifik situation.

Den nordiska bataljonen är där nu för att säkerställa bl.a. "de säkra områdena" utifrån FN:s resolution, men den eventuella NATO-medverkan som diskuteras, då det ju även skulle vara fråga om ett amerikanskt deltagande, sker enbart utifrån ett underskrivet fredsavtal.

Det är denna högst påtagliga utgångspunkt som i dag innebär att Unprofor, alltså den rena FN-styrkan, har ett så pass besvärligt och utsatt läge. Den måste klara de svåra uppgifterna i Bosnien men har inte den större medverkan som diskuteras.

Jag tycker också att det är viktigt att påpeka att redan i dag under Unprofor samarbetar Sverige med en rad NATO-länder. I den nordiska kontingenten, vars insats vi är ganska stolta över, ingår soldater från Danmark och Norge, som båda är NATO-länder.

Väldigt viktigt för oss är naturligtvis att även i en situation av ett tänkt och förhoppningsvis så småningom ingånget fredsavtal bör ju FN fortfarande ge det övergripande mandatet och ha den övergripande ledningen. Det är Sveriges utgångspunkt.

Anf. 4 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det som beslutades i riksdagen i juni månad, och det som då diskuterades utifrån regeringens proposition och utrikesutskottets betänkande, var precis det som utrikesministern själv uttalade den 7 oktober här i kammaren, nämligen att mandatet för den svenska truppen skall innehålla en vidgad möjlighet att använda defensivt våld. Jag är helt överens med utrikesministern om det. Vi har inte motsatt oss den definitionen. Det kan komma att innebära något utöver detta med fredsframtvingande.

Det må så vara att NATO-styrkan skall sättas in när man har skrivit ett fredsavtal, men vi vet ju att det ändå finns stora risker också när ett fredsav-

tal har undertecknats av parter, med tanke på hur hela situationen ser ut just nu i det forna Jugoslavien.

Ulf Henriksson, den svenske chefen för FN-bataljonen, uttryckte sig så här: Det här är ett bykrig där lojaliteterna kan skifta mellan olika områden. De som bekämpar varandra kring en by kan samarbeta i en annan. Gång på gång dyker det upp nya förband som den nordiska bataljonen helt enkelt inte kan identifiera.

Det här problemet försvinner inte på en gång efter det att man har skrivit under ett fredsavtal.

Sedan är det intressant med NATO-trupperna, därför att de skall ha tre uppgifter, enligt Bill Hopkinson från det engelska försvarsdepartementet. Den första är att hålla isär de stridande parterna. Det är inte en defensiv insats, enligt min uppfattning. Det är något helt annat än den att använda defensivt våld, som vi var överens om här i juni månad.

Det sägs då att svensk trupp skall ingå i denna NATO-styrka. Alltså skall den svenska truppen ha den mera avancerade uppgift som jag anser att vi icke har fattat beslut om i riksdagen. Det var det som var så olyckligt. Det borde ha funnits tid och utrymme för att inkalla en urtima riksdag när detta kom fram.

Det är först den 7 oktober som jag ser att utrikesministern eller någon representant från regeringen talar om detta stora NATO-inslag i Bosnien-Hercegovina. Det är först den 7 oktober ni talar om det. Varför har ni varit tysta om detta? Visste ni om det redan den 8 juni när riksdagen diskuterade det här? Visste ni att NATO skulle in med så stora truppkontingenter som det handlar om och att svenskar skulle vara en del i den offensiva aktivitet som den skall genomföra?

Anf. 5 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Bertil Måbrink för ett hypotetiskt resonemang här. Vad vi kan konstatera är att flera NATO-medlemsländer finns på plats inom ramen för Unprofor. I den nordiska kontingenten, där det finns svenska soldater, ingår också trupper från de två NATO-grannländerna Norge och Danmark. Det går alldeles utmärkt att samverka inom ramen för den nordiska kontingenten och inom ramen för Unprofor.

Om det skulle gå så lyckligt, vilket vi ju alla måste hoppas med tanke på de dagliga förskräckliga händelserna i Bosnien, att ett fredsavtal så småningom blir underskrivet och det därmed blir diskussion om en större kontingent för att implementera ett fredsavtal, där då även amerikanerna förklarat att de är villiga att ställa upp, är väl detta en utveckling som vi alla måste hälsa med den största tillfredsställelse.

Jag har väldigt svårt att se att Sverige i en situation då det finns ett underskrivet fredsavtal och chans till fred i Bosnien mitt ibland de ohyggliga händelserna skulle säga: Nu packar vi ihop, för vi kan inte umgås med NATO-soldater! Det gör vi ju redan i den nordiska kontingenten. Det som däremot är viktigt för oss är att ha ett FN-mandat och ett FN-beslut i botten och i grunden.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Nu försöker utrikesministern glida undan min frågeställning. Jag har inte talat om att vi inte skulle kunna umgås med NATO-soldater och andra soldater. Frågan är om utrikesministern anser att det är riktigt att de svenska soldaterna i Bosnien skall ställas under NATO-kommando. NATO-styrkan består av ungefär 50 000 man; huvuddelen är amerikaner. Styrkan skall stå under NATO:s södra kommando och ledas av en amerikansk officer. Det är det som är mitt huvudproblem. Jag anser att det är viktigt att vi diskuterar frågan och försöker reda ut den.

Jag har svårt att se att ett beslut om en sådan styrka är i överensstämmelse med det beslut som riksdagen fattade den 8 juni och med vår alliansfrihet och neutralitet.

Jag anser att våra FN-soldater i den kontingent som nu finns i Bosnien gör en mycket bra insats. Den uppskattas oerhört av olika bosniska befolkningsgrupper och av folk över huvud taget, och också internationellt. Soldaterna skall naturligtvis fortsätta att göra en bra insats också efter det att ett fredsavtal har underskrivits. De skall vara kvar i Bosnien. Jag är stolt över den insats som våra soldater gör där nere.

Jag kan inte förstå varför vi helt plötsligt skall förstöra denna goodwill genom att plötsligt plocka in våra soldater undet ett NATO-kommando som har helt andra uppgifter än de riksdagen har uttalat och bestämt om.

Om dessa uppgifter inte fanns när beslutet fattades, borde riksdagen ha sammankallats när soldaterna kom fram.

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Låt mig återigen påpeka det jag sade i mitt svar: Jag ser inga omedelbara hinder för en svensk insats i syfte att tillsammans med NATO genomföra ett fredsavtal, förutsatt att den äger rum med mandat från säkerhetsrådet och under FN:s politiska och strategiska ledning. Detta är min principiella ståndpunkt, Bertil Måbrink.

Jag skulle också vilja påminna Bertil Måbrink om att ESK faktiskt ända sedan toppmötet i Helsingfors har möjlighet att vända sig till NATO, WEU eller t.o.m. till Oberoende staters samvälde för att få operativ hjälp att genomföra en fredsinsats som man har kommit överens om inom ESK på vanligt politiskt sätt – alltså med ESK-hatt.

Det jag här talar om är en operation under FN:s politiska och strategiska ledning – en operation med FN-mandat. Jag måste påpeka att världen har förändrats, Bertil Måbrink. Det kalla kriget har upphört, och vi har nu gemensamma värderingar. Jag tycker att också Bertil Måbrink borde försöka anpassa sig till den nya värld vi lever i, där vi faktiskt samverkar för att uppnå fred, frihet och demokrati.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 8 Statsrådet BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Bengt-Ola Rytting har i en interpellation som bl.a. har sin utgångspunkt i förhållandena i Colombia frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder så att personer som bevisligen utsatts för attentat i sitt hemland inte utvisas till ett sådant land.

Jag delar interpellantens indignation över förhållanden i länder där demokratin inte fungerar och mänskliga rättigheter träds förnär. Sverige söker genom insatser på en rad olika områden arbeta för att förbättra situationen i sådana länder. Flyktingpolitiken syftar dock inte till att lösa dessa globala problem. De måste mötas genom samlade internationella insatser bl.a. inom bistånds- och utrikespolitiken. Flyktingpolitiken tar i första hand sikte på att värna det skyddsbehov som kan finnas hos den enskilde individ som lämnat sitt hemland.

Läget för de mänskliga rättigheterna i Colombia är allvarligt. Övergrepp begås såväl av militär som av polis, paramilitära grupper och olika gerillagrupper. En av orsakerna till situationens allvar är den fortsatta väpnade konflikten i landet. Vidare förekommer ett betydande våld med anknytning till narkotikahandlingen, liksom med anknytning till så kallad vanlig brottslighet.

Övergrepp begås av olika grupperingar. Men det är självfallet den colombianska regeringens uppgift att ta ansvar för att läget för mänskliga rättigheter förbättras. Det är därför viktigt att konstatera att den colombianska regeringen under president Gaviria vidtagit olika åtgärder för att främja de mänskliga rättigheterna.

Den nya konstitutionen från 1991 stärker exempelvis det institutionella skyddet för mänskliga rättigheter. Man har bl.a. inrättat en MR-ombudsman, liksom en allmän åklagarmyndighet. Dessutom har det införts en civil ombudsman med ansvar för polisiära frågor. Ett steg för att öka respekten för mänskliga rättigheter inom militären har tagits genom en instruktion från försvarsdepartementet. I instruktionen understryker regeringen att det åligger militären att respektera internationella normer och lagar om mänskliga rättigheter. Nämnas kan också att Colombia har accepterat den latinamerikanska MR-domstolens jurisdiktion.

De övergrepp av politisk natur mot enskilda som sker i Colombia av exempelvis polis och militär saknar således i dag helt regeringens sanktion. Orsakerna till detta politiska våld skall alltså snarare sökas i Colombias våldspräglade politiska historia än i dagens situation.

Det är självklart att människor som kommer till Sverige skall kunna söka vårt lands beskydd. Det är svenska myndigheter som i enlighet med den svenska utlänningslagen skall avgöra om detta behov föreligger eller inte. Asylansökan avgörs individuellt utifrån det skyddsbehov som kan föreligga i det enskilda fallet. Finns ett skyddsbehov får utlänningsstanna i Sverige.

Asyl kan beviljas den som är flykting enligt Genèvekonventionen. Med det menas att personen känner välgrundad fruktan för förföljelse, t.ex. på grund av sin politiska uppfattning. Grunden för bedömningen är att den som flytt skulle riskera att utsättas för förföljelse om han återsändes till sitt hem-

*Svar på
interpellationer*

land. Det är alltså fråga om en bedömning för framtiden. I denna bedömning skall naturligtvis vägas in vad den som flytt tidigare blivit utsatt för. Men den aktuella situationen i landet är också av stor betydelse.

Dessutom kan asyl beviljas den som är krigsvägrare eller den som utan att vara flykting inte vill återvända till sitt hemland på grund av de politiska förhållandena där och kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta, s.k. de facto-flyktingskap. Även i dessa fall bygger bedömningen på vad som skulle kunna hända om den som flytt sänds hem. Dessutom kan en utlännings få bosätta sig i Sverige av humanitära skäl. Det är då inte fråga om någon egentlig skyddsbestämmelse utan om en möjlighet för den tillståndsgivande myndigheten att bevilja uppehållstillstånd när det är påkallat av just humanitära skäl.

Enskilda asylärenden prövas av Statens invandrarverk och Utlänningsnämnden. Endast om någon av beslutsinstanserna finner att skäl föreligger att överlämna ett enskilt ärende kan regeringen pröva och besluta i ärendet. I handläggningen av asylärenden skall humanitet alltid vägas in. Det är också viktigt att myndigheternas beslut respekteras.

Det är viktigt att det finns en god länderkunskap hos de som prövar ärendena. Såväl berörda myndigheter som regeringen följer kontinuerligt utvecklingen i respektive land. Det sker t.ex. via våra ambassader och olika organisationer för mänskliga fri- och rättigheter – både internationella och nationella. Självfallet ligger sådan kunskap även till grund för prövningen av asylsökande från t.ex. Colombia.

Jag vill avslutningsvis erinra om den av regeringen tillsatta parlamentariska kommittén för översyn av invandrapolitiken och invandrings- och flyktingpolitiken. Kommittén har bl.a. till uppgift att analysera och överväga hur skyddsreglerna bör utformas för att man även framgent skall kunna bedriva en konsekvent flyktingpolitik som innebär ett långsiktigt och tydligt internationellt åtagande.

Anf. 9 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag får tacka invandrarministern för svaret. Invandrarministerns inställning till flyktingfrågorna är bra mycket bättre än den inställning som Invandrarverket tillämpar i praktiken. De två fall jag har tagit upp i min fråga utgör en klar illustration till detta.

Jag tycker att invandrarministern har en mycket snäll och svensk inställning till och syn på den colombianska regeringens roll.

Birgit Friggebo sade bl.a. att det våld som utövas i Colombia i dag helt saknar regeringens sanktion – också det våld som utövas av militär och polis. Men detta är inte bara en fråga om vad man gör och säger. Det handlar i hög grad om vad man inte gör, och det är mycket som den colombianska regeringen inte gör för att garantera en bättre situation vad gäller de mänskliga rättigheterna i landet.

En central punkt när det gäller att återställa ordningen i Colombia är att militär och polis som bryter mot lagen icke skall dömas av sina egna, utan av en civil domstol. Det vore ett stort lyft och en radikal förbättring av förutsättningarna för bättre förhållanden.

På den fackliga sidan borde också åtminstone de mest elementära rättig-

heterna införas. I dag skall fackliga val godkännas i efterhand av arbetsmarknadsministeriet. Ministeriet skall ha protokollet från fackliga möten, och de kan förklara en fackförening olaglig, upplösa den och konfiskera alla dess tillgångar.

Organisationer för mänskliga rättigheter och Röda korset har inte tillträde till colombianska fängelser eller till militärförläggningar, där man ofta hyser politiska fångar utan att åklagarmyndigheterna får någon som helst information om det.

Det behövs alltså både klara och tydliga signaler från den colombianska regeringen om att de förhållanden som råder i dag icke accepteras. Det är nödvändigt att man vidtar dessa åtgärder för att också lägga kraft bakom orden.

Invandrarministern påpekar i sitt svar att Colombias nya konstitution innebär ett steg framåt. Det stämmer. Den är inte idealisk, men den är bra mycket bättre än den som fanns tidigare. Problemet är att den förfaller. Bl.a. har presidenten och regeringen kohandlat med parlamentet. I utbyte mot ett undantagstillstånd fick parlamentsledamöterna tillbaka sina gamla privilegier, som innebär en rejäl slant att köpa röster för. Sådana system bäddar naturligtvis för korruption, och det är oacceptabelt i en demokrati.

Uppgifterna om antalet mord kan variera hur mycket som helst. Alla uppgifter visar dock ett gemensamt – det sker förfärligt många politiska mord och försvinnanden i Colombia. Jag nämnde några siffror i min fråga, men det finns även andra. De senaste siffrorna från Fredsforum visar att det begicks 12 959 politiska mord 1992. Det skulle utslaget per dag bli 24,3 politiska mord om dagen. Sådana siffror kan naturligtvis ifrågasättas. Vilka mord som är politiska är alltid en bedömningsfråga. Om man ser till hela våldssituationen i Colombia är den fruktansvärd; det vet vi.

De senaste dagarna har vi fått telegram om att gerillan har mördat soldater. Däremot har det inte stått någonting i svensk press om att gerillarörelserna FARC och ELN den 27 september hade utsett förhandlingsdelegationer, som skulle överlägga med regeringsrepresentanter. Men dessa dök aldrig upp. På den utsatta mötestiden kom i stället militären och mejade ner dessa människor.

Invandrarministern har redogjort för flera kriterier. Men för mig är det alldeles uppenbart: om en person som har fem gevärskulor i kroppen och vistas i Sverige som flyktning utvisas tillbaka till Colombia, så är risken stor att han kommer gå ett mycket sorgligt öde till mötes.

Anf. 10 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som Bengt-Ola Rytting vet är jag förhindrad att diskutera enskilda ärenden, t.o.m. som en beskrivning av hur flyktningpolitiken fungerar. Bengt-Ola Rytting har tagit just ett enskilt ärende som utgångspunkt också för att beskriva situationen i Colombia. Men jag är alltså förhindrad att delta i den diskussionen.

Det är riktigt att Invandrarverket har gett avslag på det ärende som Bengt-Ola Rytting hänvisade till. Det är nu överklagat och ligger för prövning i Utlänningsnämnden.

Bengt-Ola Rytting var vänlig i sin inledning. Han tyckte att jag hade en bra

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

inställning i dessa frågor, men att den inte följdes upp av våra myndigheter, framför allt inte av Invandrarverket.

År 1992 sökte 181 colombianer asyl i Sverige. Fram till april i år har 54 personer sökt asyl. År 1992 beviljades 7 personer från Colombia flyktingstatus enligt Genèvekonventionen, och hela 44 personer blev flyktingar enligt vår egen utlänningslagstiftning gällande de facto-flyktingar. Totalt beviljades 105 personer uppehållstillstånd i Sverige 1992, antingen som kvotflyktingar, Genèvekonventionsflyktingar, de facto-flyktingar eller av humanitära skäl.

Detta tycker jag visar att en ordentlig prövning sker av de individuella ärendena med hänsyn till den hemska situationen i Colombia och i dessa personers hemland. Myndigheterna har gjort bedömningen att dessa personer har skäl att frukta förföljelse av olika slag när de vänder hem.

I stort sett har jag ingen anledning att invända mot den beskrivning som Bengt-Ola Rytting gör av Colombia. Det är ett förskräckligt våldssamhälle. Naturligtvis kan man försöka dela upp vad som drabbat offren på grund av knarkhandel, kidnappningar eller rent politiska misshälligheter mellan gerillan, paramilitära grupper och själva militären.

Jag har sett en siffra på att det begicks ca 29 000 mord i Colombia 1992. Det skulle betyda att 93 människor av 100 000 tas av daga där, vilket kan jämföras med ca 1,5 person av 100 000 i Sverige. Detta visar hur hemska situationen är där, och det är naturligtvis en av de saker som våra myndigheter tar hänsyn till när de bedömer den asylsökandes enskilda skäl.

Jag tycker inte att vi i Sverige har någon anledning att undanhålla fakta från de olika länder som människor flyr ifrån. Visst bör man ta fasta på negativa beskrivningar av landet – och de finns ju i övermått när det gäller Colombia. Men man bör faktiskt också kunna beskriva de positiva saker som händer. I mitt interpellationssvar har jag visat att regeringen trots allt försöker komma till rätta med den rådande situationen.

Men i slutänden blir det självfallet också en fråga om regeringens förmåga att hävda sin inställning vad gäller mänskliga rättigheter, kriminalitet och liknande, och i de avseendena har olika regeringar i Colombia en lång historia av misslyckanden.

Anf. 11 BENGT-OLA RYTTING (s):

Herr talman! Jag är helt medveten om att invandrarministern inte här i kammaren kan ta ställning till enskilda fall, men vad jag har velat påvisa är att de värderingar som invandrarministern ger uttryck för som regeringens syn inte riktigt står i överensstämmelse med den praktiska tillämpningen.

Det finns oerhört mycket av god vilja i Colombia för att göra någonting åt situationen. Jag har träffat åtskilliga inom åklagar-, militär- och polisväsendet som strävar för en bättre situation, men man saknar genomgående än det ena, än det andra lagrummet eller stödet för att dessa strävanden skall kunna få genomslag. Om det beror på ond vilja från regeringens sida eller om den upplever hotet från militären som så starkt att den inte vågar vidta åtgärder som den är medveten om borde genomföras skall jag låta vara osagt, men faktum är ändå att nationen och dess medborgare far mycket illa.

Det är djupt beklagligt, eftersom det är ett land med oerhörda resurser och möjligheter. Det sätt som man hanterar sina frågor på ligger bara ett snäpp från det vansinne som råder i Jugoslavien.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 1993/94:17 om asylpolitiken

Anf. 12 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sten Andersson har frågat mig om jag är beredd att föreslå förändringar i asylpolitiken så att huvuddelen av den svenska hjälpen kommer dem till del som är hjälpsökande runt om i världen, i stället för till dem som lyckats ta sig till Sverige.

Att tro att man inom det migrations- och flyktingpolitiska området skulle kunna "komma i fas" med utvecklingen i världen är inte realistiskt. Majoriteten av världens flyktingar flyr från våld, krig och politiskt förtryck. Oavsett vilken asylpolitik som förs kan den aldrig som sådan lösa de enorma problem som finns i världen. Självfallet är det internationella samarbetet för konfliktlösning och fredsskapande insatser av största betydelse. Arbetet för att respekten för mänskliga rättigheter skall upprätthållas är en viktig del av detta. Något som vi från svensk sida kan göra är att bidra till att kunskapen om mänskliga rättigheter sprids i de nya stater som bildas i dag. Detta sker redan genom att vi bidrar både ekonomiskt och med personal till seminarier som arrangeras bl.a. av UNHCR och IOM.

Det är däremot viktigt att påpeka att många av dem som lämnar sina hemländer och kommer till Europa inte är skyddsbehövande utan personer som man i dagligt tal kallar ekonomiska flyktingar. Utvecklingssamarbetet spelar en nyckelroll i den svenska flyktingpolitiken. Enda sättet att på lång sikt komma till rätta med flyktingproblemen i världen är att öka respekten för de mänskliga rättigheterna och att bekämpa fattigdomen i utvecklingsländerna. Detta är också vad det svenska utvecklingssamarbetet i första hand syftar till. Huvuddelen av det svenska biståndet går till de allra fattigaste länderna i Afrika. Dessa länder kämpar inte bara med stora ekonomiska svårigheter utan även med de största flyktingströmmarna i världen.

En allt viktigare del av framför allt de svenska katastrofinsatserna har dock kommit att koncentreras till f.d. Jugoslavien. Sverige är en av de största bidragsgivarna till flyktingkommissariens insatser där. Trots enorma svårigheter har UNHCR fortsatt med sitt skydds- och hjälparbete och har därigenom gjort det möjligt för flertalet människor att stanna kvar i närområdet. Utan dessa unika insatser skulle otvivelaktigt antalet asylsökande i Sverige varit mångfaldigt större. Sverige är över huvud taget en av de största bidragsgivarna till UNHCR, och på detta sätt gör vi stora insatser för flyktingar runt om i världen.

Utvecklingsinsatser och hjälp till flyktingar runt om i världen måste ske parallellt med åtgärder i Sverige för att ta emot skyddsbehövande. Samtidigt måste vi vara medvetna om att detta arbete måste bedrivas i ett långsiktigt perspektiv. Det internationella arbetet har ett preventivt syfte och kan där-

med minska migrationsströmmar men kan aldrig ersätta åtgärder här hemma för att kunna ta emot dem som är i behov av skydd.

Vi gör alltså redan mycket, men vi kan göra ännu mer. Vi har därför bl.a. tagit initiativet till en arbetsgrupp inom Kulturdepartementet och Utrikesdepartementet som skall arbeta med frågan hur man skall kunna koppla bistånd närmare migration. Arbetet med att synliggöra sambanden mellan bistånds- och migrationspolitiken bedrivs också inom den parlamentariska kommittén. Men kommittén skall behandla frågan ur ett mer långsiktigt perspektiv.

Nu till den svenska flyktingpolitikens påstådda ryckighet. Jag skulle vilja säga att vår politik – utifrån ett humanistiskt perspektiv – är mycket konsekvent och logisk. Politiken styrs av folkrättens principer och av internationella överenskommelser och åtaganden. Situationen i vår omvärld förändras. Detta är inget som vi kortsiktigt råv över, men det påverkar av naturliga skäl förutsättningarna för vår flyktingpolitik.

Under lång tid hade vi en stor arbetskraftsinvandring från Jugoslavien. Då var det naturligt att också ha viseringsfrihet gentemot medborgare därifrån. När Kroatien och Slovenien blev självständiga var det rimligt att även dessa länders medborgare fortsättningsvis omfattades av viseringsfriheten. Samtidigt ökade motsättningarna i det sammanfallande Jugoslavien, och oron var stor att stridigheterna skulle sprida sig bl.a. till Kosovoprovinen. Detta ledde till en stor inströmning av asylsökande från Kosovo till Sverige.

Inledningsvis var Invandrarverket inte berett att pröva dessa ansökningar och beslöt därför om s.k. verkställighetsstopp till Jugoslavien. När läget klarnade något – under sommaren 1992 – och UNHCR uttalat att man inte motsatte sig ett återsändande inleddes prövningen av asylansökningarna. Besluten att sända tillbaka många av de asylsökande från Kosovo är resultatet av en strikt tillämpning av de regler som under lång tid legat till grund för svensk flyktingpolitik.

Hösten 1992 skärptes FN:s sanktioner mot Serbien och Montenegro, och FN beslutade att Serbien inte skulle anses som successorstat till Jugoslavien. Det innebar t.ex. att internationella överenskommelser som tidigare gällt visavi Jugoslavien inte längre skulle tillämpas. Då var det naturligt även för oss att ompröva våra avtal med Jugoslavien. En effekt var att viseringsfrihetsavtalet upphävdes. Eftersom FN:s sanktioner inte tog sikte på Bosnien var det lika naturligt för regeringen att i stället införa viseringsfrihet för personer från Bosnien-Hercegovina.

Det upptrappade kriget i Bosnien har lett till stora flyktingströmmar från landet. De flesta finns kvar i närområdet. Men ett stort antal har också sökt sig till några få länder i Europa, däribland Sverige. För att vi skall kunna ge dem som kommit hit ett hopp för framtiden och en möjlighet att börja ett nytt liv skall dessa flyktingar få permanent uppehållstillstånd i Sverige. Vi är ett av de få länder i Europa som beviljar bosnierna permanent uppehållstillstånd. Vi hade fram till sommaren 1993 redan tagit emot ett stort antal sontanflyktingar från Bosnien. En logisk följd av beslutet om uppehållstillstånd var att strömmen av flyktingar från Bosnien till Sverige skulle öka väsentligt. Därför kunde inte viseringsfriheten upprätthållas. Eftersom vi inte ville un-

dandra oss vårt skyddsansvar beslutades samtidigt att det fortsatta mottagandet av flyktingar skulle ske via kvotöverföringar.

Nyligen har ett förslag om väsentligt ökad flyktingkvot presenterats för riksdagen. Dessutom har vi kraftigt ökat våra ansträngningar för att skapa ett system där alla Europas stater delar ansvaret för krigets flyktingar.

Detta anser jag visar att svensk flyktingpolitik styrs av folkrätten och den internationella solidaritetens principer. Att sedan också vi i betydande utsträckning stängt våra gränser i en ond tid kan man bara beklaga. Regeringen menar att vi i vårt land tagit och tar vårt ansvar i en omfattning som rimligen kan begäras. Vi gör oss heller inga illusioner om att vi kan avskärma oss från den värld där krig, våld och barbari fått fruktansvärda följder för enskilda människor.

Anf. 13 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Fru statsråd! Jag tackar för svaret.

Låt mig inledningsvis tala om att jag är väl medveten om att jag i den här frågan – som jag har drivit länge och konsekvent – går emot den uppfattning som finns i regeringen och riksdagen. Men, herr talman, jag tröstar mig med att jag vet att en majoritet av svenska folket står bakom den inställning jag har torgfört.

Jag tror inte heller att det är helt fel att säga att en liten, om än knapp, majoritet i statsrådets eget parti enligt olika undersökningar delar min uppfattning. Mitt eget partis medlemmar gör det med förkrossande majoritet.

Den här debatten får inte handla om rasism och främlingsfientlighet. Personligen struntar jag i om en människa är svart, brun, vit, gul eller röd – jag bedömer en människan utifrån det sätt på vilket hon eller han agerar.

Jag tror att den svenska flyktingpolitiken med en lätt överdrift kan sägas vara ett resultat av att en del politiker vill sova gott om nätterna. Men samtidigt är den djupt inhuman och orättvis – huvuddelen av den svenska flyktinghjälpens ges nämligen till de människor som har sådana resurser och kontakter att de kan komma hit. Det stora flertalet människor som saknar dessa möjligheter får ingen eller mycket ringa hjälp av oss.

Herr talman! Jag kan förstå dem som kommer hit. Jag hade kanske gjort samma sak i deras situation. Men – det är viktigt att understryka i dag – vi har inte längre ekonomiska resurser. Vi tvingas i dag av verkligheten att skära ned en del förmåner som vi tidigare har betraktat som självklara. Kranarna är inte längre fulla med guld, som vi inbillade oss för ett antal år sedan.

Den nota vi drar på oss i dag betalar förvisso inte dagens vuxna generation – den får betalas av våra barn och barnbarn. De kommer att ställa frågor om varför de får betala för någonting som de aldrig har haft någon nytta av.

Statsrådet erkänner – det är i alla fall en framgång – att många är ekonomiska flyktingar; det är nog första gången jag har hört det i en riksdagsdebatt. Det har tidigare sagts att det är en minoritet. Men om man spottar länge på en sten blir den våt. Till slut kommer sanningen trots allt fram!

Statsrådet säger att man ger mycket pengar till u-länderna för att där försöka skapa förståelse för demokrati och mänskliga rättigheter. Det har man säkert lyckats med till en viss del. Men jag vet länder i Afrika där vi har pumpat in pengar i enorma mängder. Ta bara Tanzania t.ex. Det landet har inte

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

utvecklats – i varje fall inte positivt – efter det att Sverige har gödlat med pengar där.

Konsekvent och logisk säger statsrådet att dagens politik är. I juni månad i år beviljade man 40 000 bosnier permanent uppehållstillstånd. Med anhöriga kommer de att bli lika många som antalet invånare i Sveriges fjärde stad. I varje fall under ett antal år kommer de enbart att kosta pengar.

Vari ligger då det ologiska? Jo, någon dag senare införde man visumtvång för människor från samma område. Motiveringen för det permanenta uppehållstillståndet var att dessa människor kom från en ytterst svår och besvärlig situation. Men innan bläcket hann torka infördes visumtvång. Då var kanske inte situationen så allvarlig längre? Det om något är väl ett skolexempel på inkonsekvens.

Sverige är ett av de få länder i Europa som beviljar bosnierna permanent uppehållstillstånd, säger statsrådet i svaret. Ja, förvisso! England, Danmark, Frankrike, Finland, Holland, Österrike och Tyskland gör det inte. Men vi i Sverige har råd att göra det – med pengar som vi inte har, som vi måste låna upp och som skall betalas av våra barnbarn någon gång framöver!

Till sist, herr talman, skulle jag vilja ställa en fråga till statsrådet. Hon säger att vi har ökat ansträngningarna för att få till stånd en gemensam europeisk asylpolitik. Det har länge sagts från kammarens talarstol. Kan statsrådet bland de länder jag nyss räknade upp ge mig ett exempel på ett land där man har lyckats med dessa ansträngningar?

Anf. 14 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! När man tar del av kulturministerns svar är det viktigt att man kopplar samman tanken på humanitär hjälp med en ekonomisk verklighet – den ekonomiska verklighet som vi i Sverige nu lever i.

Det har i medierna framkommit att UNHCR:s, dvs. flyktingkommissariens, medel för flyktingar som vistas i flyktingläger understiger 1 000 kr per år. Jag antar att siffran är riktig. Men jag kanske skall påpeka att det väl då närmast gäller tak över huvudet och mat för dagen. Men som jämförelse kan man titta på de siffror som anges i Kulturdepartementets Översyn av vissa regler angående statlig ersättning för flyktingmottagande, Ds 1993:75. I den skriften, som alltså kommer från Kulturdepartementet, anges bl.a. följande: "Komrev AB", dvs. kommunernas revisionsaktiebolag, "beräknar att den genomsnittliga bruttosärkostnaden – kostnader som direkt förorsakas av att kommunen tar emot flyktingar, kostnader som man annars ej skulle ha haft – per flykting under år 1991 var ca 42 000 kr. Under antagandet att flyktingarna anlände i relativt jämn takt under år 1991 visar detta på en halvårskostnad per flykting."

Det citatet har jag som sagt tagit från departementsöversynen. Årskostnaden var alltså ca 84 000 kr år 1991. Ingen kan väl påstå att beloppet är lägre i dag än vad det var 1991. Man får ungefär samma siffra om man tar kommunernas schablonbidrag för flyktingmottagande, som är 138 300 kr för en vuxen, och gör om det till en årskostnad. Riksdagsrevisorerna bedömer att pengarna räcker i 18 månader. Det blir då drygt 90 000 per år.

Kommunrevisorerna tror att pengarna räcker bara 15 månader. Man säger nämligen: "Om man ser till kostnaderna under år 1991 för de flyktingar som

anlände samma år var bidragsutnyttjandegraden nära 40 %. Med antagande av att flyktingarna anlände i relativt jämn takt under år 1991 skulle man kunna anta att detta är bidragsutnyttjandegraden under ett halvår." Det betyder att de här pengarna räckte i ungefär 15 månader.

Vi i Ny demokrati anser inte att Sverige har råd med så stora flyktingkostnader och flyktingbidrag som vi nu har. Men om riksdagsmajoriteten anser att vi har råd med det är det väl ändå bättre att vi för samma summa hjälper 80–90 gånger fler, vilket vi kan göra genom att se till att hjälpen kommer till närområdet, än att vi låter människorna komma hit. Min fråga till kulturministern är: Är det inte egentligen humanare att ge 80–90 gånger fler människor hjälp på plats än att ge t.ex. bosnierna en permanent tillflyktsort i Sverige?

Vi vill att man skall ompröva det prejudicerande beslutet som regeringen gett Invandrarverket om att ge bosnierna permanent uppehållstillstånd. Självfallet kan man föra ut människor från flyktingförläggningarna utan att ge permanent uppehållstillstånd.

I kulturministerns svar togs kopplingen till biståndet upp. Migrationsfrågorna nämns samt att nöden i världen är mycket stor. Det är naturligtvis viktigt att Sverige har en bra repatrieringspolitik, om man skall göra en koppling mellan bistånd och flyktingpolitik. Vi i Ny demokrati vill ha en direkt koppling mellan flyktingmottagande och bistånd. Det är då av största vikt att vi kan enas om en bra repatrieringspolitik. Vi kanske kommer att lyckas med det i den invandrar- och flyktingpolitiska kommittén, i vilken jag själv sitter.

Vårt förslag i Ny demokrati bygger på att man skall komma hit, bo här och utbildas. Sedan skall man ta med sig sin nyvunna kunskap för att bygga upp sitt gamla land. Dessa människor, om de nu är konventionsflyktingar, har haft en ambition att verka för demokrati, mänskliga rättigheter och ekonomisk utveckling i sitt land. De bör då vara ganska motiverade att bistå sitt gamla hemland om förhållandena där har ändrats på ett sådant sätt att ett återvändande är möjligt. Vi tycker därför att det är viktigt att man kopplar svenskt flyktingmottagande till en aktiv biståndspolitik och att man använder en del av de pengar som nu går till bistånd till en repatrieringspolitik för de flyktingar som har kommit hit till Sverige.

Anf. 15 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har väckt en fråga som jag tycker är mycket väl värd att diskutera, nämligen kopplingen mellan biståndspolitik och flyktingpolitik. I mitt svar har jag redovisat att det finns olika arbeten på gång dels på kort sikt mellan oss på Kulturdepartementet, dels på Utrikesdepartementets biståndsavdelning och inom den stora flyktingpolitiska kommittén.

Det arbetet har dock inte till utgångspunkt att vi skall avstå ifrån de internationella förpliktelser som vi har att ge de människor som söker sig hit till Sverige skydd. Jag tycker att Sten Anderssons fråga andas att det skulle vara ett sätt för oss att frångå det ansvaret och i stället hjälpa till där flyktingarna finns.

Låt oss säga att man skulle acceptera den utgångspunkten. Jag har noterat

att de människor som säger på det här sättet ofta också är de som inte vill vara med och bidra till utveckling i utvecklingsländerna eller länder där man har problem av olika slag, t.ex. till följd av krig. Slutresultatet blir då att vi inte skall ta något ansvar alls – inte för dem som söker sig hit och inte heller för dem som befinner sig i länder med problem.

Sten Andersson sade att han talade för något slags betydande majoritet av svenska folket som då skulle ha denna inställning. Jag vågar faktiskt ifrågasätta att det är så. Jag rör mig ganska mycket ute bland människor av olika slag som är kritiska till flyktingpolitiken men som också skulle önska att vi kunde vara ännu mer generösa här i Sverige.

Jag upplever ibland att vi laborerar med ett slags teoretiska modeller när vi för den här diskussionen. Man utgår inte ifrån verkligheten. Runt om oss har vi krig, våld, förtryck och elände. Människor gör allt för att söka sig en bättre framtid och ett skydd ifrån detta. I diskussionen verkar det ibland som om vi från svensk sida skulle initiera den här verksamheten för att det skall komma hit så mycket människor som möjligt. Så är det förvisso inte.

Det är faktiskt inte flyktingarnas fel att vi har problem i svensk ekonomi. De årliga kostnaderna för flyktingpolitiken utgör bara en liten del av vårt stora budgetunderskott. Det är faktiskt inte i första hand flyktingarna som kostar pengar som våra barn och barnbarn skall återbetala. Det är vi, svenska folket, vare sig vi är födda på 20-, 30- eller 40-talet som har beviljat oss en mängd förmåner av olika slag som har medfört att våra system är överlastade och att vi nu har stora ekonomiska bekymmer. Den delen av svensk ekonomi håller regeringen på att försöka sanera. Kom inte dragande med att de bekymmer som politikerna ute i kommunerna har med att sanera svensk ekonomi och som vi här i riksdagen också har att hantera, skulle bero på flyktingarna.

Sten Andersson återkom till diskussionen om permanent och tillfälligt uppehållstillstånd. I mitt svar har jag redovisat att Sverige är ett av de få länder – det finns ett par till i Europa – som beviljar permanent uppehållstillstånd. Bakgrunden är att vi bedömer att vissa människor inte kan återvända säkert till sitt hemland inom en rimlig framtid. I många av de länder där man bara beviljar tillfälligt uppehållstillstånd har man nu, mycket riktigt, en intensiv debatt om vad man skall göra när nästa tidsperiod av det tillfälliga uppehållstillståndet går ut. Man frågar sig hur länge man kan hålla på att betrakta dessa människor som bara tillfälligt vistades i landet.

Bakgrunden till att vi i Sverige beviljar permanenta uppehållstillstånd är omtanken om dessa människor, så att de inte behöver vara otrygga. Men vi har också en omtanke om det svenska samhället. Vi tror att människorna blir bättre och tryggare om de kan börja bygga en framtid här i Sverige. De kan då påbörja en planering för att försörja sig själva här. Vi tror att friktionen mellan svenskar och våra flyktingar också blir mindre.

I mitt svar har jag inte talat om en gemensam asylpolitik i Europa. Där emot har jag talat om de ansträngningar som vi från regeringens sida gör för att vi nu på kort sikt skall kunna få ett delat ansvar för flyktingarna ifrån krigets Jugoslavien. I slutet av nästa vecka kommer jag att delta i en internationell konferens i Aten, där man kommer att presentera ett förslag som det redan nu finns en stor uppslutning kring bland Europas stater. Jag hoppas

att det skall bli ett lyckligt slut för den här frågan inför den förskräckliga vintern i krigets Jugoslavien.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

Svar på
interpellationer

Anf. 16 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det är förvisso korrekt som statsrådet säger att jag inte kan bevisa att jag har någon stor majoritet bakom den ståndpunkt som jag har förfäktat. Men om inte resultaten av alla undersökningar slår helt fel – om de gör det kan vi skrota Sifo, Temo m.fl. – visar de att den politik som i dag bedrivs saknar stöd bland den stora folkmajoriteten.

Sedan gjorde nog statsrådet ett grammatiskt fel. Hon sade att hon har träffat folk som var kritiska *men* – inte och – som ändå ville öka mottagningen i Sverige. När hon sade "men" i stället för "och" blev det litet knepigt. Jag är inte säker på att hon har lyssnat på rätt instanser eller att hon kommer ihåg rätt.

Herr talman! Det är självfallet så att dagens ekonomiska problem inte beror på vår asylpolitik. Det förstår t.o.m. jag. Men det här är samtidigt mycket utmanande gentemot pensionärer, arbetslösa och sjuka. De tvingas till nedskärningar. Det är inget att göra åt det. Samtidigt behåller vi dock en asylpolitik som per capita är generösast i hela Europa.

Kom inte här och säg att jag inte skulle vilja ställa upp på internationella förpliktelser. Ställ frågan till regeringarna i England, Tyskland, Frankrike, Holland, Danmark, Finland och Grekland. De vill inte följa den linje som statsrådet förfäktar.

Jag har suttit i riksdagen i tio elva år. Jag vet att vi ibland i den här kammaren kan slåss om 25–50 miljoner så att stickor och strån ryker. Men under försommaren, precis efter det att riksdagen hade stängt för sommaren, fattade regeringen ett beslut som kommer att kosta en summa om 10 miljarder, detta utan att höra riksdagen. Det stora partiet i oppositionen sade ingenting heller. Jag har ibland hört ute på arbetsplatser att man försöker skylla ifrån sig genom att säga att detta var ett regeringsbeslut. Det är korrekt att det var det, men man protesterade i alla fall inte på ett sätt som märktes i media.

När det gäller liberaliseringar i Europa läste jag senast i dag att både Holland och Tyskland diskuterar skärpningar av sin asylpolitik, mot bakgrund av att de inte har de ekonomiska resurser som vi obegripligt nog – med tanke på vår stora statsskuld – tydligen har.

Anf. 17 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Det är helt riktigt som kulturministern säger. Det är inte flyktingarnas fel att det har gått snett. Det är den tokiga flyktingpolitiken som har kostat oss så mycket pengar, vilket vi i Ny demokrati hela tiden har påpekat. Självfallet är det inte flyktingarnas fel. De anpassar sig naturligtvis till de villkor som vi skapar här i landet.

Statens invandrarverk gör t.ex. utredningar i flera år för att kunna bedöma om flyktingarna har den statusen att de kan få stanna i Sverige. Det är en av orsakerna till att det är så höga kostnader bl.a. inom Invandrarverket. Man har inte snabbt kunnat utreda och ta ställning till om flyktingarna skall få stanna eller inte.

Något svar på frågan om det inte är bättre att hjälpa 80–90 gånger fler på plats än att hjälpa dem här fick jag inte av kulturministern.

Flyktingpolitiken är inte bara en fråga om ekonomi. Det ser vi på de konflikter som redan finns i samhället i dag. Jag skall ta upp en nyutkommen liten skrift som kommer från Utrikespolitiska institutet. Den är skriven av forskaren Gunnar Jervas och heter Flyktingexplosionen – vår tids ödeskris? Jag skall bara ta upp några punkter i den. Gunnar Jervas skriver bl.a.: "En omfattande immigration aktualiserar även andra allvarliga frågor, som ökad risk för etniska konflikter och hot mot ursprungsbefolkningens kulturella identitet. En del av dessa frågor är så känsliga att det offentliga Sverige hittills haft en stark benägenhet att sopa dem under mattan. Denna i längden ohållbara strategi har nu nått vägs ände."

Han tar sedan upp migrationsströmmar. Han säger bl.a. att situationen i Afrika är ohållbar. Det skulle behövas 7,5 miljoner nya arbetstillfällen per år för att man skall kunna klara av befolkningsexplosionen.

När det gäller hotet från öst skriver Gunnar Jervas bl.a.: "EGs opinionsinstitut "Eurobarometer" redovisade nyligen en sådan undersökning för 18 länder i Östeuropa, inklusive f d Sovjetunionen." Totalt omkring 17 miljoner sade sig fundera på att emigrera till Västeuropa, och 2,7 miljoner hade redan bestämt sig för det. Det är siffror som regeringen bör vara observant inför och ha med i sin planering inför vad som kan hända i framtiden.

Någonting som också framgår av den här skriften är vad detta med bosnierna egentligen kan utvecklas till. Det står: "När ett land beslutar att acceptera en grupp flyktingar av viss storlek stannar det sällan vid det. Denna grupp kommer att fungera som ett slags brohuvud för fortsatt anhörig- och följdinvandring. Exempelvis har de 250 båtflyktingar, som regeringen beslöt att ta emot 1979, växt till omkring 9 000 personer idag. Invandraministerns principbeslut att ge cirka 40 000 bosnier uppehållstillstånd i Sverige kommer med all sannolikhet att leda till att antalet bosnier i landet snart antar sexsiffriga tal." Alltså: 250 båtflyktingar 1979 har i dag blivit 9 000 personer.

Anf. 18 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Nu talar vi återigen om de olika siffrorna för vad detta kostar. Vi diskuterar fram och tillbaka, och det skall vi ansvarsfulla politiker göra. Vi skall diskutera pengar i riksdagen. Men för vissa personer och partier handlar skyddsbehov och human behandling av människor som kommer från elände bara om kostnader.

Sten Andersson i Malmö säger att regeringen tog på sig en kostnad på kanske upp till 10 miljarder genom principbeslutet att bevilja bosnierna permanent uppehållstillstånd.

För det första var detta ett beslut i ett förvaltningsärende där det gäller att följa svenska lagar och svenska internationella åtaganden. Då får man inte ta några sådana ekonomiska hänsyn. Bortsett från det undrar jag vad Sten Andersson har fått sin uppfattning och sina siffror ifrån. Att människor sitter på flyktingförläggningar och väntar år ut och år in är betydligt dyrare än att de kommer ut i en kommun. Det handlar om de rent pekuniära kostnaderna per dag eller per år.

För det andra: Om de får börja bygga upp sin framtid här kan de ju planera

för den. De kan utbilda sig i svenska. De kan anpassa sin yrkesutbildning – vilken är ganska hög när det gäller bosnierna – till svenska förhållande för att börja försörja sig. Därmed behöver de inte lita till de offentliga kassorna. De kan tvärtom börja betala skatt.

Jag är förhoppningsfull inför att det i framtiden skall vara möjligt att få ned den arbetslöshet vi har i Sverige i dag. Detta innebär att temporära uppehållstillstånd riskerar att innebära en större påfrestning för de offentliga kassorna än vad permanenta tillstånd innebär.

Det sades att det kostar väldigt mycket att ha människor på förläggningar som sitter och väntar på tillstånd. Jag delar uppfattningen att man måste få ner väntetiderna så att människor får ett snabbt besked. Vi har också börjat märka effekter av den princip som regeringen har tillämpat, dvs. att både Utlänningsnämnden och Invandrarverket får de resurser till tillståndspersonalen som de begär. Väntetiderna går nu snabbt ner.

Det som föreslås i den här debatten är ju att man skall ge temporära uppehållstillstånd. Människor skall alltså år ut och år in sitta på nåder, just på flyktförläggningarna, och vänta, det som har varit så oerhört destruktivt och som med rätta har kritiserats tidigare.

Lars Moquist läste ur en skrift och upprepade det som en del andra har gjort under senare år. Han målade nämligen upp ett stort hot österifrån. Det räcker tydligen inte att beskriva den situation vi har och de åtaganden som finns på grund av den. Det skall målas upp ett hot om att 17 miljoner människor är på väg hit till Sverige. Lars Moquist sade faktiskt också att regeringen bör planera för en sådan situation.

Hela bilden som de medverkande personerna i den här debatten beskriver handlar bara om hot, kostnader och om att man betraktar dessa människor som kommer hit och söker skydd som människor som har resurser och förmåga att ta sig fram här i världen.

Jag kan inte ställa upp på den bilden av situationen. Om människor kommer till vår gräns och söker skydd undan förföljelse, krig och tortyr är det min uppfattning att vi så långt vår förmåga räcker skall ge dessa människor det skydd som de begär av oss.

Om vi tittar på de samlade ekonomiska resurserna i detta land har vi faktiskt råd att ge dem detta skydd. Men då skall vi också ge dem förutsättningar och möjligheter att klara sig själva, så att de inte behöver bli en onödig belastning på de offentliga budgetarna. Det är precis det regeringens beslut om permanent uppehållstillstånd innebär. Det förhindrar inte en enda människa att återvända till sitt hemland om kriget skulle sluta och man får en säker fred. Jag är alldeles övertygad om att deras möjligheter att återvända är större om de här i Sverige har fått ett tryggt liv, har kunnat försörja sig själva och fått en möjlighet att se en framtid.

Anf. 19 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är väl medveten om att statsrådet inte själv skriver interpellationssvaren, men jag drömde dock om att hon i alla fall läste igenom dem innan hon läste upp dem i riksdagen.

Här talar statsrådet om krig och tortyr och förtryck, men det står också i

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

hennes svar att många är ekonomiska flyktingar. Det är detta jag har poängterat.

Jag har aldrig räknat asylpolitiken bara i pengar, men jag anser att den svenska politiken är djupt orättvis. Den hjälper i första hand dem som har resurser, kontakter och möjligheter att komma hit. De som lever under de svåraste förhållandena är i praktiken chanslösa. Så kom inte säg att jag bara talar om kostnader.

Däremot tycker jag det är en oerhörd kostnad för det lilla Sverige, som i dag har en mycket besvärlig ekonomisk situation. Jag vill inte raljera, men låt mig i alla fall påpeka att i juni månad i år kom en rapport från OECD som sade att Sverige hade den sämsta ekonomiska utvecklingen bland länderna inom OECD. Samtidigt beviljar vi, till skillnad från alla andra länder i Europa, permanent uppehållstillstånd.

Det är många, fru statsråd, som tycker att politik är något komplicerat, om man skall uttrycka det snällt.

Förvaltningsärendet, säger man. Om det är så att regeringen i en fråga som är mycket kontroversiell och mycket debatterad bland regeringens och riksdagens uppdragsgivare, alltså väljarna, kan fatta ett sådant beslut utan att fråga riksdagen, då tycker jag att man borde överväga en översyn av den svenska lagstiftningen. Jag noterar att andra länder i Europa fungerar och mår bra, trots att man inte har samma lagstiftning.

Det här handlar alltså inte i första hand om kronor och öre. Det handlar om att vi hjälper fel människor. Det vore klädsamt om statsrådet kunde bekräfta det jag själv i dag inledningsvis läste upp, att många av dem som kommer till Sverige och får asyl här är ekonomiska flyktingar. Det är inte dem svenska folket uttalat sig för att i första hand vilja hjälpa i Sverige. På plats kanske, men inte i Sverige. Det har vi inte råd till mot bakgrund av vår på grund av tidigare försyndelser tyvärr alltför dåliga ekonomi.

Anf. 20 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! I mitt svar står ordagrant: Det är däremot viktigt att påpeka att många av dem som lämnar sina hemländer och kommer till Europa inte är skyddsbehövande, utan personer som man i dagligt tal kallar ekonomiska flyktingar.

Jag har inte talat om Sverige, men det utesluter inte att det också till Sverige kommer personer som söker sig allmänt sett en bättre framtid. Dessa personers asylansökningar behandlas här i Sverige, och de får i regel avslag och måste lämna landet.

Det är intressant att Sten Andersson i Malmö nu säger att det är fel människor som kommer hit. Just under de senaste åren är det främst människor från Jugoslavien som har kommit hit. På något sätt är det alltid fel människor som kommer just nu – så har alltid diskussionen gått. Det ser man om man tittar tillbaka. När det gäller både invandring och flyktingpolitik har det alltid, för de människor som är kritiska, varit fel personer som kommit vid det aktuella tillfället. De som kom tidigare var däremot människor som har rotat sig bra här och som det var bra att få hit.

Men hur kan man från denna talarstol i dag säga att det är fel människor som kommer hit? Vi har fått 40 000 bosnier som har jagats ifrån sina hem

och som har fruktansvärt traumatiska upplevelser med sig i bagaget. Den svenska regeringen och, hoppas jag, kommunerna gör så gott vi kan för att ge dem en möjlighet att få en framtid igen. Inte minst gäller det de barn som finns i den här gruppen.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1993/94:3 om bytet av chef för Finansinspektionen

Anf. 21 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Allan Larsson har frågat mig *dels* om jag eller Anders Sahlén själv tagit initiativ till att han lämnat sin befattning som generaldirektör för Finansinspektionen under löpande förordnandeperiod, *dels* – för det fall initiativet kommit från regeringen – vad som har förändrats sedan regeringen i budgetpropositionen uttalat ett starkt stöd för inspektionens ledning och verksamhet, *dels* om regeringen har för avsikt att vidta några förändringar beträffande sammansättningen av Finansinspektionens styrelse och verksamhetens inriktning, *dels* om min syn på statsförvaltningens roll i allmänhet och Finansinspektionens roll i synnerhet.

Anders Sahlén utsågs den 1 mars 1990 till generaldirektör för Bankinspektionen och den 1 juli 1991 till generaldirektör för Finansinspektionen sedan Bank- och Försäkringsinspektionerna slagits samman. Förordnandet som generaldirektör tidsbegränsades på vanligt sätt till sex år. Den 2 september 1993 utsågs Anders Sahlén av regeringen till minister vid Svenska ambassaden i Washington, USA.

Det förhållandet att en generaldirektör förordnas för en tid av sex år utgör naturligtvis inget hinder för denne att under löpande förordnandeperiod övergå i annan befattning. Anders Sahlén erhöll ett erbjudande om en tjänst som minister vid Svenska ambassaden i Washington som han accepterade. Regeringen har i enlighet med detta förordnat honom att inneha denna befattning samt förordnat Claes Norgren till ny generaldirektör för Finansinspektionen. Claes Norgren har tillträtt denna tjänst den 6 oktober 1993. Anders Sahléns flyttning till Washington bör även ses i ljuset av de tre omflyttningar som skett dessförinnan genom att Inga-Britt Ahlenius tillträtt Ingemar Mundebos tjänst på Riksrevisionsverket och Jörgen Holmqvist lämnat sin tjänst i Washington för att tillträda Inga-Britt Ahlenius tjänst på Finansdepartementets budgetavdelning.

Bortsett från att det finns ett antal vakanser i Finansinspektionens styrelse som skall fyllas, så avser regeringen inte att vidta några åtgärder.

I detta sammanhang kan nämnas att Bankkriskommittén som utreder utvecklingen av kreditmarknaden bl.a. skall se över inriktningen och innehålllet i Finansinspektionens tillsyn. Kommittén skall därvid överväga om tillsynen bör ges en annan inriktning och om regelverket bör förändras i något avseende.

Anf. 22 ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Lundgren för det formella svaret på mina fyra frågor. Jag förstår att han lagt ned mycket tid och kraft på att formulera svaret. Tyvärr måste jag säga att resultatet av Bo Lundgrens insats av tid och tankekraft inte är imponerande.

Det är anmärkningsvärt att interpellationssvaret inte svarar på någon av de frågor jag har ställt. Vad Bo Lundgren har sagt ger varje lyssnare intrycket att Bo Lundgren vill undvika att svara på de raka frågor jag ställt. Intrycket blir att Bo Lundgren har någonting att dölja.

Beslutet att Anders Sahlén skulle lämna posten som chef för Finansinspektionen utlöste en våg av spekulationer i massmedia, i finansvärlden och i den politiska världen.

Jag skall citera ett tungt inlägg i debatten, nämligen Sven-Ivan Sundqvist i Dagens Nyheter den 3 september: "Men något underligt är det att inte medborgarna får regeringens förklaring. Varför avgår Sahlén? Om han fått sil-kessnöret bör vi få veta varför. Nu kan regeringen hamna i sitsen att medborgarna säger att regeringen är svag som avsätter finansinspektionens chef bara därför att banker och försäkringsbolag inte tycker om honom. Fältet är alltså vidöppet för spekulationer."

I tidningen Affärsvärlden skrev han att bristen på information om skälen till Anders Sahléns avgång riskerar att skada Finansinspektionens anseende.

Herr talman! Det var med utgångspunkt i detta som jag begärde att det ansvariga statsrådet skulle ge riksdagen besked om vad som egentligen har hänt. Om Bo Lundgren och regeringen har rent mjöl i påsen kan det inte vara så svårt att svara på mina frågor. Det är principiellt viktiga frågor. Det handlar om regeringens maktutövning, om utnämningmakten och om myndigheternas konstitutionella ställning. Riksdagen har rätt att få veta.

Jag förutsätter att Bo Lundgren här i kammaren är beredd att ge oss klara besked. Jag vill därför be Bo Lundgren på nytt att svara på frågorna. Vem tog initiativet till att chefen för Finansinspektionen skulle lämna sin befattning? Var det Anders Sahlén själv, Bo Lundgren eller någon annan i regeringen eller regeringskansliet?

Vem skötte kontakterna med Anders Sahlén? Var det Bo Lundgren själv eller var det någon annan i regeringskansliet? Om Bo Lundgren själv tog initiativet, vilka motiv redovisade Bo Lundgren i kontakterna med Anders Sahlén?

Vem tog initiativet? Vem skötte kontakterna? Vilka motiv angavs i samtalen med Anders Sahlén? Jag vill be om raka besked i frågorna, och jag skall be, herr talman, att få återkomma när jag vet svaren på frågorna.

Anf. 23 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Jag är ledamot i Finansinspektionens styrelse. Jag vill ta tillfället i akt och tala om att jag hade stort förtroende för Anders Sahlén. Jag tyckte att han utförde sitt mycket svåra arbete med både mod och integritet. Han höll styrelsen väl informerad, och samarbetet fungerade utmärkt. Flera av Finansinspektionens styrelseledamöter uttryckte denna sin mening i massmedier vid tiden för Anders Sahléns avgång.

Så till statsrådets svar. Han säger att han snarast skall se till att Inspektio-

nens styrelse skall bli fulltalig. Törs jag drista mig till att önska, eller t.o.m. föreslå, att den ena personen skall bli en kvinna?

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

Anf. 24 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag har självfallet ingenting emot att vi från min och Finansdepartementets sida bidrar till att få en ännu bättre könsfördelning. Det är en väsentlig sak, och det skall vi naturligtvis tänka på.

Vidare har vi Allan Larssons beklagligtvis något insinuanta interpellation och frågeställning. En rent allmän kommentar är att omflyttningar och förändringar vad gäller organisationer kan ske utan att det finns någonting som någon över huvud taget behöver dölja.

Jag har noterat att en ganska stor diskussion i massmedierna har bidragit till att Göran Persson har ersatt Allan Larsson som Socialdemokraternas ekonomiske talesman. Jag har själv förutsatt att det inte på något vis är frågan om ett bristande förtroende för Allan Larsson, utan snarare ett optimalt sätt att använda resurserna inom det socialdemokratiska partiet. Det finns också anledning för en regering att överväga vilka möjligheter det finns att få en bra fördelning av de resurser som finns tillgängliga.

Som framgår av svaret blev posten i Washington ledig. Det fanns all anledning att fundera kring vem som skulle inneha denna post och dessutom kunna utveckla den på ett sätt som jag tror är väsentligt. Det var mot den bakgrunden regeringen, vilket framgår av svaret, lämnade erbjudandet till Anders Sahlén, vilket han accepterade. Det är också klart att detta är en möjlighet som en regering både kan ha och skall ha. Det finns ingen anledning att diskutera Anders Sahléns ersättare, Claes Norgren. Han har god och bred kompetens för uppgiften.

Det beklagliga är att Allan Larsson i sitt inlägg insinuerar att det skulle finnas någonting att dölja, dvs. en anledning för regeringen eller för mig som ansvarigt statsråd för finansmarknadsfrågor att inte ta itu med besvärigheter som finns i samband med den finansiella kris vi har upplevt. Den insinuationen faller på sin egen orimlighet. Var och en kan konstatera att under min ledning för dessa frågor har allt gjorts för att röja upp efter mycket av det som åstadkoms under den förra regeringen.

De finansiella problem vi har nu och de stora problem som finns i bankerna har naturligtvis Allan Larssons företrädare, och möjligen han själv, ett politiskt ansvar för. De fallskärmsavtal som vi nu hanterar har inte tecknats under min tid som ansvarigt statsråd. Jag har ägnat mig åt att utforma regelsystem i detta avseende som skall fungera på ett bra sätt och som kan accepteras av medborgarna.

Sedan jag fick ansvaret för ägarfunktionen har jag sett till att få en genomgripande belysning av de problem som fanns i ledningen av Nordbanken, inte minst vad beträffar den styrelse som utsågs av den förra regeringen. Det har konstaterats brister, vilket har lett till att vi i den nuvarande regeringen har beslutat att inleda en talan om skadestånd mot de ledamöter i styrelsen som har haft särskild insikt i bankens kreditgivning. Bankstödsnämnden har i sin nuvarande hantering av frågorna mitt fulla stöd för varje åtgärd som syftar till att vinna klarhet i vad som har inträffat och att så långt möjligt

*Svar på
interpellationer*

ställa ansvariga till svars. Jag är ganska övertygad om att det inte finns någon som helst anledning för någon att betvivla detta.

Det går att notera att Finansinspektionen har en oerhört viktig och central roll. Det är självklart bakgrunden till att Jan Wallander i sin utredning har att studera vad möjligen kan ha brustit i tillsynen när finanskrisen inleddes i samband med den spekulationsekonomi som släpptes fram under andra hälften av 80-talet. Jag utesluter inte att det kan finnas anledning att ytterligare skärpa rollen för och förstärka Finansinspektionen. Det är i så fall åtgärder som jag tänker föreslå och hantera – detta är oerhört viktigt.

Anf. 25 ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Bo Lundgren beskrev min interpellation och mitt inlägg som insinuant. Jag refererade två av de många inlägg som jag har fått från riksdagens utredningstjänst. Man har där samlat allt det som skrevs i samband med publiceringen av denna viktiga händelse, dvs. att regeringen hade flyttat en generaldirektör från sin post till en annan uppgift. Det finns en mängd frågor som ännu inte är besvarade. Bo Lundgren har hållit sig undan och har inte gett besked. Både det skrivna svaret och det inlägg vi har hört vittnar om att Bo Lundgren inte vill ge svar på de frågor jag har ställt.

Herr talman! Jag blir tvungen att än en gång upprepa de frågor jag har ställt. Vem tog initiativet? Vem skötte kontakterna? Vilka motiv redovisade Bo Lundgren för Anders Sahlén som skäl till att han skulle byta uppdrag?

Anf. 26 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag kan naturligtvis beteckna en interpellation och ett inlägg som mer eller mindre insinuant. Det är klart att om man väljer att referera den typen av inlägg som Allan Larsson har gjort, kan man dra sina egna slutsatser. Jag tror att var och en har gjort detta med hjälp av interpellationens formuleringar och av det sätt Allan Larsson har presenterat sina tankar genom att interpellera i denna fråga.

Det faller, som jag sade, på sin egen orimlighet att jag över huvud taget skulle ta hänsyn till påtryckningar. Det finns över huvud taget ingen person från finansvärlden, bankvärlden eller försäkringsbolagsvärlden som haft kontakt med mig och haft synpunkter på Anders Sahléns person och lämplighet. Skulle det ha varit på det viset skulle jag självfallet inte tagit hänsyn till en sådan påtryckning. Det tror jag t.o.m. Allan Larsson är medveten om.

Det regeringen för sin del gjort, med mig som ansvarigt statsråd, för att hantera den finansiella krisen och de problem som finns både på makroplanet och vad gäller de enskilda bankerna kan sannolikt inte lämna någonting i övrigt att önska. Jag har en ganska stark känsla av att Allan Larsson och jag t.o.m. kan vara överens om det, eftersom vi samrätt under vägs gång i de flesta av de här frågorna. Regeringen vill inte lämna någon möda ospard för att komma fram till vad som egentligen inträffat. Det är detta faktum som ligger bakom insinuationen i frågeställningen.

Själva frågan som ställts har jag besvarat. Jag har sagt att regeringen erbjöd Anders Sahlén en post som denne accepterat. Det är en post som vi bedömer såsom synnerligen viktig, vilket vi sagt både offentligt och till Anders Sahlén. Min personliga bedömning är att det finns mycket mer att göra

av den typen av befattningar. Det gäller ju att sprida kunskap i omvärlden, inte minst i USA, om vad som händer i Sverige. Med de bättre expansionsförutsättningar som nu finns, är det ett mycket viktigt arbete att skapa större intresse för investeringar. Självfallet är det ett väsentligt motiv för att erbjuda Anders Sahlén den här posten.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 27 ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Jag har nu fått besked i en fråga, nämligen att det var regeringen och Bo Lundgren som tog initiativet. Men jag har inte fått reda på vilka motiv Bo Lundgren redovisade i sina kontakter med Anders Sahlén. Det har kammaren också rätt att få besked om.

Låt mig tillägga en fråga. Det brukar ibland sägas att man får ett erbjudande som inte kan refuseras, dvs. att det ligger tvång i erbjudandet. Om nu regeringen har det förtroende för Anders Sahlén som Bo Lundgren har uttalat, undrar jag om man också hade förtroendet att låta honom välja mellan att vara kvar på en arbetsuppgift som han själv ansåg utomordentligt intressant och stimulerande och att ta det som erbjöds. Eller fanns bara den senare möjligheten kvar?

Anf. 28 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Som det redan nu har framgått av den här diskussionen, är Allan Larssons interpellation av ett konstitutionellt intresse. Det hänger i hög grad samman med den fristående svenska förvaltningstraditionen.

I 11 kap. 7 § regeringsformen stadgas följande: "Ingen myndighet, ej heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, får bestämma, hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag."

Den här grundlagsregeln ger uttryck för principen om myndigheternas självständighet. Jag tror att det finns anledning att understryka att detta i klartext betyder, när det gäller Finansinspektionen där Anders Sahlén var generaldirektör, att inspektionens beslut inte får påverkas av ovidkommande politiska hänsyn. Jag är därför något förvånad över att statsrådet Bo Lundgren drar paralleller mellan vad som hänt i Finansinspektionen och det byte av ekonomisk talesman som gjorts i det socialdemokratiska partiet, något som absolut inte faller under regeringsformens 11 kap. 7 §.

I bl.a. massmedia har det påståtts att Anders Sahlén tvingats lämna sin post. Det har gjorts gällande att personer med stort ekonomiskt inflytande, genom att kontakta regeringen, velat se till att undgå Finansinspektionens granskning som letts av Anders Sahlén. Jag tar i det här skedet inte ställning till vad som är rätt eller fel i ärendet. Men jag konstaterar att statsrådet Bo Lundgren, genom sina besked, i vart fall inte hittills på något sätt rätat ut de frågetecken som framstälts i massmedia i samband med Anders Sahléns avgång som generaldirektör i Finansinspektionen.

Klarhet i frågan kan tydligen endast nås genom att också höra den andra parten. Jag menar att regeringen har sig själv att skylla för att massmedia riktat misstanke om otillåten maktutövning från regeringens sida. Det är ju ingen hemlighet att statsministern, och inte minst Bo Lundgren själv, gick i

taket över Anders Sahléns uttalande över vissa förhållanden i Gota bank och den person som regeringen först utsåg till ledare för Bankakuten.

Det kan därför inte, enligt min mening, uteslutas att statsministerns, liksom statsrådet Bo Lundgrens, offentliga påhopp på Anders Sahlén gjorde det omöjligt för denne att fullgöra inspektionens uppgifter.

Den debatt som hittills förts visar att de frågor som Allan Larsson ställt till statsrådet Bo Lundgren har klara konstitutionella aspekter. Jag utesluter därför inte att en KU-granskning, herr talman, kan bli följden av denna debatt.

Anf. 29 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Allan Larsson säger att jag inte gav besked förrän senare om hur det här erbjudandet lämnades. Men det framgår av det skriftliga svaret att regeringen lämnade Anders Sahlén ett erbjudande som Anders Sahlén antog. Ett erbjudande är ett erbjudande. Det bygger på regeringens bedömning av vilka personer som kan vara lämpade för olika befattningar i statsförvaltningen. I dåvarande läge fanns det lediga befattningar, och i det sammanhanget gjordes en jämförelse för att ta till vara olika människors resurser. Detta är normalt, såväl i politiska partier som inom statsförvaltningen totalt sett. Det har ingenting specifikt med just Finansinspektionen att göra.

Det är ganska självklart för de flesta, att jag eller regeringen aldrig skulle låta oss på något vis påverkas om det hade förekommit påtryckningar för att flytta en person eller för att låta en myndighet, i det här fallet inspektionen, minska dess aktivitet. Tvärtom! Av vad som inträffat, framgår det med all önskvärd tydlighet att det är min bestämda ambition att röja upp i vad som åstadkommits på grund av bl.a. de brister i ekonomisk politik som ledde fram till den spekulationsekonomi som så småningom resulterade i finanskris och bankkris.

Det är därför som vi tar till så drastiska åtgärder som att väcka skadeståndstalan mot ledamöter i Nordbankens tidigare styrelse. Som jag sade, kommer regeringen tillsammans med Bankstödsnämnden, som i dagsläget har det direkta ansvaret, att vidta varje sådan åtgärd för att klara ut vad som åstadkommits och var ansvaret ligger. Det är mycket viktigt att hantera frågan på det viset.

Låt mig dessutom tillägga: Jag kommer aldrig någonsin att kritisera någon enskild myndighetschef eller myndighetsanställd för deras inställning i sakfrågor. Däremot är det alltid bra för en regering att få samma entydiga besked i viss fråga. Det underlättar regeringens ställningstaganden.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1993/94:20 om en effektivare skatteindrivning m.m.

Anf. 30 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Bakgrunden till interpellationen är att regeringen i årets kompletteringsproposition aviserade sin avsikt att fram till 1998 förstärka re-

surserna till skattekontrollen med omkring 200 miljoner kronor per år. Jag uttalade i det sammanhanget att regeringen som en första åtgärd borde kunna medge skattemyndigheterna merutgift budgetåret 1993/94 i storleksordningen 20 miljoner kronor för särskilda insatser vad beträffar mervärdes-skatt.

Bruno Poromaa frågar bl.a. om den tystnad som rått sedan kompletteringspropositionen lades fram skall tolkas som att regeringen har gett upp den aviserade kampen mot den ekonomiska brottsligheten och om regeringen över huvud taget har för avsikt att genomföra den aviserade resursförstärkningen till skattemyndigheterna. Slutligen har Bruno Poromaa frågat om regeringen är beredd att här och nu ge skattemyndigheterna klartecken att stärka sitt arbete i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Jag vill först erinra om vad som förekom vid riksdagens behandling av kompletteringspropositionen. Efter att ha uttalat sitt stöd för den aviserade satsningen anförde finansutskottet att regeringen så snart som möjligt borde återkomma till riksdagen med förslag till förstärkning av skattekontrollen och indrivningen. Utskottet ansåg det uppenbarligen lämpligare att riksdagen fick ta ställning till ett sådant förslag i ett sammanhang än att regeringen först skulle medge merutgift för en viss åtgärd och därefter återkomma med ytterligare förslag.

Riksdagen följde utskottet.

Frågan om hur arbetet med en effektivare skattekontroll skall bedrivas, i vilka steg resursförstärkningen bör ske m.m., har därefter behandlats i Riksskatteverkets anslagsframställning för budgetåret 1994/95.

Jag kan försäkra Bruno Poromaa att regeringen inte alls har för avsikt att backa från de planer som aviserades i kompletteringspropositionen. Frågan bereds nu vidare, och avsikten är att i januari lägga fram dels förslag till resurstillskott för åtgärder 1993/94 på tilläggsbudget, dels förslag i budgetpropositionen om hur stora insatser som skall göras 1994/95 och vilken inriktning dessa skall ha. Detta är det vanliga sättet att hantera resursfrågor och uppenbarligen också det sätt som riksdagen har ansett vara att föredra.

Med detta har jag också besvarat den sista frågan som Bruno Poromaa har ställt i interpellationen.

Anf. 31 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Bo Lundgren för svaren på de tre frågor jag har ställt i min interpellation om en effektivare skatteindrivning som ett led i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Idén till interpellationen föddes på en taxiresa från Arlanda hit till riksdagen för några veckor sedan. Det är alltför ofta som vi riksdagsledamöter får frågor från taxiförare vilka åtgärder vi har för avsikt att vidta för att stävja allt det skatteundandragande och andra misshälligheter som vissa, mindre seriösa taxiföretag sysslar med. Jag är inte den ende som har fått sådana frågor. Jag har hört mig för bland mina kolleger, och även de har mötts av samma frågeställningar.

En taxiförare sade vid ett tillfälle till mig, att om ingenting görs med det snaraste kommer situationen inom ett år att vara den att det inte finns ett enda seriöst taxiföretag kvar i Stockholmsområdet.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Det är synnerligen allvarligt om skattefusk skall bli ett konkurrensmedel. Taxinäringen är inte den enda bransch där man befarar samma utveckling. Situationen ter sig minst lika allvarlig inom andra näringar, som restaurangverksamheten och byggverksamheten. Jag är övertygad om att statsrådet är väl medveten om situationen, men vad jag – och många med mig – inte kan förstå är varför regeringen inte vidtar åtgärder innan den redan nu alarmrande situationen blir än värre.

Den här typen av brottslighet växer i rasande takt, och det var därför med stor tillfredsställelse som många noterade regeringens förslag i kompletteringspropositionen om att åtgärder bör vidtas för att inte en betydande omsättning ostörd skall kunna äga rum utan att skatter och avgifter som statsmakten beslutat om tas ut.

Sedan dess har det varit märkbart tyst från regeringen om resursförstärkningar till skattemyndigheten. Inte ett endaste ord har sagts i den riktningen. Många med mig har börjat misstänka att regeringen inte vill kännas vid sina utfästelser i kompletteringspropositionen.

Jag lyssnade med stort intresse på regeringsförklaringen vid riksdagens öppnande, där statsministern snuddade förbi den här viktiga frågan med orden: Insatserna mot ekonomisk brottslighet förstärks.

Vi ledamöter i skatteutskottet gjorde vårt årliga besök hos Riksskatteverket den 21 oktober. Vid det tillfället lovprisade verkets generaldirektör Lindbeckkommissionens besked som utomordentligt bra, och han hävdade bestämt att ytterligare satsningar på det här området skulle ge tiofalt igen. Men så sade han: Vi har inte sett till de pengar som har utlovats, och vi vågar inte trycka på knappen innan vi har fått pengarna. Med det menade han att de inte kunde börja nyanställa och utbilda personal förrän regeringen hade gett klartecken.

Statsrådet säger i sitt svar till mig att han även har besvarat den sista frågan, men det svaret är inte till fyllest. Jag vill därför gärna upprepa frågan: Är regeringen beredd att här och nu ge skattemyndigheterna klartecken att, utifrån de utlovade resursförstärkningarna, stärka sitt arbete i kampen mot den ekonomiska brottsligheten? Om jag får ett entydigt ja som svar på frågan, innebär det att Riksskatteverkets ledning därmed kan trycka på den omtalade knappen och börja sitt arbete med bl.a. nyrekryteringar och utbildningar?

Anf. 32 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag skall också be att få tacka skatteministern för svaret.

Det står nu fullständigt klart att regeringens politik mot den ekonomiska brottsligheten har präglats av väldigt stor passivitet. Redan i januari 1992 redovisade riksåklagaren och rikspolischefen, på uppdrag av den socialdemokratiska regeringen, ett program mot den ekonomiska brottsligheten. Rikspolisstyrelsen och riksåklagaren har sedan vid upprepade tillfällen fört fram propåer om ökade insatser, och det har också Riksskatteverket gjort.

Justitieministern och skatteministern stod här i kammaren för ungefär ett år sedan, under en särskild informationsstund, och utlovade krafttag mot den ekonomiska brottsligheten.

Lindbeckkommissionen har tagit upp problemet med den ekonomiska brottsligheten som ett stort problem i samhällsekonomin.

Men regeringen har i stort sett inte gjort någonting. Det har varit en passivitet, som nu också tar sig sådana uttryck som att myndighetschefer betraktar situationen som löjeväckande. När riksåklagaren går ut och säger att situationen när det gäller möjligheterna att bekämpa den ekonomiska brottsligheten är löjeväckande, är ju läget utomordentligt allvarligt.

Den ekonomiska brottsligheten ökar nu i oroväckande takt. Det finns olika förklaringar till det, men kvar står faktum att vi har en väldig tillströmning av antalet anmälningar om ekonomisk brottslighet till polisens ekorotlar. Bara i år räknar man inom Stockholmspolisen med en 70-procentig ökning av antalet anmälningar om ekonomisk brottslighet till ekoroteln.

Samtidigt är tendensen att antalet lagföringar av personer minskar, som en följd av att brottsligheten blir mer och mer komplicerad och svårutredd.

I går stod det att läsa i tidningarna om en byggkrasch i Göteborg, Avenas miljardkrasch. Chefsåklagaren säger: "Ärendet har lottats. Det innebär att en åklagare kan börja titta på det om något år. ---. Vi har bett om förstärkning i stort sett varje dag i två tre år nu ---. Men det händer ingenting."

Jag menar att det är utomordentligt anmärkningsvärt att regeringen visar sådan passivitet när det gäller den ekonomiska brottsligheten och skattebrottsligheten. Det är nu dags för regeringen att gå till offensiv.

Jag har ställt frågor till justitieministern om det här vid flera tillfällen, men hon har då förklarat – som ett skäl till att inte några kraftfulla åtgärder vidtas – att man lider resursbrist, att man har ekonomiska svårigheter, att det är svårt att sätta in nya resurser eftersom det är tomt i statskassan.

Jag skulle vilja ställa en fråga till skatteministern, som kanske har ett annat perspektiv på det här: Tror inte skatteministern att vi genom en mycket kraftfull satsning på både skattekontroll, åklagare och polis kan få in betydligt mer av skattepengar än vad den satsningen skulle kosta för samhällsekonomin och statsbudgeten?

Den andra frågan jag vill ställa är: Kommer regeringen nu i budgetpropositionen att redovisa ett konkret åtgärdsprogram, som innefattar både ekonomiska tillskott och personaltillskott till såväl skatteförvaltning som polis och åklagare, för att få bukt med de värsta avarterna av den ekonomiska brottsligheten?

Anf. 33 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Lars-Erik Lövdéns inlägg i debatten är ganska intressant. Det ger mig anledning att fråga honom hur han kunde acceptera att hans parti, vid krisuppgörelsen mellan oss och socialdemokraterna för ett år sedan, som oavvisligt krav ställde att resurserna till Polisen skulle dras in med – om jag inte missminner mig – 500 miljoner kronor. Det var ett krav från Socialdemokraterna som skapade väldigt många av de problem vi har i dag. Det ansvaret faller tungt inte minst på Lars-Erik Lövdén, och hans roll här i riksdagen.

Jag tycker självfallet att det är mycket allvarligt med det som inträffar vad gäller såväl skatteflykt som skattebrott och ekonomisk brottslighet i stort. Jag tror att vi kan vara överens om att det inte finns några delade meningar

i det avseendet. Det som är problematiskt är att vi för närvarande har en miljö där en hel del brott upptäcks eller har upptäckts, och kommer in i systemet i en större mängd än vad vi har varit vana vid. Den finansiella sektorn som jag har att hantera har, om vi uttrycker det milt, varit utsatt för kraftiga påfrestningar som har gjort att ett antal personer har sett möjligheter att utnyttja situationen för att begå brott. Mycket återstår säkert att ta reda på. Det är också någonting som vi ägnar oss åt, vilket såväl Lars-Erik Lövdén som Bruno Poromaa väl känner till.

Det hade naturligtvis varit mycket bättre om Lars-Erik Lövdéns parti hade fört en så pass stram ekonomisk politik att vi inte hade fått den enorma finanskrasch som vi fick efter 1980-talets spekulationsekonomi. Det är i många avseenden svårt för vilket samhällsmaskineri som helst att kunna hantera en så stor omfattning av problem som den vi nu har, inte minst vad gäller den ekonomiska brottsligheten. Det vi upplever för närvarande är någonting som sannolikt är större till omfattning än de finansiella kriser vi hade i Sverige för 70 år sedan. Detta försätter naturligtvis myndigheter och andra i en mycket besvärlig situation. Det skulle som sagt vara intressant att veta hur Lars-Erik Lövdén kan motivera ett så starkt krav på indragning.

Vad gäller resurserna för skatteindrivning är Bruno Poromaa och jag helt överens. Det program som har lagts fram gäller självfallet, och vi kommer att se till att det också genomförs. Det är helt klart.

Jag vet också vilka problem som finns vad gäller taxinäringen. Det är möjligt att den förra regeringen, när den genomförde taxiavregleringen och avregleringen av kreditmarknaden, skulle ha funderat över om tillsynen och regelsystemet skulle ha varit något annorlunda. Varje avreglering leder till positiva effekter, samtidigt som det kan finnas övergångsproblem. Men det kan vi lämna åt sidan.

Bruno Poromaa säger att Riksskatteverkets generaldirektör har sagt: "Vi har inte sett till de pengar som utlovats." Om generaldirektören tycker det och diskuterar det med skatteutskottet är det ganska anmärkningsvärt att han inte har haft kontakt med mig och sagt samma sak. Det vore rimligt att Riksskatteverkets generaldirektör tar kontakt med det ansvariga statsrådet om han känner att det finns problem i det här avseendet, men så har inte skett. Därför förutsätter jag att skattemyndigheterna väl kan göra förberedningar för det program som kommer att genomföras på det sätt som riksdagen har beslutat, efter regeringens förslag.

Anf. 34 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Jag har med stort intresse lyssnat på den här debatten, och jag noterar att Bo Lundgren hänger upp sitt svar på att man i finansutskottets yttrande till kompletteringspropositionen har skrivit att man förutsätter att regeringen kommer tillbaka till riksdagen med förslag så snart som möjligt. Det tolkar uppenbarligen Bo Lundgren på det viset att man kan komma med förslaget i det kommande årets budgetproposition, dvs. 1994/95. Det kan då möjligen i bästa fall få effekt någon gång 1995. Jag frågar då Bo Lundgren om detta är vad som menas med "så snart som möjligt"?

Om man nu hade velat leva upp till kravet på "så snart som möjligt", hade det då inte varit bättre att man hade lagt fram en särproposition t.ex. under

hösten? På det viset hade man kunnat fatta ett beslut som hade trätt i kraft under sommaren. Men det har man uppenbarligen inte velat göra. Jag undrar: Vill man verkligen inte göra detta så fort som möjligt? Man har alltså försenat frågan i en situation då seriös näringsverksamhet, inte minst de småföretag som vi alla säger oss värna om, i många fall går på knäna, direkt orsakat av konkurrens från oseriösa näringsidkare.

Moderata samlingspartiet har åtskilliga gånger sagt att man vill stödja småföretagsamheten. Men på detta viset motverkar man småföretagsamheten.

Anf. 35 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag skall gärna svara på Bo Lundgrens fråga om Polisen. Jag begär inte att han skall ha läst justitiekontorets betänkande och tagit del av de små öveväganden som låg till grund för besparingen på 500 miljoner kronor. Denna besparing skall tas ut genom organisationsförändringar och en hårdhänt administrativ rationalisering inom polisväsendet. Denna besparing är fullt möjlig att uppnå utan att det går ut över den direkta polisverksamheten. Det visar exemplet Stockholm, där besparingen uppgår till 160 miljoner enligt det förslag som nu ligger. Ändå får man ut mer av direkt polisverksamhet på fältet. Jag begär inte, som sagt, att skatteministern skall vara närmare insatt i polisfrågor, men så här är alltså läget. Besparingen om 500 miljoner kronor har inte ett dugg med satsningen på bekämpning av ekonomisk brottslighet att göra.

De övriga frågor som jag ställde svarade inte Bo Lundgren på. Jag försökte att få Bo Lundgren med på ett resonemang om att ökade insatser mot den ekonomiska brottsligheten och skattebrottsligheten är lönsamma ur ett samhällsperspektiv, både rent statsbudgetmässigt och när det gäller att få samhällsekonomin – och framför allt marknadsekonomin – att fungera på ett bra sätt. Då är åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten och skattebrottsligheten av stor betydelse. Jag skulle vilja fråga skatteministern ytterligare en gång: Anser inte skatteministern att en kraftfull satsning mot den ekonomiska brottsligheten leder till sådana merintäkter för samhället som motiverar denna satsning?

Jag ställde en annan fråga som jag inte fick något svar på: Kommer regeringen verkligen i budgetpropositionen att presentera ett sammanhållet program mot den ekonomiska brottsligheten? Det räcker inte med att vidta åtgärder i form av ökad skattekontroll. Det måste till satsningar såväl på åklagare som på polis och skatterevision. Förmodligen måste det också till en rad lagskärpningar.

Som torde vara bekant presenterade vi från socialdemokraterna en motion som innefattar en ny organisation för ekobrottsbekämpningen – 100 miljoner i form av resursförstärkningar – och förslag till lagändringar som skulle öka samhällets möjligheter att komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Jag förstår inte att regeringen är så passiv, när man borde ha klart för sig att man har oppositionens fulla stöd för en kraftfull politik på det här området.

Anf. 36 BRUNO POROMAA (s):

Fru talman! Statsrådet var väldigt ordrik i sitt svar. Men han redovisade ingenting konkret om skyndsamma åtgärder som han är beredd att vidta för att råda bot på situationen.

Statsrådet sade att verkets generaldirektör inte hade varit i kontakt med honom. Jag tänker ställa en motfråga. Varför är inte det ansvariga statsrådet någon gång i kontakt med verkets generaldirektör om situationen? Jag har många gånger tänkt mig att statsrådet Bo Lundgren borde ta intryck av en av sina partikolleger i regeringen, nämligen av försvarsminister Anders Björck. Han hävdar i alla lägen sin domäns intressen – och det med god framgång – genom att kräva mer resurser till försvaret. Samhällsekonomiskt är det mycket dåligt att anslå mer pengar till försvaret, därför att det inte ger ett endaste öre tillbaka.

Tänk om statsrådet Bo Lundgren lika ihärdigt hävdade sin domän och sitt intresse genom att kräva mer resurser till skatteförvaltningen. Då skulle det ge flerdubbelt tillbaka i det alltmer hårdnande ekonomiska läget.

Jag vill än en gång fråga om man skall tolka statsrådets svar så, att Riksskatteverket nu skall trycka på knappen för att börja sitt förberedande arbete i kampen mot den ekonomiska brottsligheten genom nyanställningar och utbildning av personal. Tiden hastar. Varenda dag är dyrbar i det här sammanhanget.

Anf. 37 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vad gäller Bruno Poromaas fråga avser vi i regeringen att fullfölja det som har aviserats. Såvitt jag vet finns det inte möjlighet för mig att ge några som helst direktiv till myndigheterna för hur de skall bära sig åt för att utföra sitt arbete. Det vore ministerstyre, och det vill jag självfallet inte ägna mig åt, varken på detta eller på andra områden.

Det är klart att jag och mina tjänstemän har kontakt med generaldirektören vid Riksskatteverket. Jag har ett ganska stort ansvarsområde, vilket innebär att jag inte kan hålla kontakt daligen eller varje vecka. Men om generaldirektören vid Riksskatteverket, när han vet vad som händer, ser det som ett problem att man på Riksskatteverket inte har sett till de pengar som har utlovats, är det anmärkningsvärt att han inte tar kontakt med mig. Det finns anledning att diskutera den frågan närmare, därför att den kontakten måste ju finnas.

Vad gäller Lars-Erik Lövdéns resonemang kan man inte komma ifrån det faktum att om man väljer att ta 500 miljoner kronor från en sektor, så minskar den sektorns möjlighet att göra insatser, oavsett hur man prioriterar. Detta är en självklarhet. Om man skall klara de 500 miljonerna genom en viss åtgärd, kan ju denna åtgärd inte användas för att få fram medel genom omprioriteringar för att bekämpa ekonomisk brottslighet. Eftersom interpellationsdebatten gäller skattefrågorna tror jag att Lars-Erik Lövdén har viss förståelse för att jag som statsråd och ansvarig för dessa frågor inte kan gå in på detaljerna vad gäller polis- och åklagarväsendet. Denna frågeställning får Lars-Erik Lövdén ta upp med justitieministern, eller möjligen i en interpellation till mig om jag får tillfälle att först diskutera frågan i detalj.

Jag delar Lars-Erik Lövdéns uppfattning med ett enda tillägg. Självfallet

är det lönsamt med ökade, välöverbärgda insatser för att bekämpa ekonomisk brottslighet. Men en trång sektor är exempelvis utbildning och kompetens. Detta är Lars-Erik Lövdén säkert ganska väl medveten om, liksom jag är medveten om det när det gäller finanssektorn.

Allra sist, fru talman: Lars Hedfors är en hedersman som jag tycker om att debattera med. Jag tycker inte om att behöva säga till Lars Hedfors: Läs svaret! Lars Hedfors frågar om vi skall avvakta budgetpropositionen. Nej, det står i budgetpropositionen att medel kommer att anvisas i tilläggsbudget 1 för innevarande budgetår. Detta är också den teknik som normalt används.

Anf. 38 BRUNO POROMAA (s):

Fru talman! Menar statsrådet att en myndighet kan påbörja ett arbete i storleksordningen 200 miljoner kronor utan att ha regeringens eller riksdagens medgivande? Jag kan inte förstå varför inte regeringen genom statsrådet Bo Lundgren kan ge Riksskatteverket klartecken att påbörja detta arbete, trots att inte något riksdagsbeslut föreligger. Det finns en bred uppslutning i den här kammaren för att extraordinära insatser skall vidtas på detta område. Jag noterar att ni inte ens behöver vänta på att få nydemokraternas välsignelse för att få majoritet, därför att ni redan tidigare har haft majoritet i den här frågan. Men nu noterar jag att t.o.m. nydemokraterna i sin motion om inriktningen av den ekonomiska politiken talar om en krigsförklaring mot den svarta marknaden. Därför vill jag än en gång rekommendera statsrådet Bo Lundgren att klart och tydligt härifrån riksdagens talarstol säga att Riksskatteverket omgående bör påbörja arbetet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 39 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Bruno Poromaa säger själv att Riksskatteverket inte kan påbörja arbetet förrän regeringen och riksdagen har gett sitt medgivande. Jag antar i alla fall att Bruno Poromaa menar så, och då kan ju inte jag som enskilt statsråd ge detta medgivande. Det jag kan säga är att regeringen på sätt som jag har redovisat kommer att fullfölja förslaget i kompletteringspropositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 14.15 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30 då den muntliga frågestunden skulle börja.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

6 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 40 TALMANNEN:

Det blir nu muntliga frågor till regeringen. Jag hälsar kulturminister Birgit Friggebo, justitieminister Gun Hellsvik, försvarsminister Anders Björck, kommunikationsminister Mats Odell och statsrådet Bo Lundgren välkomna.

Statsministerns närvaro vid den muntliga frågestunden, m.m.

Anf. 41 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern.

Regeringen uppträder alltmer utmanande mot riksdagen. Ni struntar i propositionstider och överenskommelser med riksdagen. Ni gör inte beredningar och konsekvensanalyser som riksdagen har beställt. Många propositioner är av urusel kvalitet.

I stället missbrukar regeringen statens informationsapparat. T.ex. Gun Hellsvik själv ger på skattebetalarnas bekostnad ut en grovt vilseledande propagandabroschyr om kriminalpolitiken.

Jag vill ställa en fråga till Gun Hellsvik med anledning av att vi just nu ser ytterligare ett exempel på regeringens nonchalans mot riksdagen. Det är inte ett av de värsta exemplen, men i alla fall ett i en mycket lång rad.

Jag undrar: Hur kommer det sig, Gun Hellsvik, att regeringen bryter mot överenskommelsen med riksdagen om att statsministern eller vice statsministern skall vara närvarande vid den muntliga frågestunden?

Anf. 42 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jan Bergqvists första anklagelse är allvarlig, nämligen att vi från regeringens sida skulle strunta i de regler som gäller för vårt arbete och för riksdagen. Det bekymrar mig. Om det finns konkreta bevis för detta, välkomnar jag ett sådant underlag. Vi tar mycket allvarligt på den arbetsordning som gäller för vår del.

Självlklart kan vi göra fel. Men i så fall är det bra om vi får det konkreta underlaget för de fel som vi begår, och då skall vi göra allt för att rätta till det hela.

Jag tycker inte att det finns något skäl att kommentera påståendet att vi skulle ge ut en felaktig propagandabroschyr. Det påståendet får stå för Jan Bergqvist.

Slutligen när det gäller frågan om statsministern och vice statsministern vågar jag nog påstå att vår statsminister, trots de krav som både riksdag och regering kan ställa på statsministern i dennes internationella kontaktarbete – och dessa krav bör ställas – har visat att han högprioriterar det arbete som bedrivs i riksdagen.

I dag befinner sig vår statsminister i Strasbourg. Vår vice statsminister befinner sig i USA. Det finns klart skäl för deras utlandsresor. Jag tycker att det är mycket småaktigt att komma med insinuationer – jag kan inte uppfatta detta som någonting annat – om att statsministern och vice statsministern inte skulle prioritera riksdagsarbetet. Jag tror att var och en som öppet följer hur de arbetar också ser att de prioriterar detta arbete.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Muntliga frågor
till regeringen*

Anf. 43 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag börjar med det sista. Man kan undra hur det kommer sig att regeringen inte tagit kontakt med riksdagen för att informera om att statsministern och vice statsministern hade problem att närvara i dag och för att diskutera om man kunde hitta någon annan tid i stället för den här tiden, som är fastställd sedan månader tillbaka. Hade det varit fel om regeringen hade hört sig för hos talmannen om möjligheterna att hitta en annan lösning?

Jag överlämnar gärna det material som Gun Hellsvik efterlyser, för jag har ett sådant material.

Sedan undrar jag: Kan justitieministern verkligen stå för formuleringen i den här eländiga propagandabroschyren på skattebetalarnas bekostnad? Man säger: Tidigare saknades effektiva ingripanden mot unga brottslingar.

Det skulle alltså betyda att effektiva ingripanden saknades helt och hållet.

Anf. 44 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! På frågan om vilka diskussioner som har varit mellan statsministern och talmannen kan jag inte ge något svar. Men jag skall självklart framföra den synpunkten.

När det gäller den andra frågan, om jag kan stå för att vi i Sverige tidigare har saknat effektiva metoder för att ingripa mot ungdomsbrottslighet, är svaret: Ja.

Anf. 45 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Vad Gun Hellsvik påstår är att det över huvud taget inte har förekommit ett enda effektivt ingripande mot någon ungdomsbrottsling. Det är precis vad som står i den här broschyren.

Vet inte Gun Hellsvik om att många unga brottslingar faktiskt lyckligen har återanpassats i samhället?

Anf. 46 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Ja, tack och lov så klarar sig de flesta unga som gör sig skyldiga till snedsteg väl i framtiden. Självklart beror det ofta på det engagemang som finns bland dem som arbetar inom kriminalvården. Men jag vidhåller att vi har saknat effektiva redskap för ingripanden.

Jag vet att många av dem som i dag för trettonde eller fjortonde gången sitter på våra fängelser instämmer i detta mitt uttalande.

Anf. 47 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Natten till måndagen inträffade den största konstkuppen någonsin i Sverige. Tavlor för ungefär 500 miljoner kronor stals.

I en skrivelse till kulturministern av den 23 oktober 1991 säger ledningen för Statens konstmuseer att man måste ha resurser så att bevakningen kan hållas på rimlig nivå i förhållande till de oskattbara värden som finns bl.a. just på Moderna museet.

Sedan dess har riksdagen, efter en socialdemokratisk motion, beslutat att uppdraga åt regeringen att pröva möjligheten att använda sig av vapenfria bl.a. för övervakningen av museerna. Man har fått en rambudget, och regeringen och riksdagen har släppt en del av de generella besparingskraven. Trots detta inträffar den här för den svenska nationen mycket allvarliga stölden av en del av vårt kulturarv.

Jag riktar naturligtvis min fråga till kulturministern: Anser kulturministern att hon har något ansvar för att säkerheten på statens konstmuseer förbättras; i anledning av det som inträffat under de senaste dagarna?

Anf. 48 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Skrivelsen från oktober 1991 – alltså precis när regeringen hade tillträtt – har lett till att den här regeringen har föreslagit riksdagen att avskrika halva den skuld som museerna hade för bevakningen och som den förra regeringen hade lagt på museerna, som alltså skulle spara för framtiden i sina budgetar för att kunna betala tillbaka den här gamla bevakningsskulden.

Vi har avskrivit halva den skulden. Dessutom har vi förlängt återbetalningstiden för det som är kvar.

Vidare har vi gett Statens kulturråd uppdraget att se till att det blir en effektivare upphandling när det gäller bevakningen, så att man kan få mer bevakning för pengarna. Vi har också beslutat att ett nytt museum skall byggas.

Uppdraget från riksdagen att se om värnpliktiga kan användas ingår i Värnpliktsutredningen, och den frågan bereds för närvarande i Försvarsdepartementet.

Självfallet har denna regering och riksdagen sammantaget ett totalansvar för att säkerheten på museerna är god. Det ingår också i direktiven till den museiutredning som denna regering har tillsatt för att man skall se till att resurserna används på ett mer effektivt sätt att titta på denna fråga.

Får jag därtill lägga, fru talman, att det naturligtvis är en stor förlust för Sverige att detta har hänt. Det är nu i första hand polisens uppgift att se till att vi får tillbaka tavlorna och att brottslingarna straffas.

Vi har ett gammalt larmsystem i Moderna museet. Man hade begärt pengar på den gamla regeringens tid. Man fick pengar från Kulturrådet som Kulturrådet sedan tog tillbaka med motiveringen att det skulle byggas ett nytt museum. De pengarna lämnades i stället till andra museer för säkerhetsåtgärder.

Anf. 49 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Min fråga till kulturministern var alltså: Har kulturministern något ansvar för att säkerheten nu förbättras?

Då hänvisar kulturministern till vad som tidigare har gjorts. Frågan om de vapenfria gick dessutom till Pliktutredningen, som lämnade sitt betänkande i december förra året. Dessa frågor ligger alltså på regeringens bord, och regeringen har inte vidtagit någon åtgärd. Därför kvarstår min fråga.

Det handlar ju om nuläget. Vi behöver inte riva i det som har varit. Det finns kanske skäl att i andra sammanhang återkomma till det, men tänker regeringen *nu* vidta några åtgärder för att förbättra säkerheten? Jag ser det som helt centralt att man snabbt och med stor beslutsamhet tar sig an säkerheten. Jag antar att kulturministern inte hade en aning om att bristerna i säkerheten var så stora. När man då inser detta bör man handla omedelbart.

Anf. 50 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det jag redovisade var att vi redan har vidtagit åtgärder för att komma åt brister, t.ex. ett uppdrag till Statens kulturråd att se till att man samordnar upphandlingen. De har för avsikt att redovisa det ärendet ganska snart för regeringen.

Riksdagens beställning att titta på möjligheten att använda värnpliktiga – vilket man kan vara mycket tveksam till, därför att säkerhetsfrågor är ett mycket professionellt arbete, och det gäller att inte sprida säkerhetsuppgifter i alltför stora kretsar – ingick i Pliktutredningen. Den frågan bereds för närvarande på Forsvarsdepartementet. Utredningen har varit ute på remiss.

Vi har beslutat att bygga ett nytt museum. En av bakgrunderna är säkerheten, men det handlar också om miljön över huvud taget för de mycket värdefulla skatter som vi har i Moderna museet.

Dessutom har vi tillsatt Museiutredningen, där en av uppgifterna är att se över hur man på ett bättre sätt kan samordna och effektivt använda resurserna i de många museer vi har. Det har också betydelse för säkerheten. Det betyder att många saker som berör säkerhetsfrågorna i våra museer är på gång. De kommer först upp på regeringens bord och sedermera också i riksdagen.

Flygförbindelserna till det inre Norrland

Anf. 51 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsminister Mats Odell.

SAS aviserade i går att man överväger att dra in ett antal flyglinjer för att förbättra sin lönsamhet. En av de linjer som nämndes i ett TT-telegram gick till Gällivare. Detta föranleder mig att ställa en fråga i ett litet större perspektiv. En bra flygverksamhet behöver upprätthållas på ett antal orter där det är regionalpolitiskt viktigt att man har bra flygförbindelser. Det gäller framför allt Norrlands inland.

Jag skulle vilja fråga: Vad finns det för beredskap eller för planer inom

Kommunikationsdepartementet och regeringen för att tillse att man upprätthåller en bra standard på de här flyglinjerna?

Anf. 52 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sommaren 1992 avreglerades det svenska inrikesflyget. Det har inneburit att priserna i genomsnitt har sjunkit mellan 10 % och 40 %. Samtidigt råder inget tvivel om att vissa regioner har drabbats av detta. Dit hör inre Norrland.

Staten har genom ett riksdagsbeslut tagit på sig ett stort ansvar för framför allt sjuktransporterna mellan Umeå och Östersund, eftersom Jämtland överfördes till Umeå länessjukhus. Den trafiken upphandlas för närvarande.

Det vi gör nu är att följa utvecklingen. Det är alldeles rätt som Elving Andersson säger att man inom SAS diskuterar lönsamhetsproblem, vilket har inneburit att man har stängt vissa linjer. Det vi skall komma ihåg är att nya operatörer har trätt in. Så skedde exempelvis när trafiken till Kramfors lades ned. Där har vi i dag en service som många menar är bättre än under den tid SAS flög. Samma sak har hänt i Halmstad, där vi har flera operatörer. Vi har exempelvis också en ny operatör sedan i måndags på just Gällivare, och det finns flera intresseanmälningar. Det är viktigt att nu följa den här utvecklingen.

Men vi har den uppfattningen inom regeringen att staten har ett ansvar att se till att sådana orter som inte har något annat realistiskt transportalternativ försörjs med flygtrafik. Vi arbetar för närvarande på de här frågorna och kommer i budgetpropositionen att redovisa vår syn på hur detta skall säkras i framtiden.

För närvarande beflygs nätet för inre Norrland. Det är en glesare turtäthet och det är delvis högre priser. Men sammantaget har de människor som bor i den här regionen fått lägre kostnader om de skall röra sig utanför inre Norrland, om de skall ta sig till Stockholm, Göteborg eller Malmö, för att nämna några exempel. Helheten har alltså blivit bättre. Det finns fortfarande brister i detaljerna, och där har vi en hög beredskap för att se till att det här kommer att fungera bra.

Nedskärningarna inom marinen

Anf. 53 STURE ERICSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern.

Det råder nu en akut ekonomisk kris inom marinen, mindre än ett och ett halvt år efter det att vi fattade ett femårigt försvarsbeslut. Just nu pågår en panikartad verksamhet inom staber och på departementet för att skära ned verksamhet och materielbeställningar.

Marinchefen varnade i god tid för den här utvecklingen. Vi socialdemokrater instämde i de varningarna och lade fram konkreta förslag här i riksdagen för att få bättre balans mellan uppgifterna och de ekonomiska ramarna. Men försvarsministern ville inte lyssna, utan körde vidare med sin slagordsmässiga försvarspolitik.

Min fråga är: Kan försvarsministern kort redovisa några av de större ned-

skärningar inom marinen som följer på den grova felplanering som försvarsministern själv har presterat?

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

Anf. 54 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Orsaken till den ekonomiska kris som marinen har är att min företrädare, försvarsminister Roine Carlsson, 1990 beställde tre ubåtar som marinen inte ville ha. Samme försvarsminister blev efter det att han avgått konsult åt det företag som tillverkar de ubåtar som han hade beställt.

Därutöver beställde samme försvarsminister, livligt applåderad av vissa personer från Örebro län, materiel, framför allt haubitsar, för 1,5 miljarder kronor, som armén avstyrkte.

Vi arbetar nu inom Försvarsdepartementet med att beta av de betydande kostnader som fanns. När det gäller ansvarsfrågorna hoppas jag att alerta riksdagsmän återkommer – som det var på min tid i konstitutionsutskottet – till att titta på hur det här har gått till. Vi skall på departementet delta i upphandling av ubåtar och i att ta fram materiel.

I debatten här i kammaren vid 1992 års försvarsbeslut tog socialdemokraternas talesman Sture Ericson inte upp de marina problemen och varnade inte för att något skulle ske.

Den här felplaneringen, som alltså beror på min företrädares beslut, upptäcktes av oss på Försvarsdepartementet i januari i år. Det var vi och inga andra som ingrep för att få ordning och reda på den marina ekonomin. Vad vi har gjort är att redan i augusti ha ändrat det regleringsbrev som styr verksamheten. Det innebär att färre människor kommer att inkallas. Det innebär också att vissa materielbeställningar skjuts på framtiden – helt inom försvarsbeslutets ram – och slutligen, fru talman, att en del av de fartyg som skulle utgå ur organisationen under försvarsbeslutsperioden utgår snabbare än vad vi först hade tänkt i planerna. Det sistnämnda torde väl tillfredsställa Sture Ericson, som ju vill skära ned förvaret med rejäla belopp.

Anf. 55 STURE ERICSON (s):

Fru talman! Försvarsministern skyller sin egen felplanering på sin företrädares beslut för mer än fyra år sedan. Vi har i försvarsutskottet i dag på förmiddagen sett på bakgrunden till en del av siffrorna, som nu skapar sådana problem.

När det gäller mitt eget agerande går det bra att läsa i protokollet och i reservationer i samband med det beslut som vi fattade den 3 juni 1992, där vi föreslog minskade uppgifter för marinen inom den givna ramen.

Men, Anders Björck, de tre ubåtarna och annat sådant som nämndes var väl inga nyheter. Hade inte Anders Björck detta klart för sig när han lade fram sitt förslag till försvarsbeslut 1992? Jag kan inte tyda detta på annat sätt än att man medvetet lade fram ett förslag till försvarsbeslut våren 1992 som innebar felplanering. Det får mycket allvarliga konsekvenser för personalen inom flottan, vid varven och kustartilleriet. Var det efter en sådan grov tabbe som Anders Björck övervägde att gå till Europarådet?

Anf. 56 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Jag har haft den stora förmånen att bli tillfrågad om jag ville ställa upp till en post i Europarådet. Jag vet att Sture Ericson inom andra

*Muntliga frågor
till regeringen*

internationella organisationer har kandiderat till poster, liksom jag inför Europarådet. Jag har blivit vald, till skillnad från Sture Ericson när han t.ex. kandiderat inom IPU men blivit utslagen.

Jag vill också påpeka att försvaret går alldeles utmärkt ihop. Det har blivit ett överskridande när det gäller marinen, men däremot har det blivit ett underutnyttjande vad avser armén och flygvapnet. Det innebär att vi har en god balans inom försvaret, tack vare de åtgärder som har vidtagits. Vi håller helt enkelt budgeten inom försvaret.

Vad Sture Ericson är ute efter är inte att vidta åtgärder som gör att marinen kan fullfölja de uppgifter som den har. Han är ute efter att väsentligt skära ned uppgifterna för marinen, vilket skulle innebära att möjligheterna att producera t.ex. egna fartyg i Sverige drastiskt skulle minska. Vi skulle göra oss av med både sysselsättning och kompetens på det här området inklusive de möjligheter som vi i dag har att sälja fartyg på export.

Jag kan försäkra Sture Ericson och kammaren att vi har en bra kontroll på det här området. Försvaret har hållit budgeten under den tid som jag har varit försvarsminister.

Inköp av stridsvagnar

Anf. 57 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga försvarsministern om han kan tänka sig att ompröva beslutet att inköpa nya stridsvagnar.

Anf. 58 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Jag har stor respekt för den riksdag som jag i år har tillhört i 25 år. Riksdagen beslutade förra året med stor majoritet att vi skulle inköpa nya stridsvagnar. Samma riksdag beslutade så sent som i maj i år att ge regeringen ett bemyndigande, alltså pengar, till detta. Det ankommer inte på mig att ompröva ett riksdagsbeslut, som jag dessutom tycker i sak är klokt.

De här stridsvagnarna behövs. Vi har stridsvagnar som är 40 år gamla, vilket innebär att när värnpliktiga i dag rycker in kan de gå hem till pappa och berätta hur det känns att utbildas på dessa stridsvagnar. Pappan har nämligen utbildats på precis samma stridsvagnar. De kan t.o.m. gå till farfar – det finns också farfäder som har varit med om det. Det är naturligtvis inte rimligt.

Jag vill gärna, fru talman, säga en sak i detta sammanhang. Vi har genomfört den största strukturförändringen av svenskt försvar sedan 1942 under brinnande krig. Det innebar att vi skulle minska på fredsorganisationen, eller på vanlig svenska, lägga ned förband för att få pengar till modern materiel. Det var en smärtsam process, det kommer alla ihåg som satt i kammaren när vi fattade det beslutet. Vi gjorde det för att få loss pengar. Att nu plötsligt, när vi har genomfört strukturförändringen för att få loss pengar, säga att vi inte skall gå längre, att vi bara tar det första steget, anser jag vara både ologiskt och t.o.m. ohederligt mot dem som har genomfört de smärtsamma neddragningarna för att äntligen få pengar till ny materiel.

Jag vill också tillägga, fru talman, att jag för någon vecka sedan hade möj-

lighet att besöka den nordiska FN-bataljonen i Tuzlaområdet, i Varec och på andra ställen. Där om någonstans lär man sig betydelsen av ett gott skydd. Man förstår också varför de stridsvagnar som vi har tvingats be danskarna att ställa upp med ännu inte har släppts in av serberna: de är mycket effektiva. Det gäller också de FN-insatser som jag hoppas att vi är överens om att delta i även i fortsättningen.

Anf. 59 TALMANNEN:

Får jag be också statsråden att försöka vara så kortfattade som möjligt i svaren.

Bensinskatten

Anf. 60 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Jag har en fråga till skatteministern.

I samband med krisuppgörelsen kom regeringspartierna och Socialdemokraterna överens om att höja bensinskatten. Det gav väldigt litet i förhållande till vad man trodde att det skulle ge, 1,2 miljarder på sju månader. Därför vill man nu gå vidare och höja bensinskatten ytterligare, indexera den och säkra höjningar ända fram till 1998.

Vad tycker egentligen en moderat skatteminister om det?

Anf. 61 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det ursprungliga beslutet om bensinskattehöjning var ett krav från Socialdemokraterna. Jag har i olika sammanhang sagt att jag tycker att det hade varit bättre om man hade valt att genomföra ytterligare besparingar.

Den indexering som regeringen nu har föreslagit är en följd av det beslut som fattades av riksdagen i juni i år vad gäller budgetsaneringen. Där ingick att man skulle se till att de punktskatter som finns, som är fastställda i kronor och ören och som annars skulle urholkas reellt sett av inflationen skulle bibehålla sitt värde. Det var ett beslut som, såvitt jag kommer ihåg, också nydemokraterna röstade för i juni i år.

Utskottsinitiativ i skatteutskottet

Anf. 62 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Jag skulle vilja följa upp Jan Bergqvists fråga med en fråga till skatteminister Bo Lundgren.

I skatteutskottet har vi på senare tid väldigt ofta drabbats av att den borgerliga majoriteten, eller skall vi säga minoriteten, väcker s.k. utskottsinitiativ, eller rättare sagt försöker väcka sådana. Man vill med andra ord lägga fram förslag i utskottet som sedan direkt går till riksdagen för beslut, utan föregående beredning i regeringen eller utan att riksdagsledamöterna får möjlighet att väcka motioner.

Såvitt jag förstår är det här ytterligt tvivelaktigt ur demokratisk och konsti-

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Muntliga frågor
till regeringen*

tutionell synpunkt. Det visar också, fru talman, att Finansdepartementet mer eller mindre har tappat greppet om skattepolitiken och den demokratiska processen.

På vilket sätt kan Bo Lundgren hjälpa till för att stoppa det här ofoget?

Anf. 63 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det vore mig fjärran, eftersom jag inte längre sitter i riksdagen och riksdagens skatteutskott, att lägga mig i utskottets sätt att hantera sina frågor. Det tillkommer inte ett statsråd, såvitt jag bedömer det. Där emot tillkommer det mig att driva en skattepolitik som ligger i den ekonomiska politikens intressen, vilket jag också gör, och lägga fram förslag som leder till att vi kan undanröja effekterna av den politik som tidigare fördes. Det kan jag göra bl.a. genom att åstadkomma de nödvändiga skattesänkningarna på centrala områden för arbete och produktion. Det arbetet skall jag också fullfölja.

Anf. 64 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Bo Lundgren säger att han inte vill lägga sig i detta. Det är just det faktum att Bo Lundgren inte har lagt sig i som gör att vi drabbas av dessa utskottsinitiativ stup i kvarten. Det beror på att Bo Lundgren har tappat kontrollen över den demokratiska processen.

Det jag nu ber Bo Lundgren är: Försök att stoppa detta ofog, och försök att lägga er i litet grand i den demokratiska processen.

Anf. 65 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Både Lars Hedfors och jag vet att såväl Socialdemokraterna som andra partier i riksdagen under åren har använt sig av möjligheten till utskottsinitiativ. Ibland har utskottsinitiativen varit generella totalt sett.

Vad gäller den demokratiska processen och demokratin, Lars Hedfors, måste vi respektera att makten i detta avseende, särskilt på beskattningsområdet, utgår från riksdagen och inte från regeringen.

Förbud mot "071-annonser"

Anf. 66 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag vill fråga kommunikationsministern: Är det sant att kommunikationsministern vill förbjuda 071-annonserna men däremot tillåta telefonsamtalen strömma vidare i ökad mängd och låta statens företag tjäna goda pengar?

Anf. 67 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är inte sant. Jag kan utveckla detta något.

Det jag har gjort är att ta initiativ till att utreda möjligheterna att förändra verksamheten inom 071-området. Detta är en mycket snabbt expanderande verksamhet. Under förra året omsattes ungefär 250 miljoner kronor. Huvudparten av dessa tjänster är enligt Telia seriös verksamhet. Det är samhällsinformation av typen väderlekstjänst, börsnoteringar och liknande.

Sedan finns det en kategori med tjänster av sexuell och erotisk natur. Hit tills har det varit så att det finns ett avtal mellan dessa s.k. teleinformatörer och Telia som innebär att man följer de etiska regler både vad gäller annonseringen och innehållet i dessa teledokument som har fastställts av ett etiskt råd.

Detta etiska råd har kontrollerat verksamheten genom att det varit inspelade band och varit möjligt att följa upp anmälningar från allmänhet och andra. De har pekat på att det har förekommit lagstridiga handlingar. Det har varit fråga om koppleri, och barn har förekommit i både marknadsföring och innehåll.

Det nya är nu att samtalen har fått en annan karaktär. Det har skett en formig explosion av s.k. live-samtal där det etiska rådet inte längre kan följa upp om man följer avtalet eller inte.

Jag har noterat att man i Danmark har löst detta genom en lagstiftning med kategorisering i tre olika kategorier. Det krävs kort sagt för att nå de erotiskt inriktade linjerna att man har ett särskilt abonnemang för en annan nummerserie.

I England finns frivilliga civilrättsliga avtal mellan teleinformatörerna och de tre teleoperatörerna. I den engelska modellen ingår, utöver det som finns i Danmark, i det frivilliga avtalet att man lyft ut annonseringen för dessa tjänster ur dagspressen och lagt den i tidskrifter av mer uttalad pronografisk karaktär. Det innebär att allmänheten varken till frukost eller middag behöver möta den här typen av annonser i sin dagliga tidning.

Huruvida detta skall införas i Sverige eller inte är någonting som vi nu utreder. Jag har tillsatt en särskild utredare på departementet som skall studera dessa frågor parallellt med att vi för diskussioner med teleoperatören om möjligheten att komma fram på frivillig väg. Det är alltså inte frågan om ensidiga åtgärder, utan det krävs samverkan mellan teleinformatörerna, teleoperatörerna och det etiska rådet.

Beslutsfattandet i asylfrågor

Anf. 68 ULF BJÖRKLUND (kds):

Fru talman! Jag har en fråga till invandrarministern. Dagligen når oss vedervärdiga rapporter från inte minst Turkiet och Kurdistan om hur man hanterar stackars oskyldiga kurdiska människor som kommer i kläm mellan PKK och den turkiska säkerhetspolisen.

Vi har dessutom ett antal fall där man avvisar kurdiska asylsökande och försöker att återsända dem. Min fråga är: Avser invandrarministern att vidta några åtgärder, i likhet med vad man gjorde när det gällde t.ex. ryska judar, som kan underlätta för Invandrarverket att fatta mer humana beslut i dessa fall?

Anf. 69 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det system för beslutsfattande och tillståndsgivning för asylsökande som vi har är uppbyggt på så sätt att Invandrarverket är första be-

slutsinstans och Utlänningsnämnden är andra beslutsinstans. Regeringen eller kulturministern får inte lägga sig i beslutsfattandet.

Däremot kan regeringen ibland få avgöra tillståndsärenden, nämligen när Invandrarverket eller Utlänningsnämnden på eget initiativ överlämnar något ärende till regeringen. Det har skett i några fall, t.ex. när det gäller bosnierna. Just i dag har det överlämnats ett ärende som gäller en rysk jude.

Detta innebär att regeringen och kulturministern är förhindrade att gå in och begära in olika ärenden för prövning. I den meningen avser jag alltså inte att ta något sådant initiativ som nämns i frågan. Det beror på att jag är konstitutionellt förhindrad att göra detta.

Propositionen på grund av "Dennis-paketet"

Anf. 70 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsministern. Propositionen om trafiklösningar i Stockholm har försenats ordentligt. En sådan försening får naturligtvis allvarliga konsekvenser i form av osäkerhet inför hela den s.k. Dennisuppgörelsen, objektens genomförande, avgiftssystemen, lånegarantier till leder, osv.

Min fråga till kommunikationsministern blir därför: Vad är anledningen till förhållningen av propositionen?

Anf. 71 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är inte fråga om förhållning av propositionen. Tidsplanen för dessa projekt kommer att fungera. Det finns ingenting i regeringens behandling som fördröjer projekten.

Propositionen rörande lånegarantier bereds för närvarande i regeringskansliet och kommer inom kort att föreläggas riksdagen.

Anf. 72 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Propositionen skulle ha lagts fram i oktober. Nu är vi i november månad, och det finns inget fastställt datum. Med arbetsordningen i riksdagen torde det knappast finnas tid för att behandla den före årsskiftet.

Detta innebär att riksdagen tidigast kan fatta beslut i januari, februari eller kanske mars. Det är en förhållning som får allvarliga konsekvenser när det gäller upphandling och planering, arbetstillfällen, osv.

Anf. 73 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Upphandling och planering fortgår självfallet. Avtal om upphandling som träffats är konstruerade på så sätt att de gäller under förbehåll att riksdagen godkänner dessa avtal om lånegarantier.

Jag har mycket goda förhoppningar om att inte någonting skall behöva försenas med anledning av detta.

Anf. 74 TALMANNEN:

Den muntliga frågestunden är härmed avslutad. Vi tackar regeringens ledamöter.

Anf. 75 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! När Europas stats- och regeringschefer för tre år sedan samlades för att underteckna ESK:s Parisstadga var framtidstron orubblig. Västlig uthållighet, enskildas mod och folkens längtan efter ett Europa utan murar och taggtråd hade berett vägen för ett demokratins och marknadsekonomins segertåg över en återförenad kontinent.

Denna framtidstro har, förefaller det ibland, förbytts i sin motsats. Europa är befriat men har blivit historiens fånge. För många medborgare i de stater som upptagits i ESK efter 1990 har kommunismens sammanbrott inte skapat fred och välstånd. I stället har de blivit hjälplösa offer för konflikter vars rotsystem söker sig ner genom århundradena.

Men vår Europasyn liksom vår ESK-politik bör varken bygga på en naiv framtidstro eller en nattsvart historiepessimism. Vi måste naturligtvis se verkligheten i ögonen. Vi kan inte blunda för att ESK-värdena på många håll är under attack – när regeringen i Uzbekistan slår till mot oppositionen, när armenierna i Nagorno-Karabach bränner den jord de gjort sig till herrar över, när krigförande i Bosnien mördar värnlösa civila eller när gatans parlament i västeuropeiska länder ger sig på oskyldiga invandrare.

Lika litet som vi får blunda för problemen får vi underlåta att utnyttja de instrument som rätt använda kan föra oss närmare den vision som inspirerade Parisstadgans upphovsmän. Om vi skall kunna länka in förändringsprocessen i Central- och Östeuropa, liksom inom det tidigare Sovjetväldet, i fredliga banor, är den enda europeiska institution i vilken kontinentens alla stater har medlemskap ett outhärligt redskap.

Inför det svenska ordförandeskapet var den centrala uppgiften att utveckla ESK som fredsinstrument. Vi ville därför befästa ESK-staternas demokratiska värdegemenskap, satsa på förebyggande diplomati och krishantering, förbättra samverkan med andra internationella organisationer och fortsätta stärka ESK som organisation.

I det traditionella ESK-området – och i de nya demokratierna i Central- och Östeuropa har ESK under det gångna året inriktat sig på konfliktförebyggande och konfliktbegränsande insatser. Det är framför allt två instrument som utnyttjats i detta arbete, ofta i ett fruktbarande växelspel: ESK-närvaro på platsen och den vid rådsmötet i Stockholm utnämnde minoritetskommissarien.

Vi har från ordförandeskapets sida lagt stor vikt vid samverkan med minoritetskommissarien. Denne har genom sina insikter i Europas problem och sina många goda uppslag lämnat betydelsefulla bidrag till nationsbyggandet i Baltikum, till samlevnaden mellan olika folkgrupper i Central- och Östeuropa och till begränsningen av antalet konflikthärdar på Balkan.

I flera fall har den långsiktiga närvaro som ESK genom sina s.k. missioner upprättat på platsen kunnat fungera som ESK-samfundets och minoritetskommissariens känselspröt. Den har även kunnat verka för uppföljning av minoritetskommissariens rekommendationer.

Tre viktiga lärdomar för framtiden kan ESK dra av minoritetskommissariens verksamhet. Vi kan först konstatera att denne, i sin strävan att få i gång

en dialog mellan balter och ryssar, mellan slovakar, rumäner och ungrare, mellan albaner och greker, gjort bruk av såväl offentlig som tyst diplomati. Båda arbetsmetoderna behövs i ESK:s konfliktlösande verksamhet.

ESK bör vidare i framtiden, då förutsättningar för en särskild insats föreligger, inte tveka att mobilisera det politiska förtroendekapital som en medlare på hög nivå kan åtnjuta. Samtidigt får vi inte förledas att tro att det går att genom tekniska konstgrepp lösa upp politiska knutar för vilka medlemsstaterna själva bär ansvaret. Ordförandeskapet och dess företrädare, liksom cheferna för ESK:s lokala representationer, talar med den tyngd de hämtar ur medlemsstaternas politiska engagemang och uppbackning.

Utan detta stöd är det svårt för ESK att med framgång föra fredens talan. ESK:s insatser är i första hand en hjälp till självhjälp. Där viljan till kompromiss och fred saknas, uteblir också resultaten.

I arbetet att bygga upp en ny freds- och samarbetsordning i Europa finns det inget som gör oss mer medvetna om riskerna och problemen än konflikterna i f.d. Jugoslavien. Utbyggnaden av de säkerhetspolitiska strukturerna har som främsta syfte att undvika en upprepning av denna blodiga tragedi och ett utbrott av nya konflikter mellan folkgrupper.

En rad organisationer är engagerade i konflikten på Balkan. ESK har lämnat sitt bidrag genom att ge sanktionsvapnet tändar och genom att förhindra konfliktens spridning till Kosovo och Makedonien. Andra organisationer har gjort *sina* betydelsefulla insatser, men det internationella samfundet har inte klarat den allt överskuggande uppgiften, att få slut på kriget.

Det kan beskrivas som ett misslyckande, och är det naturligtvis också. Men den enda rimliga slutsatsen är denna: I framtiden behövs ett starkare ESK och mer europeiskt samarbete, inte mindre, om krig och konflikter skall begränsas.

När freden väl kommer, som den till sist måste göra, bör ESK stå rustat att lämna ett nytt bidrag till långsiktig stabilitet i området. Erfarenheterna av lokalt förtroendeskapande, medling och värn av de mänskliga rättigheterna bör då kunna utnyttjas i en återuppbyggnadens diplomati. I detta arbete bör även frivilligorganisationernas erfarenheter och kunnande tas till vara.

ESK har ställts inför svåra problem, då det sökt mäkla fred i de många väpnade konflikterna i de gamla sovjetiska randområdena. I vissa konflikter råder en osäker vapenvila. I andra har eldupphören varit övergående. Ingenstans har en stabil grund för varaktig fred ännu lagts. På en del håll predikas nu ett modlöshetens evangelium.

Men att överge de krafter som vill bygga demokratiska samhällen i Moldavien, i Kaukasus och i Centralasien, att helt utlämna dessa områden åt stormaktsdominans eller en öppen kamp mellan olika stormakter, är inte en ansvarsfull politik. ESK måste fortsätta att hävda de mänskliga rättigheternas betydelse och bidra till nationsbyggandet i dessa stater.

I försöken att få slut på de militära striderna, bevara freden och leta efter långsiktiga lösningar måste ESK samverka med Ryssland och utnyttja det ryska inflytandet i dessa områden, men utan att göra sig till ett redskap för Moskvas intressen. Detta är en besvärlig balansgång, som det ännu återstår att se om ESK kan hantera.

När medvetenheten om de religiösa och kulturella förkastningslinjernas betydelse i ESK-området växer, åligger det ESK:s ordförandeskap att påminna om de gemensamma värderingarna: om demokratin och rättsstaten, om respekten för oliktankande och för den religiösa och kulturella mångfalden. Detta budskap har jag som ordförande riktat åt alla håll.

I många konfliktområden har ESK en egen närvaro. Dessa ESK-gruppers arbetssätt är en levande demonstration av ESK-staternas övertygelse att frågor om demokrati och mänskliga rättigheter inte är abstrakta diskussionsämnen utan måste stå i fokus vid varje allvarligt menat konfliktlösningsförsök. Därför har ESK-missionen i Moldavien befattat sig med rättegången mot regimotståndare i Tiraspol, därför intresserade sig ESK-gruppen i Kosovo för den albanskspråkiga pressen och därför har ESK-missionen i Georgien ägnat sig åt frågan om den nya georgiska författningens utformning.

Ett möte om ESK-verksamheten inom den s.k. mänskliga dimensionen avslutades för några veckor sedan i Warszawa. På tillskyndan av det svenska ordförandeskapet och flera andra ESK-stater utformades en rad rekommendationer som nu måste följas upp. Det är angeläget att bygga ut ESK:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter i Warszawa (ODIHR) och ge det initiativrikt gentemot ämbetsmannakommittén och den s.k. Wiengruppen i frågor som rör efterlevnaden av åtaganden på de mänskliga rättigheternas område.

ODIHR bör vidare bredda den bas av resurspersoner som kan tas i anspråk för olika MR-uppdrag. Proceduren för utsändande av rapportörsgrupper i frågor rörande de mänskliga rättigheterna bör förenklas och förbättras. Wiengruppen, som är beslutande instans i politiska frågor mellan ämbetsmannakommitténs möten, bör göras behörig att fatta och följa upp beslut om utsändande av MR-rapportörer. Dessa båda organ bör även, i enlighet med ett svenskt önskemål, befatta sig med akuta massflyktssituationer.

Vi har sett det som angeläget att under det svenska ordförandeskapet ta nya steg för att förbättra samarbetet med Förenta nationerna och anpassa ESK:s struktur till organisationens nya operativa roll. ESK deltar sedan en månad som observatör i FN:s generalförsamling.

De nya ESK-instrumentens, missionernas och minoritetskommissariens, betydelse i detta arbete har jag redan berört. Viktiga steg har dessutom tagits för att ge dem ett fullgott understöd och för att förstärka ESK:s berednings- och konsultationsmaskineri. En generalsekreterare har utnämnts. Ett forum för politiska konsultationer mellan ämbetsmannakommitténs möten har inrättats.

Nya steg på denna väg kommer att tas vid rådmötet i Rom. Dessa strävanden måste fullföljas. Det framstår som särskilt angeläget att i allt högre grad förlägga berednings- och konsultationsprocessen till Wien.

Det har varit en viktig uppgift för det svenska ordförandeskapet att bättre utnyttja ESK-staternas parlamentariker i det gemensamma arbetet. Därför har också parlamentarikerförsamlingarna varit företrädade vid mina besök i Centralasien och Sydkaukasien. Er övervakning av de ryska valen nästa månad är av största betydelse.

Genom framgångsrika ESK-förhandlingar har öppenhet och förtroende kommit att känneteckna samspelet mellan Europas stater på det militära

området. Detta klimat måste vårdas och vidareutvecklas. Det är min förhoppning att ESK-staterna vid utrikesministermötet i Rom skall kunna ta ett antal steg framåt även på det militära området.

Jag har här redovisat de målsättningar som väglett oss under det svenska ordförandeskapet. Jag har också försökt ange hur långt vi under det gångna året nått på den väg vi slagit in på. Att vi haft strategiska mål betyder inte att vi har hållit oss till en genomtänkt plan. Vi har arbetat med kompass, men vi har följt terrängen, inte kartan.

Ty även om ESK:s värderingar består, måste metoderna och arbetssättet ständigt omprövas. Det är den praktiska handlingen och de faktiska resultaten som räknas, inte de storslagna tankebyggena eller de sinnrika rättsliga konstruktionerna. Tillsammans med Ryssland och Förenta staterna kan Europas stater, genom en klar viljeinriktning och hårt arbete, göra sig till herrar över den förändringsprocess som visat sig bära på både löfte och hot. I denna övertygelse kommer Sverige att lämna över ordförandeskapet till Italien vid rådsmötet i nästa månad.

Anf. 76 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill gärna tacka utrikesministern för den redovisning som vi har fått. Den har varit mycket intressant att ta del av, och jag tror att man kan hävda med bestämdhet att det svenska ordförandeskapet kommer att bli ihågkommet som en mycket aktiv och viktig period för ESK:s utveckling.

Samtidigt som vi har sett, bl.a. i Jugoslavien, de stora svårigheter som varje internationell organisation har att på ett konstruktivt sätt ingripa i ett land där den våldsamma konflikten redan är ett faktum, står ESK inför ett uppbyggnadsarbete när det gäller att kunna förebygga konflikter. Det är väl den slutsats som vi kan dra av bl.a. årets erfarenhet, att det är det som är det viktiga.

Särskilt viktigt är naturligtvis att få ett väl fungerande system för tidig varning och tidigt förebyggande. Det gäller att komma in i arbetet innan konflikten ens har blivit en riktig konflikt, så att säga. Dessutom är det viktigt att ha ett väl fungerande system för konfliktläkning när man har lyckats bilägga den direkta våldsamhetsfasen.

Det har tagits viktiga steg på den vägen, t.ex. med minoritetsombudsman och förstärkt roll för MR-kontoret. Jag skulle ändå vilja fråga utrikesministern: Vilka ytterligare åtgärder kan man tänka sig? Vilket ytterligare uppbyggnadsarbete kan man tänka sig för att göra det möjligt för ESK att observera tänkbara konfliktämnen på ett mycket tidigt stadium och att vidta åtgärder, som då kanske inte bara handlar om medling, utan att initiera socialt, ekonomiskt och ekologiskt motiverade insatser för att förebygga konflikter?

Anf. 77 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tackar för Pär Granstedts inlägg och fråga. Som Pär Granstedt själv påpekar är det viktigt för oss alla att mycket klart se både ESK:s möjligheter och dess begränsningar. ESK har inga militära maktmedel. ESK har inte ens några ekonomiska maktmedel. ESK är i eminent utsträckning en politisk organisation som arbetar efter konsensusprincipen.

Det är därför vi under det svenska ordförandeskapets tid så klart har sett

ESK:s möjligheter vad gäller preventiv diplomati, konfliktlösning och politik. Som jag underströk ger ESK i stor utsträckning hjälp till självhjälp. När parterna själva inte är villiga att ta hjälp av politisk konfliktlösning är det utomordentligt svårt för ESK att nå resultat. Vi måste vara mycket klara över det.

Jag tror att minoritetskommissarien, vilket Pär Granstedt påpekar, har en mycket viktig roll när det gäller att fånga upp tidiga impulser till möjliga konflikter och ge ESK signaler om att agera. Jag ser framför allt hans verksamhet så. Det är naturligtvis också en uppgift för alla ESK:s medlemsstater att genom ett aktivt agerande i Wien vara uppmärksamma på tendenser till konflikter.

Jag tror att väldigt mycket av det vi nu ser är etniska problem och minoritetsproblem. Där har minoritetskommissarien en utomordentligt viktig funktion att fylla.

Anf. 78 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att de institutionella förstärkningar som nu har skett är viktiga steg på vägen. Men jag föreställer mig att man måste fortsätta arbetet på att bygga ut ESK:s möjligheter och resurser dels när det gäller att iaktta problem som kan leda till konflikter, dels när det gäller att få i gång åtgärder.

Hur bedömer utrikesministern ESK:s möjligheter att så småningom bygga upp ett nätverk i samverkan med ideella organisationer, forskningsinstitutioner och andra fristående organ? Detta nätverk skulle ha möjlighet att påtala problem som kan uppstå och agera för att överbrygga konflikter med stöd av ESK. Ser utrikesministern möjligheter för ESK att spela en så aktiv roll också på ett mer informellt och inte enbart diplomatiskt plan framöver?

Anf. 79 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag önskar i allra högsta grad att det blir så. Det är en av de synpunkter som har framförts från Sveriges sida under det s.k. uppföljningsmötet om den mänskliga dimensionen i Warszawa under hösten. Det är det i och för sig mycket lilla Warszawakontorets uppgift att hålla kontakten med de enskilda organisationer som agerar på ESK:s område.

Jag har när jag har haft tillfälle sagt att jag önskar att alla medlemsstaters parlamentariska delegationer var lika aktiva som den svenska. Vi måste också få ett nationellt nätverk och en diskussion mellan nationella parlamentarikerdelegationer och det nätverk som finns ute i medlemsstaterna.

Anf. 80 NILS T SVENSSON (s):

Fru talman! Utrikesministern deltog i parlamentarikerförsamlingens möte i Helsingfors i juli månad i år och är bekant med den deklaration som antogs med resolutioner på en rad områden. Församlingen uppmanade ministerrådet att föra en mer aktiv politik på säkerhetsområdet och att förbättra och snabba upp beslutsprocessen, t.ex. genom att inte längre hålla fast vid konsensus-minus-en-principen.

Församlingen föreslog också ministerrådet att sätta upp en särskild säker-

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Information från
regeringen*

hetskommitté som skulle ha till uppgift att undersöka samtliga frågor som rör fredsbevarande och fredsskapande insatser.

Jag undrar vad utrikesministern har för kommentarer till dessa krav från ESK:s parlamentarikerförsamling och om det har hänt någonting på området.

Svenska Dagbladet gjorde för någon vecka sedan en kommentar till ESK med följande lydelse: "ESK är en papperstiger när det brinner, och då länder som Kanada betackar sig för ordförandeposten vittnar det inte precis om en stark ställning i världssamfundet. Och seminarier om marknadsekonomi kan väl andra ordna."

Vad har utrikesministern för kommentar till detta betyg från Svenska Dagbladet på ESK och insatsen från svensk sida under ordförandeåret?

Anf. 81 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag föredrar att diskutera med Nils T Svensson och hans kolleger i riksdagens kammare framför att polemisera med ledarskribenter på Svenska Dagbladet. Det kan jag göra i andra sammanhang.

ESK är självfallet inte en militär organisation – det underströk jag i min diskussion med Pär Granstedt. Den har inga ekonomiska maktmedel till sitt förfogande. En styrka är att ESK är en liten flexibel organisation. Vi brukar säga att det är en lågkostnadsorganisation, vilket kanske kan vara bra internationellt i dessa tider. Den har ändå betydande politiska möjligheter. Jag tycker att vi har sett de politiska möjligheterna under detta år i Baltikum och Moldavien. Vi kanske kommer att se dem i någon utsträckning även i Kaukasus, och vi kan se dem i Centralasien.

Jag tror på idéers bärkraft och på respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi. Eftersom vi har sett dessa idéers bärkraft framför allt i Central- och Östeuropa och vad Helsingforsgrupper har betytt för att radera den totalitära kommunismen, delar jag inte uppgivenheten vad gäller ESK:s möjligheter att verka i framtiden.

Jag får väl uttala mig som svensk utrikesminister och säga att parlamentarikerförsamlingens förslag från i somras ligger i linje med svenska strävanden att effektivisera och förbättra beslutsordningen. Jag tror att en del beslut på Rommötet kommer att effektivisera just beslutsordningen. Wiengruppen, som ju består av de permanenta representanterna i Wien, kommer att kunna agera och fatta beslut. På det sättet kommer vi att få en effektivare och snabbare ledning av organisationen.

Vi i Sverige kan tänka oss att gå vidare på konsensus-minus-en-principen. Jag vet inte vad en del andra länder i organisationen kommer att säga. Säkerhetsrådsidén kommer att fortsätta att diskuteras. Jag kan mycket väl se hur man kan bygga ut trojkainstitutionen, som ju är ny, och vidga den till någon form av säkerhetsrådstanke. Låt oss dock bara komma ihåg den begynnande diskussionen i FN om hur säkerhetsrådet skall utvidgas för att bättre överensstämja med medlemsländerna osv. Det finns alltid en spänning mellan viljan att ha en organisation där alla är likaberättigade och önskan om ett säkerhetsråd.

Anf. 82 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp situationen i sydöstra Turkiet. Jag vet att utrikesministern nyligen har varit i Turkiet. Min fråga är om inte minoritetskommissarien skulle kunna engagera sig i situationen. Det blir ju bara värre dag för dag i Turkiet. Det är framför allt civilbefolkningen som kommer i kläm mellan militär och PKK och andra grupper som agerar med våld.

Jag undrar också om utrikesministern i diskussionerna med representanter för Turkiet t.ex. har tagit upp frågan om en mission. Eller är det så att Turkiet motsätter sig tanken och att ESK därför inte kan göra något?

Anf. 83 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att jag har avlagt ett bilateralt besök i Turkiet. De upptrappade striderna i sydöstra Turkiet var naturligtvis ett av överläggningsämnen. Jag framförde som svensk utrikesminister mycket bestämt våra krav på att terrorism skall bekämpas med fullt hänsynstagande till demokratiska principer, på respekt för mänskliga rättigheter och på att ESK:s principer måste respekteras.

Det är alldeles klart att minoritetskommissarien är medveten om situationen. Samtidigt gör det mandat han har fått det svårt för honom att agera i vissa situationer. Det tror jag att vi skall vara uppmärksamma på.

Anf. 84 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag hade i förrgår tillfälle till ett längre samtal med republiken Makedoniens utrikesminister i Skopje. Republiken Makedonien var tillsammans med Slovenien de två republiker i det forna Jugoslavien som enligt den s.k. Badinterkommissionen uppfyllde alla krav för ett erkännande – både vad gäller internationell rätt och respekt för nationella minoriteter.

Till skillnad från Slovenien uppnådde Makedonien sin självständighet helt på fredlig väg. Till skillnad från Slovenien har man vidare faktiskt en stor nationell minoritet, men förvägrades ändå länge internationellt erkännande.

Republiken Makedonien har ju också aggressiva och betydligt större grannar, som både historiskt och dagspolitiskt ifrågasätter republikens existens. Som utrikesministern vet har Makedonien drabbats mycket hårt av den FN-blockad som har riktats mot Serbien. Denna blockad och den relativa internationella isolering som Makedonien drabbats av kan på sikt få förödande konsekvenser för den fredliga samexistensen mellan olika folkgrupper i Makedonien. Vi har inte minst i dagens tidningar kunnat notera att detta inte bara är spekulationer utan en fullt realistisk möjlighet.

Jag vill fråga utrikesministern när hon tror att republiken Makedonien kan få inta sin rättmätiga plats i ESK-gemenskapen.

Anf. 85 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Republiken FYROM, den f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, har en mycket besvärlig situation. Jag delar Lennart Rohdins bedömning i denna fråga. Man har efter omfattande internationella påtryckningar, bl.a. efter svenska ansträngningar, försökt att i viss utsträckning respektera FN:s sanktioner mot Serbien och Montenegro, och detta är en påfrestning för den makedoniska ekonomin.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Information från
regeringen*

Man har i Makedonien också en stor minoritetsfrågeställning, som man hitintills har hanterat på ett sätt som i Balkanperspektiv är mycket hedervärt. Jag håller med Lennart Rohdin om att nyheterna därifrån nu är oroväckande. ESK har en mission på plats just för att försöka bidra till att förebygga spänningar mellan folkgrupperna.

Jag kan väl också återigen som svensk utrikesminister säga att vi önskar att FYROM skall få sin rätta plats i ESK-sammanhang. Vi tycker att detta är naturligt. Det är en mycket besvärlig fråga, då tillgodoseendet av detta önskemål blockeras av ett antal länder. Min förhoppning är ändå att frågan på något sätt skall föras framåt inför ministermötet i Rom.

Anf. 86 TALMANNEN:

Jag får tacka utrikesministern för informationen.

8 § Information från regeringen om polisfrågor

Anf. 87 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Den svenska polisen har under de senaste åren varit föremål för ett omfattande reformarbete med syfte att effektivisera verksamheten och stärka den demokratiska förankringen. Reformarbetet går nu vidare. På senare tid har reformarbetet och förhållandena i övrigt inom polisen kommit att uppmärksammas alltmer i den allmänna debatten. Tyvärr tycks det råda en hel del missuppfattningar om den pågående utvecklingen inom polisen, vilket i vissa fall har givit debatten en inriktning som är ägnad att förvirra snarare än att klargöra vad som verkligen sker.

Mot bakgrund av detta har jag funnit det angeläget att inför riksdagen ge en översiktlig redovisning av läget inom polisen och av den utveckling som pågår där.

Låt mig till en början erinra om de reformer som har genomförts inom polisen under senare år.

Grundläggande för utvecklingen inom polisen är de förändringar som riksdagen beslutade om under 1980-talet på grundval av ett utredningsarbete inom 1975 års polisutredning och 1981 års polisberedning. Det reformarbetet gick bl.a. ut på att decentralisera verksamheten och att stärka den lokala demokratiska förankringen. Många beslut som tidigare hade fattats centralt fördes nu ned till den lokala polisorganisationen. Vid varje polismyndighet fick den kommunalt förankrade polisstyrelsen befogenhet i alla frågor utom polisledning i enskilda fall.

1980-talets decentraliseringsreform inom polisen har fullföljts under 1990-talet. De nya reformerna grundas på förslag som har lagts fram av den nuvarande regeringen och som har beslutats med bred politisk majoritet i riksdagen. Till dessa reformer hör införandet av länspolismästarmodell i alla län och övergång till ett nytt budgetsystem med ramanslag och målstyrning. Härigenom har länsstyrelserna fått betydligt bättre möjligheter att fullgöra de uppgifter som högsta polisorgan i länen som de formellt sett har haft ända sedan polisens förstatligande. Länsstyrelserna har nu ansvaret för både verksamhet och ekonomi inom polisen och kan omsätta statsmakternas övergri-

pande beslut för polisen på ett sätt som är avpassat efter varierande förutsättningar i olika delar av landet. Det demokratiska inflytandet på regional nivå inom polisen säkerställs genom att landshövdingen eller länsstyrelsens lekmanstyrelse svarar för alla politiskt viktiga beslut rörande polisen.

En annan nyhet inom polisen är den ökande inriktningen mot förebyggande polisverksamhet och ökad synlighet från polisens sida. Härigenom skapas bättre förutsättningar för att förverkliga de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet mot brott. Dessa riktlinjer från statsmakternas sida har nu börjat få genomslag i polisarbetet på fältet. Vi ser betydligt fler poliser på gatorna än för några år sedan. Det förebyggande polisarbetet har börjat ge resultat i form av minskad brottslighet, låt vara än så länge lokalt och i begränsad skala.

Så sent som i våras godkände riksdagen regeringens förslag till en ny inriktning av trafikpolisens verksamhet. Riktlinjerna innebär bl.a. att trafikövervakningen skall bedrivas synligt och förebyggande och att ledningen för trafikpolisen skall ligga lokalt och regionalt precis som för annan polisverksamhet. Resultatet har blivit något av en nytändning för den svenska trafikpolisen. Aldrig har så många poliser synts ute på vägarna som under den gångna sommaren. Trafikolyckorna har också minskat i antal, vilket säkert åtminstone till en del måste tillskrivas trafikpolisens skickliga och engagerade arbete.

När polisen nu har framgång i sitt arbete beror det inte minst på att den tidigare polisbristen är i stort sett avhjälpd. År 1992 satte riksdagen, efter förslag från regeringen, som mål att höja antalet utbildade polismän till 16 700. Det målet har vi nu i huvudsak uppnått, genom en ökad intagning till Polishögskolan.

Av det jag nu har sagt framgår att regeringen lägger stor vikt vid att polisen utvecklas i rätt riktning och får ökad förmåga att lösa sina viktiga uppgifter i samhället. Samtidigt är det klart att inte ens ett prioriterat område som polisen kan undgå att beröras av den samhällsekonomiska kris som Sverige för närvarande befinner sig i.

Förra höstens uppgörelse mellan regeringen och Socialdemokraterna rörande besparingar i de offentliga utgifterna innebär att 500 miljoner kronor skall sparas inom polisens område. Detta skall ske utan att det går ut över den operativa polisverksamheten. Besparingarna skall tas ut successivt inom en treårsperiod.

I den decentraliserade organisation som numera tillämpas inom polisen är det en uppgift för polismyndigheter och länsstyrelser att svara för att verksamhetsmålen kan uppfyllas inom de ekonomiska ramar som tilldelas. Regeringen har särskilt uppdragit åt länsstyrelserna att svara för att polisverksamheten rationaliseras så att besparingarna kan genomföras utan att det går ut över den operativa verksamheten. För detta ändamål har ytterligare befogenheter decentraliserats till länsstyrelserna, bl.a. att bestämma om indelningen i polisdistrikt. Rikspolisstyrelsen har till uppgift att stödja rationaliseringsarbetet och att utöva tillsyn över detta. Denna uppläggning av rationaliseringsarbetet inom polisen har godtagits av riksdagen vid behandlingen av budgetpropositionen för innevarande budgetår.

Rationaliseringsarbetet är nu i full gång i länen. Länen har redovisat en

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Information från
regeringen*

första omgång rationaliseringsplaner för Rikspolisstyrelsen, som granskar planerna i egenskap av tillsynsmyndighet. Man kan konstatera att länen har kommit olika långt i sitt arbete. En del län ligger väl framme och har redan tagit beslut om organisatoriska och andra åtgärder för att exempelvis minska den administrativa överbyggnaden och minska kostnaderna på andra sätt. Andra län har inte kommit lika långt. Redan nu tyder emellertid prognoser från Rikspolisstyrelsen och Riksrevisionsverket på att sparmålet för innevarande budgetår kommer att uppnås.

Det finns skäl att framhålla Stockholms län som det län som hittills har kommit längst när det gäller att utarbeta en rationaliseringsplan som inte bara innebär att sparmålet kan nås utan att den operativa verksamheten drabbas, utan som t.o.m. leder till att den operativa verksamheten kan utvecklas och bli bättre till en totalt sett lägre kostnad.

Det är naturligt att ett omfattande rationaliseringsarbete ger upphov till oro hos personalen. Stockholms län har redan gett till känna att de planerade rationaliseringarna kommer att kunna genomföras utan att någon personal friställs. I en del andra län har man däremot bedömt att det blir nödvändigt med personalminskningar som inte kan klaras med naturlig avgång. Det är de berörda myndigheterna som måste svara för dessa bedömningar och åtgärder. Riksdagens uttalande om att den operativa verksamheten inte får drabbas sätter dock givetvis en gräns för vilka åtgärder som en polismyndighet eller en länsstyrelse kan vidta. Statsmakernas intentioner med rationaliseringsarbetet är således entydiga: den polisoperativa verksamheten skall sättas främst.

I den allmänna debatten har det påståtts att en aspirantkurs vid Polishögskolan har lagts ned av brist på pengar. Uppgifterna är felaktiga och tyder dessutom på bristande förståelse för de moderna styrningsprinciper som ligger till grund för polisens nya budgetsystem. Det är numera länsstyrelsen som ansvarar för både verksamhet och ekonomi för länets polis. Därmed är det länsstyrelsen som bedömer hur många poliser som behöver rekryteras för framtiden och som beställer nya aspiranter från Polishögskolan. När polisbristen nu är avhjälp är det naturligtvis så att det behövs färre nya aspiranter än under de år när grundutbildningen gick för högtryck för att kunna fylla vakanserna så snabbt som möjligt. Man kan nu förutse att utbildningen av nya poliser kommer att plana ut på en nivå som behövs för att kunna hålla ungefär nuvarande antal polismän i landet.

Vad jag nu sagt innebär att antalet polismän inte längre är något problem för den svenska polisen. Antalet polismän i framtiden bestäms främst av det polisoperativa behovet.

En annan missuppfattning i den allmänna debatten är att det pågående rationaliseringsarbetet inom polisen skulle kunna leda till att den polisiära servicen i vissa fall skulle försämrast eller att den lokala förankringen inom polisen skulle tunnast ut. Så får det självfallet inte bli. Riksdagens och regeringens avsikter är kristallklara när det gäller polisens lokala anknytning. Exemplet från Stockholms län som jag tidigare nämnde visar också att det går att utveckla den lokala förankringen inom ramen för det pågående rationaliseringsarbetet. För framtiden är det nödvändigt att fortsätta och fullfölja det pågående reformarbetet.

Den centrala polisorganisationen har nyligen setts över av Rikspolisstyrelsen och av en särskild utredare, hovrättspresidenten Håkan Winberg. Winberg har föreslagit att en tydligare åtskillnad görs mellan verksledning och operativa funktioner på central nivå med syfte att förstärka både verksledningen och de operativa funktionerna. På så sätt skulle verksledningen också kunna utöva en effektiv tillsyn över Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen, vilket i dag inte är möjligt.

Rikspolisstyrelsen har riktat kritik mot Håkan Winbergs förslag. Däremot har bedömningen varit en annan vid en hearing som Justitiedepartementet hållit med företrädare för länsstyrelserna och andra organ, bl.a. Riksåklagaren, Riksrevisionsverket, Statskontoret och polisfacket. Praktiskt taget alla deltagare vid hearingen anslöt sig i huvudsak till Winbergs analys och förslag. Anledningen till att Håkan Winbergs rapport bedömts så olika kan kanske vara att den kan läsas på olika sätt när det gäller hur polisens verksamhet skall samordnas centralt i framtiden.

Utredningarna om den centrala polisorganisationen är nu föremål för remissbehandling. Min ambition är givetvis att statsmakterna skall kunna fatta beslut om den centrala polisorganisationens framtid med sedvanlig bred politisk enighet. Jag är därför beredd att genomföra en parlamentarisk beredning av organisationsförslagen. Den parlamentariska beredningen bör också studera och utvärdera det nu pågående rationaliseringsarbetet på lokal och regional nivå med hänsyn till rationaliseringsarbetets stora betydelse för polisverksamheten i landet.

Polisverksamheten måste utvecklas vidare på det lokala planet. Decentraliseringsarbetet bör alltså fortsätta, och siktet bör nu vara inställt på att stärka polisens demokratiska förankring på den lägsta nivån, i kommuner och kommundelar. Utredningen om polisorganisationen i Stockholms län har redan visat på en möjlig väg genom sitt förslag om närpolisområden med närpolisråd. Frågan om ett ökat kommunalt engagemang i polisfrågor och i det trygghetsskapande arbetet över huvud taget utreds också i den parlamentariska Trygghetsutredningen under ordförandeskap av riksdagsledamoten Jerry Martinger.

Arbetet inom Trygghetsutredningen är enligt min mening mycket viktigt. Det är naturligtvis inte meningen att gå tillbaka till ett kommunalt polisväsende. Men utvecklingen har visat att det är nödvändigt att polisens verksamhet samordnas nära med verksamheten inom olika kommunala organ, t.ex. skolan och socialtjänsten. Det är också nödvändigt att polisen samarbetar med föreningar och frivilligorganisationer av olika slag, t.ex. samman slutningar av boende eller näringsidkare, brottsofferjourer, idrottsrörelsen, osv. Först genom en sådan nära samverkan mellan polisen och andra i det lokala samhället är det möjligt att förverkliga de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Nödvändigheten av att utveckla det lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet understryks också av Brottsförebyggande rådet i en framtids- och omvärldsanalys, som rådet har gjort på regeringens uppdrag och som nyligen redovisats.

Utvecklingen på det lokala planet kommer att väsentligt förbättra möjligheterna att förebygga och bekämpa vardagsbrottslighet i form av exempelvis

gatuvåld, narkotikalangning, rån, inbrott och skadegörelse. Däremot krävs det andra metoder och en annan organisation för att bekämpa den mest kvalificerade brottsligheten. Jag tänker då på internationell brottslighet som exempelvis illegal narkotikahandel, men också annan brottslighet som bedrivs organiserat eller är av särskilt kvalificerat slag, exempelvis ekonomisk brottslighet.

För att bekämpa sådan brottslighet behövs i första hand kriminalpolis med en särskild inriktning mot internationell eller annars kvalificerad brottslighet. En organisation för sådan polisverksamhet finns redan i dag, främst vid Rikskriminalpolisen och på regional nivå inom polisen. Här behövs en utveckling av specialistkompetens, arbetsmetoder och kriminalteknik. Det är också nödvändigt att utveckla samarbetet med andra myndigheter, inte minst med åklagarna, som regelmässigt är förundersökningsledare i detta slag av brottsutredningar.

Regeringen har för innevarande budgetår tilldelat polisen 60 miljoner kronor för att utveckla den kvalificerade kriminalpolisverksamheten. Rikspolisstyrelsen håller nu på att utarbeta ett utvecklingsprogram i enlighet med dessa anvisningar från regeringen. Denna satsning på att utveckla polisens insatser mot den mest kvalificerade brottsligheten måste fortsätta. Jag räknar med att i den kommande budgetpropositionen återkomma med en utförligare redovisning av dessa utvecklingsfrågor.

När det gäller kampen mot den internationella brottsligheten kommer ett medlemskap i EG att öppna nya möjligheter för Sveriges del. Vi får då tillgång till det fördjupade internationella polissamarbete som håller på att utvecklas, bl.a. i form av den europeiska kriminalpolisbyrån Europol. Jag ser det som mycket angeläget att Sverige så snart som möjligt kan medverka i detta utvecklingsarbete i fråga om bekämpning av illegal narkotikahandel och annan internationell kriminalitet. Genom kontakter mellan den svenska regeringen och det belgiska ordförandeskapet har vi försäkrat oss om att Sverige i egenskap av kandidatland redan nu skall kunna inleda en dialog med berörda utvecklingsgrupper inom EG.

Konsekvenserna för Sveriges del av den fria rörligheten har på regeringens uppdrag utretts av en arbetsgrupp med företrädare för berörda departement och myndigheter och med referenspersoner från näringslivet och de fackliga organisationerna. Gruppen framhåller särskilt att ett medlemskap i EG kommer att förbättra Sveriges möjligheter att bekämpa den internationella brottsligheten på ett effektivt sätt. En annan sak som gruppen behandlar är hur gränskontroller och gränsövervakning skall organiseras vid ett medlemskap. Bl.a. föreslår gruppen att Sverige också som EG-medlem skall behålla en övervakning av gränserna mot andra EG-länder för att förhindra att narkotika och vapen förs in i landet illegalt. Regeringen kommer inom kort att initiera ett skyndsamt utredningsarbete inom kommittéväsendets ram för att ta fram konkreta förslag till organisation och lagreglering av gränskontrollen vid ett medlemskap.

Den översikt jag nu har givit av utvecklingsarbetet inom polisen är givetvis ingen uttömmande redovisning. En sådan redovisning skulle bli alltför lång för att lämpligen kunna ges i det här sammanhanget. Jag har ändå försökt att klargöra att det arbete i fråga om decentralisering och verksamhetsut-

veckling som inleddes genom 80-talets polisreform nu är på väg att fullbordas.

När det gäller själva polisverksamheten sker utvecklingen efter två parallella linjer. Den ena innebär en ökad inriktning mot förebyggande arbete och närpolisverksamhet. I detta ligger också en ökning av medborgarinflytandet på kommunnivå och ett ökat samarbete med kommunala och andra lokala organ. Den andra utvecklingslinjen innebär en satsning på kvalificerad kriminalpolisverksamhet för bekämpning av internationell och organiserad brottslighet, inte minst illegal narkotikahandel och ekonomisk brottslighet. Här kommer, som nämnts, ett medlemskap i EG att innebära ett väsentligt tillskott i utvecklingsarbetet.

Sammantaget innebär detta att polisen nu är inne i en dynamisk och mycket positiv förändringsprocess som på sikt bör kunna leda till att de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka tryggheten förverkligas.

Anf. 88 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för den här informationen. Den har i långa stycken varit mycket bra och klargörande. Jag kan ställa mig bakom många av de tankegångar som justitieministern har om hur polisväsendet bör utvecklas. De ligger även – som justitieministern också konstaterade i sin information – väl i linje med 80-talets polisreformer, som det rådde en bred politisk enighet om.

Jag har två reflexioner och två frågor med anledning av justitieministerns information. Den första reflexionen gäller Winbergs utredning. Utan att gå in på den i sak – jag är kritisk till vissa delar av den – konstaterar jag nu att justitieministern är beredd att ansluta sig till den socialdemokratiska uppfattningen att det skall tillsättas en parlamentarisk beredning för de centrala polisfrågorna och att den parlamentariska beredningen också skall få i uppgift att utvärdera det förändringsarbete som har satts i gång lokalt med anledning av rationaliseringskravet. Det är bra att justitieministern nu intar den ståndpunkten. Det kan kanske leda till att vi når politisk enighet även om den viktiga frågan hur den centrala polisorganisationen skall se ut.

Den andra reflexion jag gör med anledning av informationen är att justitieministern nu uppenbarligen ansluter sig till vår uppfattning att det är möjligt att spara 500 miljoner kronor inom polisväsendet utan att det drabbar den polisoperativa verksamheten. Av justitieministerns information framgår det på många punkter att hon ansluter sig till den uppfattningen. Därmed behöver den frågan inte ligga kvar i den politiska debatten.

Så till de två frågorna. Den första gäller vad justitieministern säger om den kriminalpolitiska verksamheten. Hon säger att hon räknar med att i budgetpropositionen återkomma med en utförlig redovisning av de här utvecklingsfrågorna. Innefattar den redovisningen också ökade anslag till kampen mot den kvalificerade ekonomiska brottsligheten?

Den andra frågan rör Polishögskolan. Om det skulle visa sig att länsstyrelserna inte beställer polisutbildning så att man kan bibehålla en utbildningsverksamhet på någorlunda hög nivå på Polishögskolan utan Polishögskolans framtid hotas – kommer justitieministern och regeringen då att vara beredda

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Information från
regeringen*

att lägga fast utbildningsmål och utbildningsnivåer för Polishögskolan så att man kan säkra dess fortlevnad?

Anf. 89 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill passa på att kommentera det som Lars-Erik Lövdén sade.

Jag tycker att det är viktigt att vi, i en så stor fråga som polisfrågan, är eniga. Därför har det inte varit några som helst problem för mig att se positivt på en parlamentarisk beredning. Att jag inte från början var inne på denna linje berodde på att jag inte uppfattade förslagen som särskilt revolutionerande. När jag insåg att de på en del håll uppfattades som revolutionerande menade jag att tankar på en parlamentarisk beredning var helt korrekta.

Jag har hela tiden sagt att det är möjligt att göra besparingar inom Polisen. Däremot har jag ställt mig frågande till Socialdemokraternas krav på å ena sidan besparingar och på å andra sidan extra medel. Det är precis detta som Lars-Erik Lövdén nu kommer med.

Lars-Erik Lövdén säger att vi är överens om att besparingar måste genomföras inom Polisen, men i samma andetag säger han att kriminalpolisen behöver mer pengar. Hur detta skall gå ihop vet jag inte. Jag kan bara peka på att vi har avsatt 60 miljoner för särskilda ändamål inom Rikskriminalpolisen. Jag kan inte i dag säga om vi har samma möjlighet nästa budgetår. Det beror på helheten. Vi har ändå från regeringens sida mycket tydligt markerat att den organiserade brottsligheten har hög prioritet.

Jag skall till sist ta upp frågan om Polishögskolan. Jag har i många olika sammanhang tydligt markerat att länen har en skyldighet att redovisa hur deras beställning av polisaspiranter sammanfaller med deras framtida behov, även om ansvaret för beställning ligger hos dem. Det är Rikspolisstyrelsens skyldighet att kontrollera att länen klarar av det framtida polisbehovet med sina beställningar.

Anf. 90 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är utmärkt att också skatteministern har kommit in i plenisalen, eftersom vi behandlar polisfrågor.

Jag konstaterar ännu en gång att justitieministern och jag är överens om att besparingarna på 500 miljoner kronor inte behöver gå ut över den polisoperativa verksamheten. Det är alldeles utmärkt.

Vad vi föreslår är att man skall sätta in ökade resurser för att bekämpa ekobrottsligheten. Detta efterlyste jag. Jag frågade justitieministern om hon är beredd att föreslå sådana specialdestinerade resurser för utökade insatser mot den kvalificerade ekonomiska brottsligheten. Om justitieministern är det kan jag försäkra henne om att hon har Socialdemokraternas stöd.

Anf. 91 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Lars-Erik Lövdén bör vara medveten om att varje ökning av medel på något område inom Polisen också innebär en ökad besparing på den lokala organisationen. Regeringspartierna och Socialdemokraterna har varit överens om den totala besparingen, och detta måste gå ihop.

Jag har på olika sätt markerat att vi utöver det viktiga brottsförebyggande arbetet också måste bekämpa den organiserade brottsligheten, bl.a. den ekonomiska brottsligheten. Vi har ännu icke blivit färdiga med nästa års budgetarbete. Lars-Erik Lövdén är väl medveten om att det inte går och att det vore alldeles fel att i dag stå och tala om hur man tänker fördela de pengar som man ännu inte vet om man har.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Information från
regeringen*

Anf. 92 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för en mycket klargörande information beträffande en del frågor som inte minst har diskuterats i medierna. Jag tänker närmast på den parlamentariska beredningen. Jag hälsar med tillfredsställelse att justitieministern liksom Ny demokrati har stött Socialdemokraterna och krävt en parlamentarisk beredning.

Jag är dock litet förvånad över att justitieministern ansluter sig till uppfattningen att besparingen på 500 miljoner inte skall påverka den operativa verksamheten. Jag skall inte uppehålla mig någon längre tid vid den debatten. Men jag har kanske litet bättre insikt om den praktiska polistjänstgöringen. Därför vet jag att denna besparing kommer att påverka den verksamheten. De olika länsstyrelserna har för att kunna genomföra dessa besparingskrav bedömt att det är en övertalighetssituation. Av den anledningen har Rikspolisstyrelsen föreslagit åtgärder för personalavveckling som innebär en frivillig pensionering från 58 års ålder. Jag skulle av justitieministern vilja höra hur långt man på departementet har kommit med detta arbete.

Anf. 93 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Först vill jag på nytt påminna om exemplet från Stockholms län. Stockholms län har kommit mycket långt i sitt planeringsarbete när det gäller genomförande av rationaliseringar. Från Stockholms läns sida menar man att man med begränsade resurser t.o.m. kan få en bättre verksamhet. Om detta går i Stockholms län har jag svårt att se att det inte skall kunna gå på andra håll.

Jag har glömt vad den andra frågan handlade om. Får jag be om en snabb replik?

Anf. 94 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Den handlade om den aviserade minskningen av personal ute i landet och om åtgärder som Rikspolisstyrelsen har föreslagit.

Anf. 95 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag får skylla min förvirring på att Karl Gustaf Sjödin först sade utveckling i stället för avveckling.

Frågan om avveckling av poliser över viss ålder är under beredning. Det är inte bara en fråga för Justitiedepartementet, utan det är i högsta grad en fråga för Finansdepartementet. Det finns ännu inte något avgörande, utan detta ärende bereds.

Anf. 96 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Justitieministern säger att man har lyckats i Stockholms län. Stockholms län är dock inte hela Sverige. Det är litet annorlunda förhållanden ute i landet, speciellt i den del som jag kommer ifrån, Norrbotten, och i övriga Norrland. Där finns det en ganska gammal kår. Om man inte kommer fram till en bra lösning när det gäller personalavvecklingen måste unga poliser som inte har konstituerade tjänster, vilket de äldre har, sägas upp. Man måste snabbt komma fram till en bra lösning när det gäller detta. Annars kommer det att påverka den operativa verksamheten, i och med att yngre polismän måste avskedas.

Anf. 97 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Vi håller, som jag sade, på att bereda frågan i en diskussion med Finansdepartementet. Det är ju inte så att detta inte kostar statskassan några pengar.

Anf. 98 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag beklagar att jag inte har lyssnat på informationen. Det kan hända att min fråga på något sätt är berörd i den information som justitieministern lämnade.

Min fråga gäller de strukturförändringar och effektiviseringar av Polisens arbete som nu är på gång ute i landet. Det innebär förändringar av många polisdistrikt, vilket på många håll väcker konflikter och stor debatt. Det finns också en del förslag om förändringar som som så att säga växer fram underifrån, som man är helt överens om. Det gäller i Älvsborgs respektive Värmlands län. Det handlar om sammanslagningen av Åmåls och Säffles polisdistrikt.

Lekmannastyrelsen i Älvsborgs län har tillstyrkt den här förändringen medan man i Värmland ännu inte har haft frågan uppe till behandling. Det skulle vara intressant att höra om justitieministern är beredd att undanröja de lagliga hinder som finns för ett sådant samarbete över länsgränserna.

Anf. 99 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Den oro som Marianne Andersson nämner är jag mycket medveten om. Jag hyser stor respekt för den. Det var jag också inne på i min information.

Det är positivt när idéer kommer från de direkt berörda. Att jag har tagit de diskussioner som Marianne Andersson nämner om förslagen rörande Åmål och Säffle på allvar kanske framgår av att jag i går träffade landshövdingen i Älvsborgs län. Vi förde en diskussion om hur man kan komma vidare.

I det här sammanhanget vill jag nämna vad jag sade i går: En sådan formell förändring av gränsdragningarna som man tänkt sig kan knappast genomföras i sådan tid att den hinner få effekt, om vi skall hinna bereda den på rimligt sätt i Justitiedepartementet och riksdagen.

Däremot uppfattade jag att landshövdingen och jag var helt överens om att det finns goda möjligheter att samverka över länsgränsen. Det finns ex-

empel från andra håll i landet på sådan samverkan. På vissa håll har man ingått formella avtal om samverkan.

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

Anf. 100 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Det var ett positivt besked att man kan samverka. Om det nu är så att man inte kan genomföra dessa förändringar utan ytterligare beredning, vilket jag har stor respekt för, då är min följdfråga: Är justitieministern beredd att göra en sådan beredning att man sedan kan gå samman till ett distrikt om man vill göra det vid den tidpunkten?

*Svar på
interpellationer*

Anf. 101 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Som jag ser det är inte det viktiga var de formella gränserna går. Även om vi sätter nya gränser, så har vi ändå gränser. Om den saken tror jag landshövdingen och jag var helt överens i våra diskussioner i går. Det blir nya behov av samverkan även över de nya gränserna.

Om det visar sig att det finns problem i regleringen som lägger hinder i vägen för en vettig samverkan, då är jag självklart beredd att ta initiativet till att söka undanröja hindren för en bättre samverkan.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1993/94:29 om fastighetstaxeringen

Anf. 102 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Sören Lekberg har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att eliminera de enligt honom orimliga effekter som nästa års allmänna taxering av hyreshusfastigheter kommer att leda till.

Sören Lekberg hävdar att höjningen av taxeringsvärdena tillsammans med upptrappning av den garanterade räntan slår särskilt hårt på nyproducerade bostäder. Sören Lekberg anser att detta inte är rimligt.

Orsaken till de orimligheter som Sören Lekberg först nu verkar se är den politik som han själv medverkade till under framför allt andra hälften av 1980-talet. Det var då som man, genom flera politiska misstag, skapade grunden för att produktionskostnaderna för nybyggda bostäder steg i höjden, från ca 4 000 kr per kvadratmeter i början på 1980-talet till ca 11 000 under senare år. Att detta skulle sätta sina spår i höjda taxeringsvärden var förutsägbart. Det var också förutsägbart att de höga produktionskostnaderna skulle leda till problem i systemet för upptrappning av den garanterade räntan.

Vi har nu till uppgift att komma till rätta med de problem som föregående regering skapat. Vi gör det främst genom att driva en ekonomisk politik som skapar förutsättningar för ett lägre ränteläge. Räntan är den enskilt viktigaste utgiftsposten för bostadsfastigheterna. För att skapa dessa förutsättningar var regeringspartierna och Socialdemokraterna överens om besparingar, bl.a. i räntebidragskostnaderna. Medan Socialdemokraterna hoppat av denna överenskommelse har regeringspartierna fullföljt den och tagit sitt

ansvar för att förtroendet för det politiska systemets förmåga att komma till rätta med statens budgetunderskott skall bestå.

Regeringens förslag om hur besparingarna skall läggas ut innebär att de senast byggda årgångarna inte får någon extra upptrappning av den garanterade räntan under år 1994. Vi har också i en proposition den 29 oktober lagt fram flera förslag för att stabilisera bostadskreditmarknaden.

Regeringen har för sin del också gjort bedömningen att de höjda taxeringsvärdena på hyreshus i huvudsak inte bör få slå igenom på uttaget av fastighetsskatt, bl.a. för att motverka ökade boendekostnader för boende i hyreshus. Regeringen har därför i den härnämnda avgivna propositionen Vissa fastighetsskattefrågor, m.m. föreslagit att skattesatsen för hyreshus sänks från 2,5 till 1,5 %.

Det är bra att socialdemokrater numera inser orimligheterna i de beslut som de verksamt bidrog till. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta med de höga bostadskostnader som följt av 1980-talets politik på detta område.

Anf. 103 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bo Lundgren för svaret på min interpellation. Bakgrunden är i korthet följande.

Den som flyttade in i en nybyggd lägenhet som blev färdig 1991 har råkat ut för en rad förändringar i de ekonomiska villkoren.

För det första har den reguljära upptrappningen av den garanterade räntan skett 50 % snabbare än vad som gällde vid inflyttningen.

För det andra har det skett en extra nedtrappning av räntebidragen med stora belopp såväl 1992 som 1993.

Dessa ändrade spelregler kan uppskattas betyda 800–900 kr per månad för en vanlig trerumslägenhet. Det är verkligen inga små pengar för normala inkomsttagare.

De närmaste åren kommer, om regeringen får som den vill, denna lägenhet att råka ut för fortsatta indragningar av räntebidrag, ordinarie och extra. Sammanlagt betyder det närmare 1 000 kr per månad.

År 1996 skall bostadslånen för fastigheten där denna lägenhet ligger konverteras. Om kreditinstituten då har samma räntemarginaler som nu kommer boendekostnaden att öka med ytterligare 800–1 000 kr per månad.

Detta är ett fullt normalt exempel, och det visar på en sammanlagd ökning av boendekostnaderna sedan inflyttningen på 2 600–2 900 kr i månaden. Månadskostnaden för den här trerummaren kommer således att årligen öka med 500–600 kr per månad under femårsperioden.

Då skall påpekas att jag i mitt exempel inte avsatt en enda krona för höjda driftskostnader under dessa fem år.

Som om detta inte vore nog, herr talman, kommer enligt gällande regler denna bostad att under 1996 även belastas med fastighetsskatt. Denna enligt min mening fullkomligt absurda situation, som dess värre är vardagen för tusentals hushåll, är bakgrunden till att jag har frågat skatteministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att mildra effekterna av systemskiftet inom bostadspolitik.

En självklar och rimlig åtgärd, enligt min mening, skulle vara att senare lägga tidpunkten då fastighetsskatten skall börja betalas.

Tyvärr är statsrådets svar en besvikelse. Det innehåller den sedvanliga, ganska trista, polemiken om vem som bär skulden till allt ont och vem som har hoppat av olika överenskommelser. Jag tror inte att de hårt utsatta hushåll som jag hade i åtanke med min interpellation känner sig hjälpta eller tillfreds med den sortens käbbel.

Såvitt jag kan se är Bo Lundgrens konkreta svar på min fråga att inga åtgärder kommer att övervägas. Fastighetsskatt kommer att tas ut, utöver de redan inträffade och beslutade kostnadsökningarna. Det är ett klart och tydligt besked till de tiotusentals företrädesvis unga hushåll som utan egen förskyllan hamnat i en närmast omöjlig ekonomisk situation genom systemskiftet. Regeringen anser uppenbarligen att dessa människor får klara sig bäst de kan. Några lättnader i kraven på nedskärningar i räntebidragen funderar man inte på. Inte ens en lättnad i beskattningen är aktuell.

Anf. 104 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag måste säga att jag i Sören Lekbergs anförande inte hittade någon som helst kunskap om vad som egentligen är relevant i den här diskussionen.

Låt mig först säga att interpellationens fråga var vilka åtgärder jag var beredd att vidta för att eliminera de orimliga effekter som nästa års omtaxering av hyreshusfastigheter kommer att leda till. Jag trodde att det var den frågan som ställdes till mig, och jag svarade att vi kommer att sänka uttaget av fastighetsskatt på ett sådant sätt att man hanterar de orimliga effekterna. Det är väl att vidta åtgärder!

Jag är ganska övertygad om att de som har introducerat fastighetsskatten, dvs. Sören Lekberg och hans parti, gärna skulle se att fastighetsskatten fortsatte att öka.

Får jag sedan säga att reglerna om befrielse från fastighetsskatt i fem år, sedan halv fastighetsskatt i ytterligare fem år och därefter full fastighetsskatt är något som Sören Lekbergs parti i regeringsställning lade fram. Tycker Sören Lekberg att Socialdemokraternas politik var felaktig även på detta område? Det var den alldeles uppenbart i andra avseenden.

Det hyresgästerna i de lägenheter som byggdes 1991 lider av är de enorma produktionskostnaderna. Kan Sören Lekberg försvara att man lät produktionskostnaderna gå upp till de nivåer som vi har diskuterat här? Det är ju den totala kostnaden. Den ledde till budgetunderskott, som skattebetalarna har att betala nu eller senare, och den ledde till hyror som är fullkomligt orimliga, därför att den underliggande kostnaden är orimlig.

Man kan inte resonera om räntemarginaler som Sören Lekberg gör. Ni såg till att driva en politik som höll uppe räntan, och ni lägger nu i riksdagen fram förslag om en politik som håller uppe räntan. När man, med er politik, skall skriva om lån 1996, så kommer man att få betala betydligt mer i form av räntekostnader än om regeringen fortsätter med den budgetsaneringspolitik som vi faktiskt fortfarande står fast vid, även om Socialdemokraterna inte vågar stå till svars ens för vad man kom överens med regeringen om i september i fjol.

Anf. 105 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Det jag befarade besannades. Bo Lundgren kan inte låta bli den här pajkastningen. Han fortsätter att älta vems felet är och att vi socialdemokrater tydligen är roten till allt ont. Men jag vill mana Bo Lundgren till försiktighet. Vem som helst kan nämligen gå tillbaka till handlingarna och i riksdagsprotokollen från 1980-talet se hur Bo Lundgren och hans parti då agerade.

Inte var det väl Bo Lundgren som föreslog åtgärder mot det spekulativa byggandet? Inte var det Bo Lundgren som ville stoppa kreditexpansionen? Nej, herr talman, det var precis tvärtom.

Det är bra, tycker jag, att regeringen nu lägger fram förslag om en halvering av fastighetsskatten för flerbostadshusen. Men det löser inte problemen för de boende i de fastigheter som jag har berört i min interpellation, nämligen de senast byggda fastigheterna. De som bor i dessa har nämligen råkat ut för ändrade spelregler som innebär att deras ekonomiska situation över en natt radikalt har förändrats.

Jag har gett konkreta exempel på vilka kostnadsökningar de har råkat ut för. Den proposition som Bo Lundgren nu har signerat löser inte dessa hushålls problem, tvärtom. De skall få fastighetsskatt 1996 om Bo Lundgren får igenom sin politik.

Därför har jag frågat: Vad tänker Bo Lundgren göra? Är det inte rimligt att man låter bli att ta ut fastighetsskatten?

Jag får inget svar. Det enda Bo Lundgren säger är att han inte kommer att göra någonting. Eftersom det inte tycks vara aktuellt att föreslå några lättnader i beskattningen vill jag fråga Bo Lundgren av vilken anledning han inte vill vidta några åtgärder för dessa hushåll. Vad finns det för förklaringar?

Jag kan tänka mig följande tre förklaringar, och det skulle vara intressant med en kommentar av Bo Lundgren.

Är det så att regeringen anser att de problem som jag har redovisat är överdrivna och inte behöver åtgärdas?

Är det så att Bo Lundgren anser att de drabbade hushållen får skylla sig själva?

Är det så att regeringen anser att de drabbade privata hyresvärdarna och bostadsrättsföreningarna bör få gå i konkurs?

Är någonting av detta förklaringen till regeringens passivitet?

Anf. 106 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Sören Lekbergs bristande förmåga att över huvud taget ta ansvar för vad han har stått för tidigare påminner nästan om en del personer på finansmarknaderna. Det är förvånande.

Det är inte fråga om pajkastning att driva en politik som utgår från att man inser olika ekonomiska och andra samband och att man försöker klara ut orsakerna till dagens problem för att kunna hantera dem.

Orsakerna till att ett antal människor, bostadsrättshavare och hyresgäster, har problem i dag är naturligtvis att bostadskostnaderna tilläts explodera. Det här inser Sören Lekberg. Men då säger han att Bo Lundgren har ett stort ansvar. Jag satt inte i regeringsställning under 80-talet. Jag tyckte att reg-

lerna på kreditmarknaden skulle avregleras när så var nödvändigt – de höll inte. Men mitt parti klarade tidigt ut att det inte gick att driva en sådan inflationspolitik som dåvarande regeringen bedrev. Det gick inte heller att ha så höga marginalskatter att det blev fråga om en låneekonomi. Det ledde ju till att spekulationsbubblan blåstes upp på ett sätt som bidrog till de problem som de stackars hyresgästerna och bostadsrättshavarna i dag upplever.

Till råga på allt säger Sören Lekberg att Bo Lundgren kommer att få ige-
nom sin politik 1996. Om jag ursprungligen hade kunnat driva min politik, hade det inte funnits någon fastighetsskatt över huvud taget. Nu måste vi hantera de problem ni har lämnat efter er. Men det budgetsaldo som har uppstått på grund av finanskrisens effekter på ekonomin gör att vi måste vara mycket försiktiga när det gäller att vidta åtgärder som inte leder till budgetsanering. Det måste genomföras en budgetsanering. Ni har helt och hållet avsvurit er ansvaret för detta. Det är beklagligt. Men vi måste fullfölja den överenskommelse ni träffade med oss så sent som för ett år sedan. Men ni tar inte något ansvar där heller, inte vare sig som som parti eller som indivi-
der. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Jag tar ansvaret för att bidra till att rätta till dessa saker så att det blir så få problem som möjligt för de enskilda människor som drabbas av den poli-
tik som fördes tidigare. Men det går inte att helt undvika problem. Kostna-
derna finns ju där. Låt mig fråga Sören Lekberg: Var det rimligt med dessa produktionskostnader i slutet av 80-talet och början av 90-talet?

Anf. 107 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Bo Lundgren är en skicklig debattör. Men de sakliga argu-
menten är ganska få.

I mitt förra inlägg berörde jag 80-talet. Jag berättade vad Bo Lundgren gjorde på den tiden. Han lade inte fram några konkreta förslag för att be-
mästra den spekulativa situation som då fanns på byggmarknaden. Jag och flera andra socialdemokrater i denna kammare lanserade då förslag om att införa investeringsavgifter på de kontorshus som då byggdes. Tyvärr infördes den avgiften mycket sent. Om den hade kunnat införas tidigare, hade det kanske gått att pressa ned byggkostnaderna. Bo Lundgren tillhörde på den tiden dem som över huvud taget inte ville göra något för att bemästra byggkostnaderna. Där skulle marknadskrafterna ha fritt spelrum.

Jag har bara detta inlägg kvar. Jag kan nu konstatera att situationen för de tiotusentals hushåll som jag har berört här – dvs. de som bor i hus byggda 1991 och senare – vill Bo Lundgren inte göra något åt. De får skylla sig själva. De skulle tydligen ha förutsett före valet det systemskifte som Bo Lundgren senare har genomfört. Det är, herr talman, ett rått men klart be-
sked till dessa människor.

Anf. 108 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det var vänligt av Sören Lekberg att säga att jag är en skick-
lig debattör. Om det är så – det skall inte jag bedöma – tror jag att det beror på att jag faktiskt är övertygad om vad jag gör och att jag, till skillnad från Sören Lekberg, använder sakliga argument.

Sören Lekberg säger demagogiskt att Bo Lundgren uppenbarligen inte vill

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

göra något. Vi är överens om att sänka fastighetsskatten från 2,5 % till 1,5 %. Det innebär att kostnaderna blir lägre än vad de skulle ha blivit med oförändrade regler etablerade av er.

Sören Lekberg försöker säga att det är jag som är ansvarig för att man efter de första fem årens skattefrihet skall betala halv fastighetsskatt och där- efter full fastighetsskatt. Så är det inte. Det var ni som lade förslaget på riks- dagens bord 1990. Det var er majoritet som röstade igenom förslaget. Ta ansvar för vad ni har gjort!

Jag tycker att det är så ledsamt och en skandal för det politiska systemet att man inte kan inse vad som egentligen orsakade problemen. Jag tycker att det är besvärligt när människor drabbas av att de trodde på de löften som gavs om att bygga hus med lägenheter utan att tänka på kostnaderna. En normal trerummare kostade 1990 bara i ränteutgifter 9 300 kr i månaden. På tre år har vi med hjälp av sänkta räntor och lägre produktionskostnader gjort att motsvarande siffra för samma lägenhet i dag är 5 700 kr. Räntan har gått ned.

Vi träffade en uppgörelse i september i fjol. Ni går ifrån den. Men vi ser till att lägga ut de besparingar vi då var överens om med hjälp av våra egna beslut. Nästa år kommer alltså de senast byggda årgångarna inte att få del av problemen. Vi vidtar en stor mängd åtgärder för att lindra effekterna av den politik som ni borde ta ansvar för. Jag beklagar att ni inte gör det.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1993/94:7 om resurserna till de mindre och medelstora högskolorna

Anf. 109 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! I den framställda interpellationen ställs dels frågan huruvida medlen under anslagsposten E 13, punkt 4:1 Stöd till forskarutbildning av universitets- och högskolelärare utan doktorsexamen, skall förbehållas uni- versiteten, dels om det är min avsikt att de 40 miljoner kronor av medlen för förstärkning av den grundläggande högskoleutbildningen (prop. 1992/93:42) som avsatts som stöd till nätverk mellan å ena sidan de mindre och medel- stora högskolorna och å andra sidan universitet och högskolor med fasta forskningsresurser, skall utgöra en reell förstärkning av resurserna vid de mindre och medelstora högskolorna.

Herr talman! Låt mig först göra en översikt över de vidtagna åtgärderna. Regeringen föreslog hösten 1992 en kvalitetsförstärkning av den grundläg- gande högskoleutbildningen bl.a. genom att 75 miljoner kronor 1992/93 och 100 miljoner kronor budgetåren 1993/94–1995/96 skulle användas för att för- stärka tillgången på vetenskapligt kompetenta lärare inom den högre utbild- ningen. Riksdagen följde regeringens förslag.

I regeringens proposition 1992/93:170 Forskning för kunskap och framsteg föreslogs att 40 miljoner kronor inom ovan nämnda totalram av 100 miljoner kronor fr.o.m. 1993/94 skulle avsättas till stöd för nätverk för forskning och forskarutbildning mellan de mindre och medelstora högskolorna och univer-

siteten och högskolor med fasta forskningsresurser. Riksdagen följde även detta förslag.

De medel som innevarande budgetår avsatts för att förstärka tillgången på vetenskapligt kompetenta lärare, omkring 60 miljoner kronor, saknar öronmärkning och skall fördelas på grundval av redovisad användning av de medel som anvisats under 1992/93 och sakliga och kvalitativa bedömningar. Några begränsningar därutöver föreligger inte.

Jag vill också erinra om att utöver de 40 miljonerna för stöd till nätverk med universitet och högskolor med fasta forskningsresurser, har riksdagen till följd av regeringens förslag i propositionen om forskning även höjt anslaget E 12 Forskningsstödande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor med 20 miljoner kronor fr.o.m. innevarande budgetår. Samtidigt har regeringen föreslagit att ytterligare 40 miljoner skall avsättas under 1994/95 för forskning i nätverk med industriell anknytning.

Tillsammans innebär de höjda anslagen en förstärkning av resurserna vid landets mindre och medelstora högskolor med 100 miljoner kronor under en tvåårsperiod.

Svaret på fråga nummer två är: Ja, jag anser att detta utgör en reell förstärkning av resurserna för de mindre och medelstora högskolorna.

Anf. 110 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaren på mina frågor. Jag vill gärna tolka dem positivt. Men jag vill gärna ha ett extra klarläggande om vad de innebär.

Mina frågor handlar egentligen om – och jag är osäker på om jag har fått svar på detta – huruvida de mindre och medelstora högskolorna, liksom tidigare, har rätt att utnyttja de 62 miljoner som finns under anslaget E 13 för 1993/94 Stöd till forskarutbildning av universitets- och högskolelärare utan doktorsexamen. Är det det anslaget statsrådet hänvisar till i interpellationssvaret när han nämner ”omkring 60 miljoner kronor”?

Om vi inte får utnyttja anslaget under E 13 – personalen på Utbildningsdepartementet har deklarerat att det är så – innebär det en klar försämring för de mindre och medelstora högskolorna. I så fall klingar statsrådets korta ja-svar på min andra fråga mycket falskt. Men innebörden blir inte förstärkning för de små högskolorna. Innebörden blir i så fall att regeringen skapar en detaljstyrning och en administrativ överbyggnad med särskild beredning för att hantera de medel som riksdagen faktiskt redan under andra förutsättningar har beviljat.

Det vore bra om statsrådet kan ge ett klart svar i dag. Har de mindre och medelstora högskolorna, precis som tidigare år, rätt att utnyttja anslagsposten E 13 Stöd till forskarutbildning av universitets- och högskolelärare utan doktorsexamen, eller är vi fr.o.m. innevarande år hänvisade enbart till resurserna under anslaget E 12?

Anf. 111 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Vad Per Unckel ibland säger om de små och medelstora högskolornas betydelse står ofta i skarp kontrast till vad han sedan föreslår i sina

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

propositioner. Det vore kanske bättre med färre vackra ord i talen men att ge något mer i propositionerna.

Det finns skäl att befara att oviljan att satsa rejält på de små och medelstora högskolorna är ett av denna regerings allra mest ödesdigra misstag. Risker är att möjligheterna till industriell förnyelse på orter som nu drabbas hårt av industrinedläggningar inte tas till vara.

Vid de små och medelstora högskolorna finns i dag mycket aktivitet och stark framåtanda. Jag tror att mycket av den tillväxt av nya små och medelstora företag som måste till om jobben skall klaras i framtiden skall växa fram ur utbildnings- och forskningsprojekt just vid de regionala högskolorna. Låt mig ge några exempel med utgångspunkt i ett västsvenskt perspektiv.

De fyra mindre högskolorna där verkar alla i regioner där behovet av förnyelse i industrikrisisens spår är mycket stort. Här byggs nu i positiv anda ut ett samarbete på högskoleorterna, bl.a. ett nätverk för forskningssamverkan i Västsverige där de stora högskolorna i Göteborg ingår. Men problemet för de små högskolorna i Västsverige är att resurserna är så ytterligt begränsade i förhållande till behoven.

Vi socialdemokrater vill satsa sammanlagt ytterligare 47 miljoner kronor per år på dessa högskolor. Jag undrar om Per Unckel riktigt har insett vad t.ex. ytterligare 4 miljoner kronor till forskning och ytterligare 7 miljoner kronor till utbildning vid högskolan i Trollhättan/Uddevalla kunde betyda för regionens förnyelsearbete. Fyrstadsregionen har mist en mängd industriarbetstillfällen och har i dag en arbetslöshet som är tre procentenheter högre än i riket. För ungdomen är det ännu värre. Det stora behov av utbildning och forskning som detta för med sig skall nu mötas av en högskola som bara är hälften så stor som i andra jämförbara regioner.

Jag skall nämna ett exempel på vilka viktiga projekt som är på gång vid en liten högskola som vår. I samarbete med universitetet och företag inom området, bl.a. Volvo Flygmotor AB, har planer tagits fram för att bilda ett kompetenscentrum för teknisk sprutning. Det handlar om utveckling av en mycket avancerad ytbehandlingsmetod som är unik. För detta projekt har framställts önskemål om medel från NUTEK. Men i första bedömningen har inte något anslag tillstyrkts till detta kompetenscentrum. Det finns nu en mycket stark oro runt om i landet för att aktiviteter som tas fram vid de mindre högskolorna hamnar i strykklasse när resurser till forskning från olika myndigheter skall fördelas framöver. Det handlar bl.a. om löntagarfondsmedlen.

Jag påstår inte direkt att Per Unckel utövar ministerstyre över de myndigheter som fördelar medel. Men jag tror att det finns en stor fara att signalerna från regeringen uppfattas så att det blir negativt för de små högskolorna. Detta tillsammans med de snåla anslagen från regeringen riskerar att strypa mycket viktig utveckling runt om i landet.

Per Unckel har därför ett dubbelt ansvar för att de små skolorna behandlas snålt vid fördelning av forskningsresurser. Egentligen är det omöjligt att förstå hur regeringen tänker när man å ena sidan är snål mot de små högskolorna, å andra sidan talar sig varm för utveckling av småföretagsamheten.

I sitt svar till Inger Hestvik fortsätter Per Unckel att dra skrytvalsen om

hur mycket det satsas på de små högskolorna. Men detta skryt, som jag hört så många gånger, bygger på en mycket märklig behandling av statistik. Det skulle jag kunna beskriva med följande exempel:

Om högskolan i Trollhättan/Uddevalla får 200 nya platser ger det en högre procentuell ökning än om Lund får 1 000 platser. Men skillnaden i platser mellan den största och minsta högskolan ökar ju med 800 platser! Om en liten högskola får ett påslag med 1 miljon kronor för forskningsstödande åtgärder är det ett större procentuellt påslag än om en större högskola får 10 miljoner kronor. Men skillnaden i resurser ökar med 9 miljoner kronor. Så, tycker jag underlaget ser ut för de påstående som regeringen gör att man förstärker och ger de små högskolorna en gynnsam behandling.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag säga att den viktigaste insatsen som regeringen kan göra för utveckling av småföretag är att stödja de små och medelstora högskolorna. Det skulle också vara mycket positivt för glesbygden.

Mot den bakgrunden skulle jag vilja fråga utbildningsministern om han är beredd att ompröva sin i grunden negativa inställning till att satsa särskilt på de små högskolorna.

Anf. 112 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Det är svårt att ompröva en inställning som man inte har. Den bild av negativism gentemot de mindre och medelstora högskolorna som Ingvar Johnsson framför, i en nit att ställa till gräl här på aftonkvisten, känner jag inte igen.

Herr talman! Det är alltid klokt att då och då luta sig tillbaka för att göra en jämförelse, inte mellan regering och opposition, eftersom det är möjligt att regering och opposition spelar sina något olikartade roller, men mellan regering och regering; detta för att jämföra vad en regering har gjort med vad en annan regering har gjort.

I all stillsamhet noterar jag att det inte finns någon regering som på motsvarande korta tid har byggt ut den högre utbildningen så fort som den nuvarande, detta inklusive den utbildning som sker vid de mindre och medelstora högskolorna.

Jag noterar också att det inte finns någon regering som så kraftfullt förstärkt forskningsresurserna vid de mindre och medelstora högskolorna, som denna regering. Mot den bakgrunden klingar Ingvar Johnssons anklagelser möjligen en smula falskt.

Låt mig dessutom påminna om att regeringen, när det gäller utbyggnaden av den högre utbildningen under de gångna åren, vid ett särskilt tillfälle bestämde sig för att satsa speciellt på de högskolor som då var de allra minsta, nämligen högskolorna i Trollhättan, Vänersborg, Halmstad och Karlskrona/Ronneby.

Låt mig återgå till frågan som denna debatt egentligen handlar om, nämligen högskolornas möjlighet att disponera de olika typerna av resurser.

För att belysa samma fråga från en annan infallsvinkel skulle jag vilja svara på ett annat sätt. Vi talar i realiteten om två olika poster med förstärkningar för forskning.

Den ena posten handlar om att förstärka kompetensen hos högskolelä-

Prot. 1993/94:22
11 november 1993

*Svar på
interpellationer*

rarna, dvs. lärare som haft otillräcklig kompetens skulle få möjlighet att skaffa sig doktorskompentens, alternativt skulle högskolorna med samma pengar kunna rekrytera medarbetare som redan från början hade den högre kompetensen. I båda fallen leder detta rimligen till att forskningskapaciteten vid högskolorna ökar, därför att man får forskare till dessas förfogande.

I denna del finns det, som jag antydde i mitt svar, ingen öronmärkning mellan stora och små högskolor. Icke doktorskompententa medarbetare finns ju vid såväl de stora som de små högskolorna. Pengarna är alltså tillgängliga för båda dessa kategorier. De mindre högskolorna är ingalunda uteslutna.

Den andra posten handlar om nätverket. Det är regeringens och riksdagens ambition att knyta samman de större universiteten med dessas starkare forskningsresurser med de mindre högskolorna för att utveckla samarbete sinsemellan.

När väl beredningsarbetet på fördelningen är klar, kommer dessa resurser i mycket hög grad att hamna hos de mindre högskolorna – det tror jag nog jag vågar lova – eftersom behovet av nätverksanknytning är större där än på de större universiteten och forskarhögskolorna.

Anf. 113 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag konstaterar fortfarande att jag inte får ett ja- eller ett nej-svar när det gäller frågan om E 13-anslaget.

Den första delen som Per Unckel nämner när det gäller förstärkt kompetens hos högskolelärare går säkerligen under E 13-anslaget. Tolkar jag det hela rätt om jag säger att de mindre och medelstora högskolorna har rätt att utnyttja detta anslag? Om det är så, är jag fullkomligt nöjd. Nätverken ligger ju under E 12-anslaget. Det har jag helt klart för mig. Det oron gäller är hur E 13-anslaget kan få utnyttjas.

Det är ytterligare något som oroar mig och som jag vill ta upp. Det talades om anslag och budgetmedel. Vi är nu inne i november månad, och högskolorna har ännu inte fått någon reaktion från departementet i fråga om de forskningspengar som de kan förväntas få för innevarande år, med budgetårsstart den 1 juli. Medlen är inte fördelade ännu, trots att fördelningen är baserad på användningen av medel som anvisats för förra läsåret.

I högskolan Falun/Borlänge tycker man inte att detta är tillfredsställande. Om dessa pengar, som är mycket värdefulla och viktiga för högskolorna, skall komma till någon nytta måste de fördelas snarast. Halva läsåret har, som jag nyss sade, redan gått. Jag vet att det finns ansökningar från exempelvis högskolan Falun/Borlänge, som jag har mest anknytning till. De lämnades in redan förra året, eftersom man när man ansökte om medel för budgetåret 1992/93 även ansökte för 1993/94. Det är inte där problemet sitter.

Över huvud taget anser de mindre och medelstora högskolorna att det är svårt att få besked när det gäller forskningsfrågorna och de budgetmedel som hör till. För att kunna planera för en bra forskarutbildning måste vi i framtiden i början av varje budgetår få klarare besked.

Jag hoppas verkligen att statsrådet har samma åsikt som jag och är beredd att medverka till förbättringar. Jag vill också gärna ha svaret ja när det gäller frågan om E 13-anslaget, för att få det till protokollet, så att vi vet vad som gäller.

Herr talman! Jag vet att Per Unckel inte tycker om att jag kritiserar de bristande satsningarna på de små högskolorna. Men faktum är att skillnaden i antalet studenter vid de största universiteten och vid de små högskolorna har ökat påtagligt under Per Unckels tid. Det tycker jag att Per Unckel kan erkänna.

Per Unckel återkommer till något som han ofta nämner, nämligen att antalet platser inom högskolan ökat kraftigt nu när vi har en borgerlig regering. Men jag vet inte vad Per Unckel var upptagen med under våren 1991. Det var nämligen då som en enig riksdag gjorde beställningen som ligger till grund för de utbyggnader som gjorts. Det skrevs också i beställningen att de små och medelstora högskolorna skulle prioriteras.

Tyvärr finns det många exempel på – kanske inte visade så öppet här i kammaren – att Per Unckel har varit ovillig att satsa på de små högskolorna. Vi vet hur det var under behandlingen av krispaketet. Det gick ett par månader innan något förslag kom från regeringen, och alla centerpartister som jag känner sade att det berodde på att man inte kunde få utbildningsministern med på en tillräcklig prioritering av de små högskolorna.

Är detta påstående felaktigt, är det bra. Framför allt vore det bra om Per Unckel inte bromsar på ett sådant sätt i framtiden.

Jag skulle vilja tillägga när det gäller de små och medelstora högskolorna i glesbygden att det, efter den korta tid som högskolan funnits där, finns många positiva exempel på satsningar som kan göras, bl.a. i Dalsland och norra Bohuslän.

Det visar sig också att det finns en flexibilitet hos de små som de större har svårare att klara. Jag tror att det kommer många förslag som bygger på att den kompetensuppbyggnad som skall ske inom småföretag inte kan ske genom att någon tar tjänstledigt ett par år för att skaffa sig högskoleutbildning, utan måste ske under tiden som personen – i varje fall delvis – är kvar på sitt arbete i företaget. Det krävs då både satsningar och vilja att hitta flexibla lösningar.

Per Unckel kommenterade inte mitt påstående att det finns en risk för att man påverkar myndigheter att vara negativa till satsningar på de små högskolorna, om regeringen har den här uppfattningen. Det finns en sådan oro i dag, och jag tycker att Per Unckel skall ta den på allvar.

Anf. 115 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Ingvar Johnson frågade vad jag gjorde våren 1991. Det skall jag berätta för honom. Då skrev jag motioner åt Moderata samlingspartiet i riksdagen. Vi väckte en motion i januari månad där vi föreslog en utbyggnad av den högre utbildningen. Det råkade vara så att andra partier skrev likartade motioner, mot en regering som i budgetpropositionen hade visat total nonchalans – såsom man hade gjort de senaste 15 åren – inför behovet av en expansion av den högre utbildningen.

Som av en händelse kom regeringen i kompletteringspropositionen samma vår fram till den ståndpunkt som en majoritet av riksdagen annars hade röstat igenom mot den dåvarande regeringens uppfattning. Jag är inte

alldeles säker på att historieskrivningen från våren 1991 framställde den regeringens i en riktigt så heroisk dager som Ingvar Johnsson nyss antydde.

Får jag därefter hålla med Ingvar Johnsson om att åtskilligt konstruktivt inträffar vid de små och medelstora högskolorna. Låt mig peka på vad som händer vid den högskola som Ingvar Johnsson särskilt talar om, nämligen i Trollhättan/Vänersborg, med de växelutbildningar som man där har utvecklat tillsammans med arbetslivet, som är unika i sitt slag och som sannolikt blir mycket framgångsrika vad det lider.

Jag kan ta två andra exempel på två små högskolor. Den tekniska utbildning som bedrivs i Halmstad är vida överlägsen mycket av utbildningen vid de stora universiteten. Karlskrona/Ronneby har en av de allra minsta högskolorna, och det som utvecklas där har sannolikt en motsvarande ställning.

Det är av det skälet som jag med viss emfas tillbakavisar Ingvar Johnssons påstående om min negativism gentemot de mindre och medelstora högskolorna.

Jag tror, herr talman, om jag skall vara riktigt ärlig, att Ingvar Johnssons bedömning i detta fall mera härrör från en annalkande valrörelse än från en faktisk läsning av de historiska urkunderna.

Jag går därmed tillbaka till ursprungsfrågan: Får de mindre och medelstora högskolorna del av de medel som är anslagna för att öka lärarnas kompetens? Ja, det finns, som jag sade i mitt svar, ingen begränsning, ingen speciell öronmärkning, utan hela högskoleväsendet har möjlighet att få del av detta.

Anf. 116 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag tolkar svaret så som jag gjorde från början, dvs. att vi får utnyttja anslaget E 13 – annars säger statsrådet emot mig. Det är en bekräftelse som jag med glädje skall ta med mig ut till de högskolor som jag har haft kontakt med och som har framfört sin oro.

Anf. 117 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag minns mycket väl den moderata partimotionen från våren 1991. En sak är jag helt säker på, och det är att Per Unckel, om han hade skrivit motionen själv, borde ha kommit ihåg att där inte står en rad om att prioritera de små och medelstora högskolorna.

Jag sade i mitt första inlägg att det inte finns någon samstämmighet mellan vad som görs och de vackra ord som Per Unckel ofta uttalar om de små högskolorna. Han gav exempel och uttryckte sin uppskattning av vad som görs vid den nyaste högskolan. Min förhoppning är bara att han också ger uttryck för det i den budgetproposition som snart kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1993/94:JO1 till konstitutionsutskottet

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1993/94:88 Ändring i lagen (1973:1199) om ersättning från den internationella oljeskadefonden, m.m.

1993/94:89 Ändring i växtförädlarrättslagen (1971:392)

1993/94:92 Vissa ändringar i läkemedelslagen

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:25 Inriktningen av den ekonomiska politiken

1993/94:Fi7 av John Andersson (-)

1993/94:Fi8 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1993/94:Fi9 av Karin Israelsson (c)

1993/94:Fi10 av Ingvar Carlsson m.fl. (s) (delvis väckt med anledning av händelse av större vikt)

1993/94:Fi11 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd) (delvis väckt med anledning av händelse av större vikt)

1993/94:Fi12 av Peter Kling (nyd)

1993/94:Fi13 av Bo G Jenevall (nyd)

med anledning av prop. 1993/94:67 Ändringar i lagen om anställningsskydd och i lagen om medbestämmande i arbetslivet

1993/94:A6 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s)

1993/94:A7 av Annika Åhnberg (-)

1993/94:A8 av Ingvar Carlsson m.fl. (s)

1993/94:A9 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1993/94:A10 av Ingela Mårtensson (fp)

1993/94:A11 av Roland Lében (kds)

1993/94:A12 av Björn Ericson m.fl. (s)

1993/94:A13 av Simon Liliedahl m.fl. (nyd)

1993/94:A14 av Fredrik Reinfeldt (m)

1993/94:A15 av Karin Pilsäter och Lotta Edholm (fp)

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 10 november

1993/94:53 av *Ingvar Johnsson* (s) till arbetsmarknadsministern om sysselsättningen i Fyrstadsregionen:

Situationen på arbetsmarknaden i Fyrstadsregionen blir alltmer alarmrande. Den öppna arbetslösheten i regionen var i september över 13 %. Andelen arbetslösa ungdomar var nära 21 %. Arbetslösheten är således 3 % högre än i riket som helhet och för ungdomarna nära 5 % högre.

Anledningen till att Fyrstadsregionen drabbats så hårt av arbetslöshet är den kraftiga nedgången inom industrin. Bara vid de tre stora företagen Saab i Trollhättan, Volvo i Uddevalla och Teli i Vänersborg har över 3 000 jobb försvunnit på mycket kort tid. I Dalsland och norra Bohuslän har antalet industrijobb minskat mycket kraftigt.

Inom Metallindustriarbetareförbundets avtalsområde i Fyrstadsregionen har över 7 000 jobb försvunnit sedan år 1989. Av Metalls drygt 15 000 medlemmar är nästan tredjedelen eller 5 000 medlemmar utan arbete. Nästa sommar riskerar över 1 700 av dessa dessutom att vara utförsäkrade från akassan.

Med anledning av de stora varsel som lades under hösten 1992 utarbetades inom kommunerna i Fyrstad gemensamt strategi och program för att möta problemen. Detta dokument låg till grund för en framställning till regeringen om stöd för snabba arbetsmarknadsinsatser och kraftiga satsningar på utbildning, näringslivsutveckling och infrastruktur.

Regeringens satsningar på utbildning, näringslivsutveckling och infrastruktur har dock varit alltför begränsade för att möta den allvarliga utvecklingen av arbetslösheten i regionen. Trots det mycket stora behovet av utbildning och forskning i regionen får regionens högskola mindre resurser än alla andra regionala högskolor.

Metalls avdelningar inom regionen har nyligen presenterat ett program där man redovisar förslag som enligt deras bedömning skulle kunna ge sammanlagt över 5 000 nya arbets- och utbildningsplatser. I programmet framförs förslag som att förlänga den arbetsplatsförlagda utbildningen och att ge alla arbetslösa rätt till utbildning som ger gymnasiekompetens. Likaså föreslås förlängning av starta-eget-bidraget och satsning på privata beredskapsarbeten samt en begränsning av övertidsuttaget.

För att tillgodose behovet av riskvilligt kapital till industriell utveckling i nya företag föreslår Metallavdelningarna inrättandet av en fond – Fyrstadsfonden. Andra punkter i Metalls program handlar om tidigareläggande av vägar och järnvägar samt förslag till en aktivare marknadsföring av regionen.

Metallavdelningarnas program visar i likhet med den tidigare framställningen från Fyrstadskommunerna hur stora behoven av satsningar i regionen är. Programmet visar också på vilka möjligheter som det finns att göra något konstruktivt och utvecklande för regionen.

Nu är det dags för regeringen att inse hur stora behoven av satsningar är i regionen och lyssna till alla de konstruktiva förslag till åtgärder som förs fram. Förslagen som framförs bygger också på insikten om vikten av att satsa på arbete och utbildning i stället för bidrag inom arbetsmarknadspolitiken.

Mot bakgrund av den höga arbetslösheten och den kraftiga minskningen av industriarbetstillfällena i Fyrstadsregionen vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Avser arbetsmarknadsministern att föreslå åtgärder för att minska den höga arbetslösheten i Fyrstadsregionen?

Längs stora delar av den skånska kusten är stranderosion ett stort problem. Kommuner som Ystad, Trelleborg, Skurup, Vellinge, Lomma och Landskrona är i olika grad drabbade. Dessa kommuner har i vissa fall lagt ner mycket arbete på att finna en lösning. Hårdast drabbat är Löderups strandbad öster om Ystad där stora områden är skadade. Stränderna har minskat, i vissa fall kraftigt och på kort tid. Om man studerar kartor från tidigt 1800-tal får man en bild av en strandförskjutning, som i vissa fall är flera hundra meter.

Samtidigt kan man också finna att erosionsproblemen ökar. Strandlinjen förskjuts med accelererande hastighet. Det har gjort att problemen har ökat och blivit alltmer komplicerade.

Förmodligen är det inte möjligt att rädda samtliga skadade stränder i Skåne. Men inte minst för djurliv och ur rekreationssynpunkt finns det stränder, som är värda att göra extra insatser för. Den mark som det här rör sig om är dessutom normalt sett allemansrättsligt tillgänglig. Detta är av stor betydelse i ett landskap som Skåne, där det råder brist på sådana områden. Bakom skadorna finns en rad orsaker:

- * Förmodligen är en pågående klimatförändring en sådan orsak. Det globala vindcirkulationsmönstret har därmed ändrat karaktär. Kraftiga stormar med ökad våghöjd har förorsakat ökad erosion. Sannolikt är detta den främsta anledningen till de skador som har drabbat de skånska stränderna under de senaste åren.
- * Inom ett tidsperspektiv av 40 till 50 år beräknar experter att en höjning av vattenytan på 25 till 50 cm är fullt möjlig. Växthuseffekten beräknas medföra en sådan höjning av den globala medeltemperaturen att detta kommer att ge upphov till en höjning av havsytan.

För Sveriges sydkust skulle detta innebära att kustlinjen retirerar med 25 till 50 meter, som följd av den ökade erosionen. Därefter kommer inte mycket att återstå av dessa sandstränder.

- * Delar av södra Sverige drabbas dessutom av en kontinuerlig landsänkning. Kombinationen av att havsvattnet stiger samtidigt som landmassan sjunker accentuerar problemen i just dessa områden.

Hittills har regeringen – oavsett om denna varit socialdemokratisk eller borgerlig – varit ointresserad av att medverka till att hitta en lösning. Motiveringen har hela tiden varit att staten inte anser sig ha ansvar för att komma till rätta med skador som uppstår genom en naturlig process. Därmed läggs ansvaret över på kommunerna och enskilda markägare. De satsningar som gjorts, om än i liten skala, på att bygga s.k. hövder vid Löderups strandbad har visat sig lyckosamma. Detta är en satsning som bör utvecklas.

I det sammanhanget finns det anledning ifrågasätta om lösningen på detta problem enbart är ett lokalt intresse eller om det också finns ett nationellt intresse av att rädda våra stränder. Svaret på denna fråga bör rimligtvis vara avgörande för regeringens intresse att medverka till en lösning.

Vilka initiativ är regeringen beredd att ta för att motverka de problem som uppstår genom stranderosionen?

14 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 10 november

1993/94:127 av *Barbro Westerholm* (fp) till utbildningsministern om professuren om kvinnors hälsa:

Våren 1990 beslöt riksdagen med anledning av den forskningspolitiska propositionen om en professur inom området kvinnors hälsa. Professuren ledigförklarades som en professur i medicinsk kvinnoforskning, fakultativt förenad med överläkartjänst eller distriktsläkartjänst vid universitetet i Linköping. Flera högt kvalificerade kvinnoforskare anmälde sig som sökande men uppfyllde inte kraven på att vara specialistkompetenta i allmänmedicin. I brist på sökande som är både kompetenta forskare och specialister inom allmänmedicin har tillsättningen avbrutits. Tjänsten skall nu utlysas på nytt.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Avser regeringen slopa kravet på att professuren skall förenas med överläkartjänst eller distriktsläkartjänst?

1993/94:128 av *Margareta Israelsson* (s) till socialministern om amning och pappaledighet:

Under den senaste tiden har olika förslag till åtgärder för att öka pappornas uttag av föräldrapenning presenterats. Förslagen har det gemensamt att de innehåller större eller mindre inslag av tvång, eller påtryckning, som socialministern föredrar att kalla det, för att styra föräldrarna mot det önskade beteendet.

Vi socialdemokrater delar uppfattningen att det är viktigt framför allt för barnen att papporna tar ett större ansvar för vården av sina barn. Vi är övertygande om att papporna också kommer att upptäcka betydelsen av detta.

En brist i framför allt det förslag som presenterats med differentierade ersättningsnivåer är att det inte tar hänsyn till kvinnor som ammar sina barn längre än sex månader. Amningens betydelse har framförts i många sammanhang, inte minst av den av socialministern tillsatta "amningskommittén" och i dess betänkande.

Jag vill därför fråga socialministern:

Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att inte de mammor som fortsätter att amma sedan barnet fyllt sex månader bestraffas ekonomiskt för detta?

Förutsättningarna vad gäller företagshälsovården och företagsläkarnas situation har förändrats. Många upplever i dag företagshälsovårdens framtida roll som osäker.

Förändringarna på hälso- och sjukvårdens område, t.ex. friare etablering för specialister och utarbetande av ny åtgärdstaxa, kan också påverka företagsläkarnas förhållande.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att utan dröjsmål garantera företagshälsovårdens framtida roll utifrån det förändringsarbete som pågår inom hälso- och sjukvårdens område?

1993/94:130 av *Barbro Westerholm* (fp) till kommunikationsministern om det europeiska larmnumret:

Genom avtal mellan SOS Alarmering AB och landets stift regleras de "teletekniska" och finansiella villkoren för telefonsamtal till jourhavande präst. Den 1 januari 1996 införs ett europeiskt larmnummer vilket medför att det blir synligt från vilket telefonnummer den uppringande ringer. Dessutom finns planer på inspelning av larmsamtal, vilket försämrar integriteten för avsändaren.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Hur avser regeringen att garantera anonymiteten hos dem som ringer jourhavande präst efter införandet av det europeiska larmnumret?

1993/94:131 av *Ingvar Björk* (s) till arbetsmarknadsministern om de funktionshindrade och lönebidragen:

När flexibla lönebidrag infördes hade vi ett betydligt bättre arbetsmarknadsläge än i dag, i synnerhet beträffande funktionshindrades möjligheter på arbetsmarknaden. Under rådande förhållanden är statligt stöd i form av lönebidrag en viktig förutsättning för funktionshindrades möjligheter till arbete.

Trots detta pågår för närvarande en omprövning och i många fall en sänkning av befintliga lönebidrag för anställda i olika handikapporganisationer, varför organisationerna tvingas varsla sin personal om uppsägningar. Detta gäller t.ex. Handikappförbundens samarbetsorgan i Östergötlands län, där sex anställda riskerar att bli arbetslösa. Gällande regler säger: "Vid omprövning av beslut om lönebidrag som fattats före den 1 juli 1991 bör beaktas om en minskning av lönebidraget kan medföra en påtaglig risk för att den anställde inte får behålla anställningen." Jag vill understryka att risken för uppsägning i dag är påtaglig, vilket också exemplet från Östergötland bevisar.

Vilka åtgärder ämnar arbetsmarknadsministern vidta för att förhindra utslagningen av funktionshindrade från arbetsmarknaden?

1993/94:132 av *Margareta Israelsson* (s) till statsrådet Bo Könberg om plötslig spädbarnsdöd:

Sedan 1986 har föräldrar som förlorat ett barn i plötslig spädbarnsdöd samlats i en egen förening. Under årens gång har även personal på sjukhus, begravningsbyråer och inom kyrkan kommit med som medlemmar. I dag har föreningen 2 500 medlemmar. Att föreningen har mycket stor betydelse för de drabbade familjerna är lätt att se. Det stöd föräldrarna kan ge varandra är också föreningens viktigaste uppgift. Personal som kommer i kontakt med familjer som förlorat ett barn anlitar föreningen för att vidareutbilda sig. Genom de drabbade föräldrarna får man bl.a. veta hur de skulle vilja bli bemötta efter förlusten.

Trots sin stora betydelse får inte föreningen några statsbidrag. Forskning kring plötslig spädbarnsdöd bedöms inte heller vara ett prioriterat område av Medicinska forskningsrådet. Varje år dör 120 barn av plötslig spädbarnsdöd i Sverige. Mot denna bakgrund vill jag fråga sjukvårdsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet Könberg vidta för att uppmärksamma behovet av ekonomiska insatser inom området plötslig spädbarnsdöd?

1993/94:133 av *Lars Biörck* (m) till kulturministern om fördelningsprinciper vid kommunplacering av flyktingar:

Invandrarverket förhandlar för närvarande med kommunerna om utökad utplacering av flyktingar. Detta har i första hand föranletts av det stora antal bosnier som beviljats permanent uppehållstillstånd. Fram till halvårsskiftet 1994 behövs 70 000 platser i kommunerna, vilket är 50 000 fler än den gällande överenskommelsen för 1993.

Utgångspunkt för Invandrarverkets utplaceringsförslag är att varje kommun skall ta emot det antal flyktingar som står i relation till respektive kommuns procentuella del av landets totala befolkning. Vissa kommuner, framför allt i Stockholms län, har i dag en oproportionerligt hög andel invånare med utomnordisk bakgrund, vilket ställer stora krav på skolan och den sociala omsorgen. Mot bakgrund härav kan man ifrågasätta om Invandrarverkets fördelningsnyckel är lämplig och rättvis.

Vilka fördelningsprinciper är statsrådet beredd överväga utöver den strikt proportionella i de förhandlingar med kommunerna som skall föras avseende utplacering av flyktingar?

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 33 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 89 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Torsdagen den 11 november

1 § Svar på interpellation 1993/94:25 om den svenska FN-styrkan i Bosnien	1
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Bertil Måbrink (v)	
2 § Svar på interpellation 1993/94:15 om flyktingpolitiken	7
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Bengt-Ola Rytting (s)	
3 § Svar på interpellation 1993/94:17 om asylpolitiken	11
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Lars Moquist (nyd)	
4 § Svar på interpellation 1993/94:3 om bytet av chef för finansinspektionen	21
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Allan Larsson (s)	
Lisbet Calner (s)	
Kurt Ove Johansson (s)	
5 § Svar på interpellation 1993/94:20 om en effektivare skatteindrivning m.m.	26
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Bruno Poromaa (s)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
Lars Hedfors (s)	
Ajournering	33
Återupptagna förhandlingar	34
6 § Muntliga frågor till regeringen	34
Talmannen	
<i>Statsministerns närvaro vid den muntliga frågestunden, m.m.</i>	<i>34</i>
Jan Bergqvist (s)	
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
<i>Säkerheten vid statens konstmuseer</i>	<i>36</i>
Åke Gustavsson (s)	
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
<i>Flygförbindelserna till det inre Norrland</i>	<i>37</i>
Elving Andersson (c)	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
<i>Nedskärningarna inom marinen</i>	<i>38</i>
Sture Ericson (s)	
Försvarsminister Anders Björck (m)	

<i>Inköp av stridsvagnar</i>	40	Prot. 1993/94:22 11 november 1993
Ingela Mårtensson (fp)		
Försvarsminister Anders Björck (m)		
Talmannen (om taletiden)		
<i>Bensinskatten</i>	41	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)		
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
<i>Utskottsinitiativ i skatteutskottet</i>	41	
Lars Hedfors (s)		
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
<i>Förbud mot "071-annonser"</i>	42	
Hugo Hegeland (m)		
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
<i>Beslutsfattandet i asylfrågor</i>	43	
Ulf Björklund (kds)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
<i>Propositionen på grund av "Dennis-paketet"</i>	44	
Sylvia Lindgren (s)		
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Talmannen		
7 § Information från regeringen om ESK	45	
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)		
Pär Granstedt (c)		
Nils T Svensson (s)		
Ingela Mårtensson (fp)		
Lennart Rohdin (fp)		
Talmannen		
8 § Information från regeringen om polisfrågor	52	
Justitieminister Gun Hellsvik (m)		
Lars-Erik Lövdén (s)		
Karl Gustaf Sjödin (nyd)		
Marianne Andersson (c)		
9 § Svar på interpellation 1993/94:29 om fastighetstaxeringen	61	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Sören Lekberg (s)		
10 § Svar på interpellation 1993/94:7 om resurserna till de mindre och medelstora högskolorna	66	
Utbildningsminister Per Unckel (m)		
Inger Hestvik (s)		
Ingvar Johnsson (s)		
11 § Hänvisning av ärende till utskott	72	
12 § Bordläggning	73	
13 § Anmälan om interpellationer		
1993/94:53 av Ingvar Johnsson (s) om sysselsättningen i Fyrstadsregionen	73	
1993/94:54 av Per Stenmarck (m) om erosionsskadade stränder i Skåne	75	

14 § Anmälan om frågor

1993/94:127 av Barbro Westerholm (fp) om professuren om kvinnors hälsa	76
1993/94:128 av Margareta Israelsson (s) om amning och pappa-ledighet	76
1993/94:129 av Göte Jonsson (m) om företagshälsovården. . .	77
1993/94:130 av Barbro Westerholm (fp) om det europeiska larmnumret	77
1993/94:131 av Ingvar Björk (s) om de funktionshindrade och lönebidragen	77
1993/94:132 av Margareta Israelsson (s) om plötslig spädbarnsdöd	78
1993/94:133 av Lars Biörck (m) om fördelningsprinciper vid kommunplacering av flyktingar	78

